

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЧАСОПИС

4/2014 www.slovovchitelyu.org

Слово ВЧИТЕЛЮ

ЗУПИНІТЬСЯ, ЛЮДИ!

**З НИМ БУДУ
В НЕДОЛІ**

ПОЕЗІЯ МОЛИТВИ

УЧІТЬ ДУМАТИ...

БОЖІ ЗАПОВІДІ — МОРАЛЬНИЙ ДОРОГОВКАЗ

Наше кредо:

«Нести Слово Боже — ось наша мета,
щоб кожний учитель був учнем Христа!»

Головний редактор	Тарас Приступа
Редакційна колегія:	Тетяна Артерчук Олег Блощук Олександр Бондарчук Руслана Ковальчук Євген Никонюк Ольга Новікова
Літературний редактор	Світлана Филипчук
Дизайн і верстка	Альона Білошицька
Коректор	Оксана Сірооченко
Менеджер з розповсюдження	Артем Приступа
Відповідальна за випуск	Надія Доля

Засновник і видавець —
Міжнародна громадська організація
«Надія — людям»

Адреса: а/с 116, м. Рівне, 33028, Україна.
Телефон: (0362) 63-79-76
Факс: (0362) 62-05-12
e-mail: slovo@hopetopeople.org
www.hopetopeople.org

Видається за сприяння «Культурно-просвітницького центру
сприяння розвитку християнської культури та освіти».

Часопис зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ
№ 12846-1730Р від 27 червня 2007 р.

Передплатний індекс — 99864.

Пожертви на видання часопису просимо надсилати
поштовим переказом на адресу МГО «Надія — людям»
з позначкою: «Пожертви на часопис „Слово вчителю“»,
або на рахунок: МГО «Надія — людям»,
р/р 26005213038700, АТ Укрсиббанк м. Харків,
МФО 351005, ЄДРПОУ 21081735 з позначкою:
«Пожертви на часопис „Слово вчителю“».

За умови передруку матеріалів посилання
на часопис «Слово вчителю» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція залишає за собою право редагувати і,
за необхідності, скорочувати матеріали.

Посилання на Біблію або цитування окремих біблійних
текстів позначаються умовними скороченнями.
Список скорочень назв книг зазвичай подається
у виданнях Біблії. Посилання зазначаються з
дотриманням принципу «книга-розділ-вірш» і
розділяються знаками пунктуації. Наприклад:
Ів. 19:6–11, 13–20, 25–28; 1 Кор. 1:18–24.
Фрагменти з одного розділу розділяються комою (,),
а різні книги або розділи відокремлюються
крапкою з комою (;).
Якщо в тексті не зазначено інше, усі біблійні посилання
взято з Біблії в перекладі проф. Івана Огієнка.

Фото на обкладинці Маргарити Антонєць

Надруковано: ТОВ фірма «Принт Хауз»,
33024, вул. Старицького, 50а, м. Рівне, тел. (0362) 62-34-68.
Наклад 1500 прим.

© «Слово вчителю» © МГО «Надія — людям»

Нинішній номер часопису «Слово вчителю» підкреслює особливе значення Божих заповідей, їх виховну роль у житті людей, у формуванні правильних моральних стандартів. Це особливо важливо нині, у наш час, на нашій землі і серед нашого народу.

Останній рік в українській історії ознаменований багатьма резонансними подіями, які привернули увагу всього світу до України. Майдан, Крим, Схід... З одного боку, це реакція на боговідступництво, аморальність і корумпованість політичної еліти, а з іншого — це продовження системних зловживань, безмежного беззаконня, небувалого падіння моральності народу, що базується на духовному невігластві та відвертій безбожності.

Подібна ситуація описана в Біблії, у Книзі пророка Осії:

«...бо Господь має прю із мешканцями земними, бо нема на землі ані правди, ні милости, ані богопізнання. Клянуть та неправду говорять, і вбивають та крадуть, і чинять перелюб, поставали насильниками, а кров доторкається крові... Погине народ Мій за те, що не має знання: тому, що знання ти відкинув, відкину й тебе, щоб не був ти для Мене священиком. А тому, що забув ти Закон свого Бога, забуду синів твоїх й Я! Що більше розмножуються, то більше грішать проти Мене. Їхню славу зміну Я на ганьбу!.. І вони будуть їсти, але не наситяться, чинитимуть блуд, та не розмножаться, бо покинули дбати про Господа. Блуд і вино та сік виноградний володіють їхнім серцем» (Ос. 4:1-2, 6-7, 10-11).

Неможливо точніше описати глибоке падіння народу та його наслідки. Одне слово — криза. Уже який раз доводиться повертатися до цього слова. І нічого дивного, адже відмовившись від безглузлого богозаперечення радянського періоду, наш народ глибоко занурився в болото псевдорелігійності, у центрі якого — людське его та його нікчемна величність з безконечним і безмежним «давай, давай». Бог, безперечно, необхідний, але Він, на жаль, багатьом потрібний, як Дід Мороз з мішком гостинців, або гіпермаркет, у якому все наперед оплачено. Різноманітні Божі дарунки поступово стали ціннішими від Дарувальника, творіння — вищим від Творця, щира любов до Бога підмінюється формальною релігійністю...

Але криза — не кінець, не безвихідь, а чудова можливість для нового початку. Ось який шлях виходу із кризи пропонує той же пророк Осія:

«Ходіть, і вернімось до Господа, бо Він пошматував — і нас вилікує, ударив — і нас перев'яже! Оживить він нас до двох днів, а третього дня нас поставить, і будемо жити ми перед обличчям Його. І пізнаймо, намагаймося пізнати ми Господа! Міцно поставлений прихід Його, мов зірниця, і Він прийде до нас, немов дощ, немов дощ весняний, що напоєє землю» (Ос. 6:1-3).

А заповіді? А заповіді стають пустою формальністю, якщо їх виконання не виходить із серця, прихиленого перед Величним і Вічним Богом, захопленого Його незбагненною, безмежною любов'ю.

Дотримання ж заповідей є відповіддю на неосяжну милість, на благодатне прощення, дароване Богом через хресну смерть Ісуса Христа, це свідчення любові до Бога, що виходить із сердець вдячних за усиновлення нащадків.

З повагою — Тарас Приступа,
головний редактор

Зміст

ПОГЛЯД ФАХІВЦЯ

- 4** Коли в серце стукає Господь
Надія Доля

АКТУАЛЬНА ТЕМА

- 6** Як любити Бога всім розумом?
Олександр В'ялов
- 9** Чи відмінив Христос Закон?
Олег Блощук
- 10** Природа моральності та її основи
Надія Доля
- 13** Зрадники зраджують насамперед самих себе
Тарас Дятлик

СТУДІЇ БІБЛІЇ

- 14** Слова Заповіту
Дмитро Цолін

ЗНАЙОМСТВО

- 16** Зупиніться, люди!
Надія Доля

МЕТОДИКА І ДОСВІД

- 20** Духовне виховання — запорука формування гармонійно розвинутої особистості
Зоряна Гладій
- 22** Людина як Божий розпорядник
Марина Антонець
- 25** Християнські цінності як особливий потенціал літературної освіти
Галина Шостенко
- 27** Пошана та любов до батьків
Олена Коваль
- 30** Божі Заповіді — моральний дороговказ
Леся Оберван
- 33** Заповіді Христа
- 35** Божі Заповіді — моральна основа життя людини
Оксана Косік

с. 14

с. 46

- 37** Мораль і право
Наталія Кособуцька
- 40** Хто любить Бога, той виконує Його заповіді
Руслана Ковальчук

ХРИСТІЯНСТВО І МИСТЕЦТВО

- 44** Учійть думати...
Олег Блощук
- 45** Дитячий майданчик для дорослих

МОЛОДЬ У ПОШУКУ

- 46** З ним буду в недолі
Наталія Педченко
- 47** Неможливо
Тарас Дятлик
- 48** Відпусти
Оксана Смірнова

АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я

- 49** Благословення і прокляття болю
Надія Доля

РОЗДУМИ ДУШІ

- 52** Поезія молитви
- 56** Як Мишко мріяв стати дорослим
Ольга Новікова
- 57** Одного разу
Оксана Смірнова
- 58** Восхвалю Тебе, Боже!
Галина Левицька

ТВОРЧА СТОРІНКА

- 59** Прикрашаємо свій дім
Сніжана Дужук

Коли в серце стукає

**Власова Світлана Борисівна,
науковий співробітник
Лабораторії християнської
етики, християнської психології
та християнської педагогіки
Національного університету
«Острозька академія»**

Світлано Борисівно, спираючись на багаторічний досвід роботи в системі освіти, скажіть, будь ласка, які тенденції розвитку предметів духовно-морального спрямування в Україні Ви спостерігаєте?

— Не так давно був час, коли про можливість викладання предметів духовно-морального спрямування в школі, зокрема християнської етики, ніхто навіть не мріяв. Минуло два десятиліття, і все змінилось. Підготовлені вчителі для викладання предметів духовно-морального спрямування, написані програми, підручники та посібники з грифом МОН. Найголовніше те, що в дітей є велике бажання слухати ці курси, у вчителів — викладати їх, і є багато людей в Україні та за кордоном, яким небайдужа доля цих предметів і того, якою буде наша країна в майбутньому. Цього року було зроблено надзвичайно вагомий і вкрай необхідний крок у викладанні предметів духовно-морального спрямування. Завдяки громадській ініціативі та підтримці цього питання МОН України було прийнято зміни до типових навчальних планів, що забезпечує введення в інваріантну частину шкільного плану предмета Етика/Християнська етика в 5, 6 класах.

— Що, на Вашу думку, стимулює і що гальмує процес духовного відродження України?

— Думаю, що коли в ланці: учні, батьки, учителі, директори шкіл, начальники відділів та управліннь освіти є велике бажання, щоби громадяни нашої країни були духовно багатими, національно свідомими, патріотичними, то всі вони разом намагатимуться робити все, аби предмети духовно-морального спрямування викладались у школах. Для ефективності цього процесу вже створено чимало навчально-методичної літератури, підготовлені вчителі. Приємно, що дедалі більше освітян України переймаються питаннями духовно-морального виховання дітей та молоді. Через низку причин духовно-моральний розвиток нашого суспільства відбувається не найкращим чином. Гальмують його відсутність законів; байдужість до цього питання суспільства; недостатність інформації у батьків про предмети духовно-морального спрямування, зокрема християнську етику; а також навчально-методичне забезпечення та процес викладання у школах часом не є на належному рівні.

— Який внесок у цю справу робить НаУ «Острозька академія» в цілому й Ваша лабораторія зокрема?

— У Національному університеті «Острозька академія» приділяється багато уваги духовно-моральному вихованню молоді — одному з найактуальніших завдань українського суспільства. Важливим у цьому зв'язку є залучення дітей до вивчення Біблії, джерела духовності й моралі.

Господь

Із сином Анатолієм

Створення науково-дослідницької Лабораторії християнської етики, психології та педагогіки було необхідністю, яку продиктував час. Напрями роботи лабораторії різноманітні: написання підручників та посібників для дітей дошкільного віку, учнів загальноосвітніх шкіл; створення програм для учнів та вчителів; підготовка вчителів до викладання предметів духовно-морального спрямування; розробка наукових проектів; проведення масових заходів.

Уже стало доброю традицією щорічне проведення Всеукраїнської олімпіади «Юні знавці Біблії» (з 2008 р.) та Всеукраїнського конкурсу «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування» (з 2006 р.).

З 1994 р. на базі НаУ «Острозька академія» щороку відбуваються Всеукраїнські та міжнародні науково-практичні конференції з духовно-морального виховання молодого покоління, за результатами яких друкують збірники наукових праць.

У 2010 р. побачила світ навчальна програма «Основи християнської етики. 1-11 клас» з грифом МОН України, завдяки якій стало можливим викладання християнської етики в загальноосвітніх школах на міжконфесійній основі, оскільки у створенні цієї програми брали участь представники різних християнських конфесій України.

Науково-дослідницька Лабораторія християнської етики, психології та педагогіки НаУ «Острозька академія» підготувала навчальні комплекти «Основи християнської етики» з грифом МОН України для учнів 5, 6, 7 класів загальноосвітніх шкіл України.

Завдяки моральній і фінансовій підтримці Святішого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета ми змогли видати в київському видавництві «Літера» 50000 комплектів «Основи християнської етики. 5 клас», які безкоштовно розповсюдили в загальноосвітніх школах України. А в минулому, 2013 р. завдяки моральній та фінансовій підтримці Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія» у цьому ж видавництві було надруковано 5000 комплектів «Основи хрис-

тиянської етики. 7 клас», які безкоштовно розповсюдили в загальноосвітніх школах України.

Наша лабораторія підготувала до друку експериментальні підручники, хрестоматії та зошити з «Основ християнської етики» для 4, 8, 9, 10, 11 класів. Незабаром вони зможуть пройти апробацію в школах України.

— Чи помічаєте бодай якісь результати викладання християнської етики в школах? Наскільки це потрібно для дітей, сімей, держави, для нашого майбутнього?

— Цікавий і разом із тим сумний факт — Луганська область на останньому місці з викладання предметів духовно-морального виховання в Україні — говорить сам за себе... А за результатами анкетування, проведеного у 42-х рівненських школах, учні назвали християнську етику своїм найулюбленишим предметом. З нетерпінням діти чекають цих уроків і самі помічають зміни на краще у своєму характері та поведінці.

Учителі Церкви розповідали, як вони викладали християнську етику на добровільних засадах, лише за покликом свого серця. А згодом ці уроки сподобались учням, батькам, стали необхідними. І в цьому році у 23 школах Звенигородського району в 5-6 класах християнська етика в інваріантній частині навчального плану. Це стало можливо ще й завдяки змінам у Типових навчальних планах. Факти свідчать про те, як через учнів християнські цінності приходять у сім'ї, тим самим змінюючи і батьків, змушуючи ставати їх кращими заради своїх дітей.

Отже, для дітей, їхніх сімей викладання християнської етики, на мою думку, важливіше, ніж викладання фізики, наприклад, або хімії. Я ніяк не применшую значущість будь-якого предмета, але впевнена, що чим раніше діти долучаться до найголовніших християнських цінностей, тим краще, якісніше вони зможуть вивчити формули, правила, закони. Держава, відповідно, лише виграє від цього.

Учитель року - 2013

— Що спонукує Вас особисто активно долучатися до цієї справи? Яке Ваше життєве кредо?

— Дай Боже, щоби в житті кожної людини настав час, коли вона почує, як стукає в її серце Господь. І щоб цей день прийшов якнайшвидше. Адже Господь шукає з нами зустрічі, а ми іноді через суєту не помічаємо головного. Аналізуючи своє життя, можу сказати, що і в моє серце Господь стукав неодноразово. Деколи це було через інших людей, обставини, випадко-

ві, так здавалося, події. У дитинстві я надзвичайно любила слухати про Ісуса Христа, коли мені розповідала моя бабуся Катя. Але для мене тоді це були просто цікаві історії. А можливо, уже тоді Господь почав готувати мене до цього служіння, саме так і тільки так я можу назвати те, чим займаюся сьогодні. У житті було багато випробувань, втрати рідних і близьких людей. Аж у сорок два роки я почула, що Господь стоїть і стукає в моє серце.

— Хто для Вас є моральним авторитетом?

— Безперечно, Ісус Христос. Також ті люди, які творять добро, з любов'ю та розумінням ставляться до свого ближнього. До речі, для себе я кожного разу відзначаю, а зараз маю нагоду поділитися з читачами Вашого часопису тим, як помітно відрізняються християни і як приємно з ними працювати. Дякую Богові, що маю таку можливість.

— Будь ласка, поділіться своїми робочими планами на цей навчальний рік.

— На 2014-2015 навчальний рік ми запланували проведення X Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування», VIII Всеукраїнської олімпіади «Юні знавці Біблії», Всеукраїнської науково-практичної конференції «Духовно-моральне виховання молодого покоління. Вітчизняний та зарубіжний досвід». Готуватимемо до друку експериментальні підручники, хрестоматії та зошити з «Основ християнської етики» для 4, 8, 9, 10, 11 класів.

— Ваші побажання читачам «Слово вчителю» (педагогам, батькам).

— Упевнена, що Вашими читачами є не тільки освітяни й батьки, адже на сторінках «Слово вчителю» цікава й корисна інформація знайдеться для кожного, хто полюбить читати взагалі. Отже, педагогам — з нетерпінням чекати виходу нового номеру, аби на його сторінках знайти допомогу у викладанні предметів духовно-морального спрямування та бажання творити цей часопис разом, а батькам — знаходити підтримку, пораду, іноді таку необхідну у вихованні дітей. А щоби ці побажання здійснилися, потрібно щоб часопис «Слово вчителю» ще багато років радував своїм існуванням. Бажаю Вам знайти підтримку у небайдужих людей, які зможуть підтримати журнал не тільки морально, а й фінансово, що, здається, важливо сьогодні як ніколи. Нехай милосердний Господь підтримує Вас у такій необхідній роботі! 🙏

Розмовляла Надія Доля

Учасники та переможці VI Всеукраїнської олімпіади «Юні знавці Біблії», уч. 1-4 класів

Як любити Бога всім розумом?

Ніколи не забуду історії, що трапилася зі мною на початку мого вчителювання, років 15 тому. Заклопотаний, я прибіг до школи й, схопивши в лаборантській підручник, майнув до 11-А класу. Відверто кажучи, проведення уроку я планував нашвидкуруч, виправдовуючи відсутність належного поурочного плану своєю зайнятістю та розумінням того, що в гуманітарному класі вимоги до вивчення фізики є не надто високими. Після стандартного ритуалу початку уроку ми зайнялися розв'язуванням задач. Тема «Закон відбивання світла» ніколи мене не лякала, і перші задачки ми подолали без жодних труднощів. Насамкінець, для відчуття міцності «граніту науки» я запропонував учням задачу підвищеної складності — «із зірочкою». Для її розв'язання потрібно було скласти систему з двох математичних рівнянь, і, поки я писав на дошці перше з них, я зрозумів, що забув, яким має бути друге! Не розгубившись, я звернувся до класу: «Одне рівняння я записав, а друге запишіть самостійно!» Після 5-ти хвилин безплідних намагань класу виконати моє доручення, я змушений був вдатися до методів педагогічного стимулювання: «Десять балів — тому, хто напише рівняння!» Але й наступні 5 хвилин не принесли результату. Довелося підвищити ставку нагороди: «Дві «десятки» — тому, хто напише рівняння!». Минуло ще декілька хвилин і з задньої парти пролунало напівжартівливе: «А ви, пане вчителю, самі знаєте, як розв'язати цю задачу?». Певна річ, що гіршого запитання я й чекати не міг! Набравши повітря в легені, я видав учням правду без прикрас: «Знав. Забув. Тому, хто наштотхне мене на правильне розв'язання, поставлю три «десятки»!» (Зізнаюся, що ніколи до цього випадку й ніколи після нього я не роздавав оцінки з такою щедрістю!) Урешті-решт задачу ми розв'язали, один із учнів отримав три обіцяні «десятки», а я раз і назавжди зрозумів: «Розумова пра-

ця не прощає експромтів. До уроків слід готуватися. Хочеш учити інших, почни вчитися сам!»

Між іншим, найбільша біблійна заповідь зобов'язує нас любити Бога «всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю ДУМКОЮ» (Мт. 22:37). Оскільки любов до Бога не є окремою складовою нашого життя, а є реальністю, що охоплює всі його аспекти (роботу, освіту, відпочинок, захоплення), то любити Бога «всією думкою» означає максимально спрямувати власну інтелектуальну активність у всіх сферах життя на цілі, визначені Богом, та на Самого Бога як Автора зазначених цілей.

Теоретично це зрозуміло. Заперечень, як кажуть, немає. Проте в практичному житті, на жаль, нерідко зустрічаю людей, які під прапором духовності озброюються проти інтелекту. Ось їхні типові аргументи:

- ♦ знання можуть зашкодити: вони роблять людину гордою та віддаляють від Бога (Бут. 3:4-6, 1 Кор. 8:1);

- ♦ Христос не обирав Собі учнів з-поміж освічених фарисеїв. Апостолами ставали звичайні рибалки, та й Сам Учитель був із родини теслі, а не вченого... Одне слово, Бог вибрав немудре світу, аби посоромити мудрих (1 Кор. 1:27);

- ♦ сьогодні кількість шкіл та університетів у тисячі разів перевищує кількість навчальних закладів епохи Середньовіччя, та чи стали люди внаслідок цього добрішими, моральнішими, духовнішими?

- ♦ Бог обіцяв, що Дух Святий навчить Сам усього тих, хто йде за Христом (Ів. 14:26). Хіба не з цієї причини сказано, щоб ми не покладалися на власний розум? (Пр. 3:5-6);

- ♦ атомна та хімічна зброя, танки, бомбардувальники, комп'ютерні віруси розробили освічені люди. Ось воно, «лихо від розуму»!

- ♦ багато знань, що їх діти отримують у школі, — зайві. Навіщо всім знати формулу бензолу, будову інфузорії або спеціальну теорію відносності?

- ♦ багато «відмінників» стали пересічними людьми, а чимало так зва-

них «трієчників» сягнули після школи неабияких висот!

Заради справедливості зазначу, що в цих твердженнях є багато здорового глузду. Утім, не слід плутати проблеми гріха, що вразили й людський інтелект, і систему освіти, з тими благословеннями, які Бог закла в наші інтелектуальні можливості. Для усвідомлення важливості та способів інтелектуального розвитку варто звернутися до Книги Приповістей Соломонових, за допомогою першого розділу якої ми відповімо на три запитання. Перше — навіщо розвивати свій розум? Друге — що саме належить розвивати тим, хто дбає про інтелект? І третє — яким чином слід тренувати свої розумові здібності?

Навіщо розвивати свій розум?

«...Щоб пізнати премудрість та карність, щоб зрозуміти розсудні слова, щоб прийняти напоумлення мудрості, праведності, і права, і простоти» (Пр. 1:2-3). Так визначає премудрий Соломон мету своєї книги. Слова «пізнати», «зрозуміти» підкреслюють активну діяльність розуму, а поєднання «мудрості» та «праведності» виявляють, що здоровий розум неодмінно веде до схвальних учинків. У цьому — Божий задум щодо нашого інтелекту.

«Щоб мудрості дати простодушним, юнакові — пізнання і розважність. Хай послухає мудрий — і помножить науку, а розумний здобуде хай мудрих думок» (Пр. 1:4-5). Мудрий відрізняється від простодушного, так само як розумний від юнака. Проте на кожному рівні розумового розвитку є можливість для подальшого зростання. Тут не працюють звичні принципи: «Ученого вчити — хіба що псувати», «Не вчіть мене жити, краще допоможіть матеріально», «Багато знатимеш — скоро постарієш»!

Безумовно, і в розумовому розвитку є свої пастки та небезпеки. І Соломон не обходить їх мовчанням: «За те, що науку зненавиділи, і не вибрали страху Господнього, не хотіли поради моєї, погорджували всіма моїми докорами! І тому хай їдять вони з плоду дороги своєї, а з порад (в іншому перекладі — «роздумів, міркувань») своїх хай насичаються» (Пр. 1:29-31). Іншим словом, якщо інтелект є самодостатнім, незалежним від Бога та Його заповідей, то чекай лиха! Практично ми стикаємось з «лихом від розуму» в наступних випадках.

Знання без мети

Сьогодні завдяки ресурсам Інтернету за лічені хвилини можна знайти більше інформації, ніж найдосконаліший мозок здатен сприйняти за ціле життя. Чи слід її всю «перетравлювати»? Як дізнатися, які саме знання потрібні нам? Наявність значущої мети пошуку інформації, знання є вже ознакою мудрості.

Знання без упокорення

«Знання ж надимає...» — каже апостол (1 Кор. 8:1). Так само як заможна людина спокушається дивитися зверхньо на бідну, людина освічена, розумна спокушається підноситися над малограмотною та неосвіченою. Гарним показником справжньої духовності є поєднання розуму з лагідністю та упокоренням, які дозволяють відчувати жаль до невігласів радше, ніж власну велич у порівнянні з ними.

Знання без праведності

Колись перші люди на шкоду собі та своїм нащадкам зірвали плід із дерева пізнання добра і зла. Є й сьогодні знання, інформація, що здатні завдати лиха людям. До них слід віднести так звані окульти знання (з магії, астрології, хіромантії, екстрасенсорики) та всілякі інші, що суперечать Божим заповідям. Просто поміркуйте, чого, наприклад, можуть навчити книги з назвами «Секс в сім'ї та на роботі», «Уроки спокуси», «Як купатися в грошах?», «Як отримати те, що я хочу», «Необмежена влада», які можна знайти на полицях книжкових крамниць.

Знання без любові

Роберт Оппенгеймер, керівник групи американських науковців, якими була створена атомна бомба, яку згодом скинули на японські міста Хіросіму та Нагасакі, зізнався: «Ми зробили роботу за диявола. Я став

смертю, руйнівником світів». Інтелект учених, не зрівноважений добрими намірами та любов'ю до ближнього, призвів тоді до того, що за одну секунду були знищені 240 тисяч мирних мешканців.

Знання без застосування

Чимало знань зі шкільної програми, на жаль, лишаються без подальшого застосування. У гіршому разі, ерудиція допоможе їхньому власникові розв'язати ще один кросворд або виступити в телешоу «Найрозумніший».

Знання без істини

Євангеліє свідчать, що істина звільняє (Ів. 8:22). Зворотна ідея також є правильною: неправда поневолює. Як перші люди стали заручниками омани, так і наші сучасники потерпають від неправди, особливо від релігійних та політичних «фейків», неабияку роль у поширенні яких відіграють ЗМІ. Недарма професор Преображенський в «Собаачому серці» радить своєму помічникові «не читати до обіду радянських газет».

Знання без системи

Будівництво без системи — це звалище будматеріалів. Ноти без системи — какофонія. Знання без системи — хаос. Ви, напевне, пам'ятаєте неприємні спроби «зазубрити» навчальний матеріал, у результаті яких можна було передати слова правила чи закону, але зміст останніх так і лишався незрозумілим та далеким. Такі «знання» призводять хіба що до огиди та агресії.

Яскравим зразком такого руйнівного впливу інтелекту є автор Книги Еклезіястової. Він зазначає: «І поклав я на серце своє, щоб пізнати премудрість, і пізнати безумство і глупоту, — і збагнув я, що й це все — то ловлення вітру!.. Бо при багатості мудрості множиться і клопіт, хто ж пізнання побільшує, той побільшує й біль» (Екл. 1:17-18).

Що ж потрібно розвивати?

Багато церков різних конфесій піклуються про духовну освіту для дітей, використовуючи досвід недільних шкіл. Якось я зацікавився, звідки виникли перші недільні школи, і почав збирати інформацію про історію такого служіння.

А історія — вельми цікава. Наприкінці XVIII ст., а точніше в 1780 р., англійський християнин-меценат Ро-

берт Рейкс відкрив першу недільну школу у Великобританії. Причиною цього було його бажання допомогти вибратися зі злиднів дітям із бідних сімей, які вже з 8-річного віку мали йти на роботу й працювати 6 днів на тиждень 12 годин щодня! У єдиний вихідний день — неділю — вони вешталися по містах, учиняли безлади та пограбування, викликаючи переляк та гнів серед мешканців. Роберт Рейкс вирішив найняти вчителів, які б у неділю проводили в церквах заняття для юних бешкетників, щоб навчити їх грамоти, читання, математики. Основним підручником на заняттях була Біблія, а в програму занять входили також навчання молитви та духовних співів. Сподіванням християнина-новатора було майбутнє перетворення дітей в освічених членів суспільства, які могли б займатися певною справою, крім роботи на фабриці, і, керуючись вірою та любов'ю до Бога, дбати про добробут свого народу та держави.

Проект мав надзвичайний успіх: у 1811 р. в недільних школах навчалися понад 400 тисяч дітей, а до 1831 р. їхня кількість перевищила мільйон! Більшість дітей із бідних сімей отримали освіту та приєдналися до церкви саме завдяки недільним школам. Цікаво, що звичайні загальноосвітні школи у Великобританії виникли лише в 1870 р., після чого недільним школам лишається вирішувати лише питання духовної освіти.

Отже, від початку недільна школа переслідувала конкретну мету — дати своїм учням цілісну освіту, яка поєднувала б академічні предмети та духовні істини. Саме такою бачив зміст освіти й цар Соломон. У першому розділі своїх Приповістей він наголошує на чотирьох аспектах знання:

- 1) пізнання Бога («Страх Господній — початок премудрості», Пр. 1:7);
- 2) пізнання себе та людей (Соломон характеризує людей, поділяючи їх на мудрих та нерозумних, батьків та дітей, грішних та праведних);
- 3) розуміння наук та володіння професійними знаннями (у згаданому тексті автор виокремлює «знання», «загадки», «науку» та «поради»);
- 4) формування цілісного світогляду (переданого словами «мудрості» та «пізнання»).

Отже, інтелектуально розвинена людина має прагнути всебічно пізнавати — Бога, себе, інших людей, наукові та світоглядні знання. На жаль, сучасна державна монополія на освіту лише частково задовольняє поді-

бні прагнення: питання богопізнання сьогодні здебільшого залишається справою сім'ї та церкви.

Як тренувати свої розумові здібності?

На це запитання Соломон дає аж три відповіді. По-перше, він заохочує нас учитися в тих, хто має більший досвід та наділений від Бога авторитетом учителя: «Послухай, мій сину, напучення батька свого і не відкидай науки матері своєї» (Пр. 1:8). До речі, на початку автор називає себе «сином Давидовим», що свідчить про досвід, перейнятий самим Соломоном у свого рідного батька.

Слово «батьки» може також бути застосоване до інших поважних наставників — пастирів церкви, учителів школи, викладачів вищого навчального закладу. Навчання від них може набувати різних форм. Наприклад, отримання додаткової освіти (курси, семінари, конференції); спілкування з друзями (листування, обмін інформацією в соціальних мережах, он-лайн навчання); заняття з наставником-ментором (батьком, мамою, пастирем); читання корисних книжок. Щодо останнього, слід визначити ознаки корисності, до яких належать змістовність, актуальність, світоглядна адекватність, різноманітність (за жанром, часом написання, тематикою). Крім того, слід дотримуватися певних правил читання, таких як:

1) регулярність (якщо читати щодня по 5 сторінок, то вийде 1825 сторінок за рік або 8 книжок по 230 сторінок кожна);

2) виокремлення найголовнішого в змісті (можна робити підкреслення олівцем чи маркером, виписувати в нотатник ключові думки);

3) застосування (мало лише отримати інформацію, слід неодмінно застосувати знання на практиці).

Далі Соломон підкреслює необхідність розвитку так званого продуктивного мислення. Про різні його способи свідчать слова «розважність», «знання», «пізнання», «рада», «мудрість». Для формування продуктивного мислення потрібно навчитися:

Ставити запитання

Під час свого земного служіння Христос неодноразово ставив запитання різним людям. Наприклад, учнів Він питав: «А ви за кого Мене

маєте?». Самого Христа запитували інші люди. Наприклад, апостол Петро запитав Його якимось: «Скільки разів брат мій може згрішити проти мене, а я маю прощати йому? Чи до семи раз?». Уміння ставити запитання — ознака продуктивного мислення.

Порівнювати

Книга Приповістей — книга порівнянь. Ось лише декілька прикладів:

♦ «Надбання мудрості ліпше від надбання срібла» (Пр. 3:13-14)

♦ «Ліпший від силача той, хто не скорий до гніву» (Пр. 16:32)

♦ «Ліпше добре ім'я за багатство велике» (Пр. 22:1)

Мудрий — той, хто може порівняти й вибрати найкраще!

Аналізувати

♦ Розуміти причина та наслідки. Як казав апостол Павло: «Що тільки людина посіє, те саме й пожне» (Гал. 6:7).

♦ Усвідомлювати мету й засіб її досягнення: «Буває, дорога людини здається простою, та кінець її — стежка до смерті» (Пр. 14:12).

Класифікувати та систематизувати

♦ Таблиця множення, таблиця хімічних елементів Менделєєва — зразки таких систем.

♦ Християнська церква має систематизоване вчення у вигляді Символу віри.

Узагальнювати та виокремлювати головне

♦ Книга Еклезіястова закінчується таким узагальненням: «Підсумок усього почутого: Бога бійся, й чини Його заповіді, бо належить це кожній людині! Бо Бог приведе кожную справу на суд, і все потаємне, чи добре воно, чи лихе!» (Екл.12:13-14).

♦ Євангеліє від Івана теж містить підсумок усього написаного в ньому: «Багато ж і інших ознак учинив був Ісус у присутності учнів Своїх, що в книзі оцій не записані. Це ж написано, щоб ви ввірували, що Ісус є Христос, Божий Син, і щоб, віруючи, життя мали в Ім'я Його!» (Ів. 20:30-31).

Інтерпретувати та пояснювати

♦ Ще зі школи ми знаємо, що ви зубрити правило — мало: слід його зрозуміти, пояснити, застосувати.

♦ Пол Тріпп у книзі «Вік можливостей» зазначає, що підлітки є великими інтерпретаторами: «Ми кажемо, що діти думають, але що це означає? Це означає, що вони шукають сенс життя. Вони намагаються впорядку-

вати, пояснити, інтерпретувати зовнішню реальність та свій внутрішній світ. Діти... ведуть себе не на основі фактів, а на основі сенсу, який вони надають цим фактам».

♦ Звідси — питання: як навчитися правильно пояснювати реальність?

Оцінювати

Оцінка схожа на пояснення. Щось оцінювати — значить зіставляти зі зразком, з'ясовувати, наскільки реальний результат відрізняється від ідеального.

Насамкінець, Соломон попереджає, що нам зустрінуться люди, від яких ми не повинні вчитися, аби не зашкодити собі, своїй душі (Пр. 1:10-19). Він визначає їхню сутність за допомогою слів «грішники», «насмішники», «безглузді». Далі описує методи, так би мовити, їхнього навчання — «сину мій, як грішники будуть тебе намовляти». Це свідчить про силу маніпуляційного впливу недобрих людей на наші емоції, думки та рішення. Їхні ідеї спрямовані проти Божої волі: «Ходи з нами, чатуймо на кров, безпричинно засядьмо на не повинного». А фінал їхнього життя — незavidний: «Такі-то дороги усіх, хто заздрий чужого добра: воно бере душу свого власника». Тому єдине, чого можна навчитися в нечестивих людей, це побачити, як здійснюється в їхньому житті Божий вирок, винесений у результаті їхніх хибних намірів та вчинків.

Отже,

1) Бог бажає, щоб ми любили Його. Він хоче, щоб Ним та Його задумом були сповнені наші емоції, плани, думки та вчинки;

2) Він бажає нашого розвитку, частиною якого є інтелектуальний, розумовий розвиток;

3) Він очікує нашого прогресуючого пізнання Його, себе, інших людей, науки (що описує Його творіння), щоб урешті-решт ми стали носіями здорового біблійного світогляду;

4) Він спрямовує нас учитися в інших людей, показуючи різні можливості такого навчання. Разом із тим, Він застерігає нас від небезпеки потерпіти від негідних наставників.

Олександр
В'ялов

Деякі християни думають, що Христос відмінив Старий Завіт, а тому тепер він нам непотрібний. Кажуть, що Христос дав людям можливість жити лише за благодаттю; ми живемо за Новим Заповітом, закріпленим Христовою жертвою, а Старий Завіт — це лише ілюстрації того, як правильно або неправильно можна ходити перед Богом.

Із цим можна було б погодитися, якби не декілька очевидних фактів. Наприклад, те, що Біблія складається з двох частин. Отже, і перша, і друга важливі в Божому плані. Або те, що в часи Христа був лише Старий Завіт — Тора, як називали ці писання євреї. І саме вони стали основою звістки Христа про спасіння. І саме на них посилались апостоли, розтлумачуючи людям, чому, як і для чого приходив Спаситель у світ.

То чи справді відмінив Христос Закон і що мав на увазі Спаситель, стверджуючи Божу благодать?

Чи відмінив Христос Закон?

Живучи на цій землі, ми, часто навіть не задумуючись, користуємося тими об'явленнями й нормами, які ствердив Старий Завіт. Питання окремого дня поклоніння (який зараз для всіх є просто вихідним днем), Божі заповіді й соціальні норми справедливості, — усе це описує Старий Завіт. Христос навіть не згадував у Своєму вченні деяких із тих норм і правил, які ми зараз приписуємо християнству. Тому насамперед визначимо кілька опорних пунктів наших роздумів.

Сутність поняття «Закон» — це не просто якісь повеління чи заповіді, які за своєю архаїчністю перестали бути актуальними сьогодні. Під словом «Закон» у Біблії розуміється все писання Старого Завіту. У вужчому значенні — це ті постанови й правила, які Бог дав для праведного життя перед Ним і в соціумі.

Христос не відкидав Закон, а навпаки, наголошував, що Його місія і служіння — це втілення Божих слів і обіцянок, даних у Законі. У Нагірній проповіді Він сказав: «Не подумайте, ніби Я руйнувати Закон чи Пророків прийшов, Я не руйнувати прийшов, але виконати. По правді ж кажу вам: доки небо й земля не минеться, ані йота єдина, ані жоден значок із Закону не минеться, аж поки не збудеться все...» (Мт. 5:17-18).

Для Нього це були не просто слова, а спосіб життя. Ісус настільки догоджав Богові та втілював Його заповіді у Своєму житті, що під час суду в синедріоні серед великої кількості знавців Закону не знайшлося людини, яка могла б дорікнути Христові в гріху. Саме тому були найняті якісь брехуни, які лжесвідчили на Христа.

В особі Христа втілились пророцтва про прихід Месії, які були записані в тому ж таки Законі. За найскромнішими підрахунками із приходом Христа на землю збулися близько 60 пророцтв. Більше про це можна дізнатися, почитавши відому книгу професора Джоша МакДауела «Незаперечні свідчення», де автор детально про це описує. А тут ми просто скажемо, що найважливішим, що хотів зробити Христос на землі, — це прославити й возвеличити Бога Отця. Тому втілення Божих слів було однією із важливих складових життя Христа.

Думку про скасування Закону часто обґрунтовують висловлюваннями апостола Павла про те, що ми визволені Христом, звільнені від прокляття Закону й спасаємось виключно благодаттю, а не ділами закону. Чому ж Павло, фарисей і знавець Закону, пише такі категоричні слова, що «суперечать» усьому тому, чого його навчали?

Закон складається з декількох частин: це церемонії, заповіді й постанови. Перше стосувалося служіння в храмі й слугувало для впорядкування поклоніння перед Богом. Заповіді допомагали будувати праведні й святі стосунки з Богом. Постанови праведного життя були направлені на втілення Божих принципів у суспільне життя.

Сьогодні багато людей думають, що через механічне виконання Божих заповідей можна спастися, заробивши достатньо добрих справ, щоби потім, на суді перед Богом, мати можливість представити їх як доказ чи можливість для прохання пропустити в рай.

Проте той же апостол Павло в листі до римлян пише, що Христос — це кінець Закону. Слово, яке в нас перекладено «кінець» має декілька значень. У принципі, служіння Ісуса насправді є кінцем, апогеєм, вершиною Закону, як правильного поклоніння Богові. Проте можна перекласти це слово і як «мета». Христос — це мета Закону. Бо будь-який закон направлений лише на те, щоби показати наші вади й неправильні дії і аж ніяк не на те, щоби похвалити нас за правильне виконання чогось. Закон Божий — дзеркало, у якому ми, бачачи досконалість Божу, можемо побачити нашу невідповідність тому, чого вимагає від нас Бог. Саме тому мета Закону — привести нас до розуміння, що без Божої допомоги ми не в змозі втілити Його закони та принципи. Саме тому й Христос приніс благодать у Своїй жертві — милостиве ставлення до творіння. Виконавши всі постанови Божого Закону, Він дав нам спасіння.

Павло, розважаючи над цим, наводить аналогію із педагогом. Так-так, саме з педагогом. «Тому-то Закон виховником був до Христа, щоб нам виправдатися вірою» (Гал. 3:24). Слово «виховник» у грецькому оригіналі — «педагог». У ті часи раба, що супроводжував дитину до школи, доглядав за нею, захищав її по дорозі, називали педаго-

гом. Павло каже, що Закон був нашим вихователем, доки не прийшов Христос. Він скеровував нас у правильний бік, щоби ми змогли зрозуміти, що Бог хотів для нас. А коли прийшов Христос, то необхідність у вихователів відпала.

Головне завдання педагога — правильно скерувати молоде покоління, навчити робити висновки й приймати зважені рішення. Навчити, виховати і... відпустити.

Ця робота непроста (як того раба, що мав супроводжувати панича й з терпінням виправляти всі помилки). Ця робота — почесна і дуже важлива. Адже це — місія педагога, його покликання і його призначення. І якщо викладач забуває про цю місію — іти дорогою вчителювання буде не просто важко, а неможливо.

У чому ж тоді немає необхідності? Усі складові Закону втілює у житті, служінні й жертві Ісуса Христа.

Церемоніальне поклоніння. Життя Христа показало, як нам потрібно правдиво поклонятись Богові. Адже всі церемонії були спрямовані на це. І кров жертв символізувала те, що для очищення гріха потрібна жертва. Так, Христос приніс Себе в жертву, заплативши правдиву ціну за наші гріхи. І таким чином необхідність у постійних цілопаленнях і жертвах за гріх відпала. Усе, що сьогодні нам потрібно, — це віра в те, що Його жертви достатньо, щоби Бог із ласки Своєї й по нашій вірі в Христа пробачив наші гріхи.

Святе життя. Христос показав, що святе життя — не в постійному виконанні якихось постанов чи приписів, а в стані серця. Якщо серце наше приліплене до Бога й віддане Йому до кінця — тоді ми зможемо правильно жити перед Ним. А якщо ні — тоді ми ніколи не зможемо правильно виконати слова Закону.

Моральні приписи. Христос звернув увагу, що для Бога важливе не механічне виконання моральних законів, а те, чи живемо ми Його Словом, чи воно є для нас визначальним, чи пускає воно корені в нашому серці. Адже, як казав Христос, перелюб, крадіжки, убивства й усілякі інші злі речі випливають із нашого серця, бо гніздяться саме там. Навіть тоді, коли зовнішньо ми благочестиві.

Чому ми так детально зупиняємося на всьому цьому? Саме тому, що в листі до галатійських церков Павло вказує на їхню помилку: не можна спастись Законом, можна лише дійти висновку, що ми не в змозі виконати Його й потребуємо Христа — Спасителя, який спасе нас від прокляття цього Закону. Він стверджує, що Христос викупив нас від Закону, проте не для того, щоб відмінити його. А для того, щоби через Христа ми могли зрозуміти й пізнати реальні заповіді Божі й почати втілювати їх у життя.

Старий Завіт — це історія народу, який учився жити з Богом, поклонятися Богові й будувати своє суспільне життя на Божих постановках. Звісно, Христос не лише ствердив Слова стародавньої Тори, а й поглибив їх. Новий Завіт указує не лише на те, як потрібно жити з Богом, він наголошує на тому, яким повинне бути серце, коли ти хочеш побудувати своє життя на Божих заповідях. Тих заповідях, які Бог відкривав протягом усієї історії людства і які є актуальними в будь-яку історичну епоху.

Коли ми розважаємо про Бога, хочемо поклонятися Йому й навчати цього інших, ми повинні розуміти — Христос ствердив правдивість Божих істин. Утілити те, що каже Бог, можна лише тоді, коли наше серце буде повністю присвячене Богові, а без віри в Христа й прийняття Його жертви це неможливо.

Олег Блощук

Природа

**Витяги із книги Д. Гудінга та Дж. Леннокса
для чого ми живемо і**

Між людською поведінкою та поведінкою тварини багато спільного. Як тварина, так і людина, відчуваючи голод та спрагу, прагнуть їх вгамувати. І тварина, і людина знаходять собі пару, продукуючи потомство. Ця поведінка зумовлена природою, або, якщо хочете, інстинктом.

Але, порівнюючи далі, ми дуже швидко пересвідчуємося, що поведінка людини відрізняється від поведінки тварини суттєвою ознакою. Ми маємо моральне почуття, тоді як у тварин, наскільки нам відомо, його немає. Ви можете привчити свого пса не заходити в дім до сусіда й не красти з його столу м'ясо. Для того щоб він цього не робив, ви, напевно, будете карати пса щоразу, як він це зробить. Оскільки вторгнення в дім сусіда в нього асоціюватиметься з болем, він намагатиметься цього не робити. Але, навчаючи його не красти, ви ніколи не зможете пояснити йому, чому це аморально. Немає жодного сенсу щось доводити псові.

Проте якраз докази на користь моральності викликають у людей найбільше запитань. Скажіть підлітку: «Ти повинен слухатися своїх батьків», і ви швидше за все почувете у відповідь: «А навіщо?» Скажіть кому-небудь: «Ти не повинен обманювати», і ваш співрозмовник відповість: «А чому не повинен, якщо мені це вигідно?»

Отже, як бачимо, людей цікавить, чому обов'язок людських істот полягає в тому, щоб поводити себе морально.

Якщо хочемо бути моральними людьми, то маємо не лише усвідомлювати закони моралі розумом, але й правильно ставитися до цінностей, що стоять за цими законами, підпорядковуючи їм свої почуття.

Наше розуміння цінностей безпосередньо визначає нашу поведінку. Якщо чоловік побачив, що в нього горить дім, він не кине у вогонь рятувати пачку цигарок. Якщо ж у його домі був захований злиток золота, він може наважитися проникнути в дім, аби дістати його. Однак, якщо в дитячій кімнаті залишилося двоє його маленьких дітей, то він може навіть ризикувати своїм життям, аби вилучити їх із вогню...

Осмислюючи свій досвід та досвіди інших людей, розуміємо, що людина має низку природжених почуттів: естетичне почуття, мовну здатність, спроможність розрізняти чесноти й вади, почуття справедливості.

Однак той факт, що деякі моральні закони записані в людському серці, зовсім не означає, що всі люди на землі впродовж усієї історії існування людства дотримувались цих законів чи хоча б просто прагнули їх виконувати.

Незважаючи на це, історія засвідчує, що основні моральні закони є загальноновизнаними. У книзі «Людина скасовується» К. С. Льюїс наводить список принципів моралі, які можна назвати загальними для всіх цивілізацій. Він називає їх «прикладними природного закону» й об'єднує у вісім груп.

Гудінг Д., Леннокс Дж. Людина та її світогляд: для чого ми живемо і яке наше місце у світі / Груповий перекл. з рос. зі звіткою з англ. оригіналом під заг. ред. М. А. Жукалюка. — К.: УБТ, 2007. — Т.1. — С. 252-327.

моральності та її основи

**Леннокса «Людина та її світогляд:
яке наше місце у світі»**

1. Закон загального благоденства.

У цю групу входять такі правила: не вбивай, не руйнуй, не будь горлохвatom, гнобителем, не зводь наклепу, не паплюж, не кажи неправди, не роби іншому того, чого не хочеш, щоб робили тобі, а також відповідні позитивні правила.

2. Закон благоденства в конкретних сферах життя.

У них ідеться про любов до своєї дружини, сім'ї, родичів і країни.

3. Обов'язки перед батьками, старшими і предками.

4. Обов'язки перед дітьми й нащадками.

5. Закон справедливості.

Тут ідеться про справедливість у стосунках між людьми різної статі, а також про чесність узагалі і справедливий суд.

6. Закон доброї віри та правдивості.

7. Закон про милосердя.

8. Закон про великодушність.

У цю групу включені сміливість, готовність постраждати заради захисту інших, прагнення уникати хтивих та непристойних думок і вчинків.

Крім того, людина має два внутрішні механізми, призначені для стримування особистості від порушення моральних законів. У разі їх порушення ці механізми слугують внутрішнім голосом, який говорить про неправильність нашої поведінки. Один із них — сумління, або совість, другий — почуття сорому. Цілком очевидно, що люди не придумали їх самі, оскільки обидва вони завдають чимало клопоту та занепокоєння, докучаючи деяким людям настільки, що ті намагаються їх ігнорувати чи притлумлювати.

Обидва ці механізми стоять на варті морального закону. Проте, якщо вони часто зазнають грубого насильства, то їх дія може припинитися. Один древній письменник з жалем говорив про людей, які «знищили власне сумління» (1 Тим. 4:2), а інший різко засуджував своїх українців сучасників: «Чи вони засоромилися, що гидоту робили? Не засоромилися анітрохи вони й застидатись не вміють...» (Єр. 6:15).

Що ж є джерелом та яка природа морального закону й моральних цінностей?

Читаємо в Біблії: «Бо коли інші народи, не маючи Закону, природно діють згідно з Законом, то вони, не маючи Закону, самі собі є Законом. Вони виявляють, що діло Закону написане в їхніх серцях, про що свідчить їм їхнє сумління і думки, які то засуджують, то виправдовують одну одну» (Рим. 2:14-15).

У цьому уривку йдеться про те, що Бог використав два шляхи, щоб дати людям пізнати Його моральний Закон. Перший шлях полягав у послідовному розкритті вимог Його Закону через Десять Заповідей, які були дані Мойсею і витлумачені старозавітними пророками, а потім — через проповіді Ісуса Христа (такі, як Нагірна проповідь) і моральні настанови Його учнів — апостолів.

Якщо ж Бог-Творець написав основні принципи й вимоги Свого морального Закону в наших серцях, то, власне, перед Ним ми повинні будемо відповідати за свої вчинки, які суперечать моральним принципам.

Моральні принципи в наших серцях були написані Богом не так, як, скажімо, програмується комп'ютер, який автоматично працює згідно із заданою програмою. Скоріше за все, вони записані на зразок того, як у кабінет пілота вмонтовують радар та індикаторні пристрої з усіма їх екранами й іншим приладдям, що дає змогу пілоту свідомо приймати правильні рішення й вести літак за курсом. Люди володіють свободою вибору. Вони можуть прийняти рішення виконувати вимоги Божого морального Закону, або ж знехтувати ними, відкинути їх чи спотворити.

Однак, як усім нам добре відомо, таке пояснення походження й авторитету моральних законів для деяких людей неприйнятне. По-перше, вони не вірять у Бога, а по-друге, уважають, що сприйняття Бога як сили, яка стоїть за моральним Законом, було причиною нескінченних страждань і горя роду людського.

Вони є прихильниками однієї з етичних систем, які базуються на атеїстичній концепції моралі та її джерела.

Коротко охарактеризуємо ці системи, вказавши на слабкі сторони їхніх робочих принципів та аргументації.

1. Відношення до моралі на рівні буденної свідомості. Наука знищила традиційні основи моральності. Тому моральна поведінка зводиться до того, що «кожен на своєму місці повинен робити свою справу» для задоволення практичних потреб, пов'язаних із життям сім'ї,

стосунками з друзями, зі своїм безпосереднім начальником і державою.

Ця ідея ґрунтується на хибній основі, оскільки наука, насправді, не довела, що Бога немає.

Практично неможливо жити, удаючи, буцімто моральних норм не існує. Уявіть собі, що в атеїста вкрали гроші, чи його несправедливо обгудили, спалювали його репутацію, забрали в нього дружину, жорстоко повелися з його дітьми. Безумовно, атеїст сповниться морального обурення. Він висловить протест проти огидної поведінки людей, котрі його глибоко образили, та апелюватиме до того, що існує правда і справедливість і що суспільство зобов'язане покарати людину, яка заподіяла йому зло. Справедливі вимоги морального закону Творця залишаються написаними на скрижалях і його серця, навіть якщо на рівні розуму він заперечує існування Бога.

В одній стародавній притчці йдеться про двох людей, які побудували собі будинки. Один збудував свій дім на фундаменті з каменю, а інший — на піску. Коли ж налетіла буря й почалася злива, дім, споруджений на піску, розвалився, а будинок із кам'яним фундаментом вистояв. У при-

тчі нічого не говориться про стіни й дах будинку, що впав. Вони, мабуть, нічим не відрізнялися, принаймні зовнішньо, від коробки вцілілого будинку; стіни зруйнованого будинку просто не мали хорошого фундаменту.

Хибне уявлення, що наука унеможливила віру в Бога, для багатьох особистостей знищила життєві засади. Тому коли людей долають спокуси й захоплює коловорот штурмів і життєвих негараздів, вони раптом виявляють, що не мають під собою міцних підвалин, аби витримати випробування. Моральний фундамент їхнього життя виявляється хитким, — таким, що стоїть на піску.

2. Соціал-дарвінізм. Моральність засновується на еволюційному принципі виживання більш пристосованих.

Цю теорію було відкинуто досить давно. Її засновники спочатку навіть не усвідомлювали того зла, яке в ній криється і яке виявилось тоді, коли її взяв на озброєння Гітлер і використав, зокрема, для обґрунтування ліквідації шести мільйонів євреїв.

Однак соціал-дарвінізм донині залишається попереджувальним сигналом для людей, нагадуючи їм про те, що може трапитися, якщо вони у своєму захопленні матеріальної еволюцією при побудові етичної системи базуватимуться не на Богові й навіть не на людській культурі, а на суто біологічних процесах.

3. Соціобіологія. Тіло людини, її мозок і свідомість контролюють гени. Отже, гени є головним моральним авторитетом, а справжня моральність ґрунтується на врахуванні їхньої стратегії.

Статус людини при цьому виявляється надто низьким. Замість того щоб розуміти людину як істоту, створену за образом і подобою Божою, до того ж, створену, щоб любити Бога й вічно насолоджуватися спілкуванням із Ним, будь-який індивід стає не більше ніж тимчасовим засобом, який слугує цілям декількох біохімічних утворень. Навіть на біологічному рівні ця ідея здається абсурдною. Вона нав'язує нам уявлення, що високий дуб — не рослина, сповнена величної краси, яка сама по собі вже заслуговує на захоплення нею, а просто тимчасовий засіб, призначений для продукування жолудів.

Бажання покласти в основу людської моралі й розуміння сенсу життя ген, його стратегії і дії призводять не тільки до прикрого приниження людської гідності, але і, урешті-решт, — до відсутності послідовності в аргументації.

Оскільки гени несуть відповідальність за нашу моральність (а не релігійні уявлення чи наукоподібні теорії), як саме в нас склалися ці ілюзії чи наукоподібні форми? Відтак, нині самі гени відвертають нас від релігії, як раніше вони спонукали нас до релігійних пошуків?

Отже, можна зробити висновок, що спроби атеїстів звести людську мораль до генів мають під собою деяку фундаментальну помилку. Якщо не існує Творця і якщо людина — ніщо інше, як матерія, яка не містить у собі духовного начала, тоді, звичайно, тіло людини, її мозок і свідомість є продуктом генів. Але у такому разі, як змогла людина зайняти критичну позицію щодо своїх генів? Що саме в людині виявилось не продуктом генів і тому змогло мислити незалежно від них?

4. Марксизм. Абсолютної моралі не існує. Моральна поведінка полягає в діях, адекватних соціально-економічним умовам, що виникають у результаті діалектико-історичного процесу. Нині моральність базується на боротьбі робітничого класу й підпорядкована цій боротьбі.

З погляду комуністичної моралі моральним є те, що сприяє знищенню старого експлуататорського ладу й побудові нового, комуністичного суспільства. Усе, що заважає побудові комунізму, є аморальним. Моральна лю-

дина, з позиції комуніста, — це людина, котра віддає всі свої сили й енергію справі боротьби за нове комуністичне суспільство.

Якими б не були інтереси класової боротьби пролетаріату, вони, за цим визначенням, є моральними. А оскільки це так, то зрозуміло, чому комуністичні вожді вважали, що можуть — і, ймовірно, навіть повинні — вдаватися до будь-яких методів задля досягнення безкласового суспільства й раю на землі. Мета виправдовувала засоби, навіть якщо ціна досягнень дорівнювала мільйонам життів людей.

Про колосальну силу теорії й впливу Маркса, Леніна, Сталіна, Хрущова та їхніх послідовників свідчить факт, що їм удалося спонукати мільйони людей декількох поколінь до боротьби, страждань і смерті заради обіцяного раю.

Сумнозвісна реальність засвідчує інше: багато-хто з тих ентузіастів загинули, а рай, задля якого відомі борці за комунізм зазнали втрат, болю і смерті, так і не настав. А оскільки, згідно з марксизмом, не існує Бога, воскресіння і життя після смерті, то ці борці вже ніколи не скористаються плодами своєї жертви.

5. Світський гуманізм. Правила поведінки встановлює сама людина. Моральність — це не абсолютна система, запроваджена Богом; це релятивна емпірична система, яка вимагає доопрацювання й постійного вдосконалення у сфері розуму й людяності, а також умов, що постійно змінюються.

Будь-яка етична система повинна враховувати те, що люди не є досконалими. Ми не подібні до відлагодженого комп'ютера, у який достатньо вставити диск з моральними законами й принципами, щоб потім отримати їх бездоганне виконання. Ми егоїстичні за своєю натурою, сповнені пихи та заздрощів, ревниві й скупі, лукаві тощо. Тому нам недостатньо розуму, позбавленого підтримки, аби жити так, як належить.

Самі гуманісти змушені зізнатися, що їхні етичні системи неминуче зіштовхуються з певними труднощами: «Не легко сформувати природну етику, достатньо сильну, щоб підтримувати моральні заборони й суспільний порядок, не вдаючись при цьому до надприродних розрад, надій і страхів» (Вілл Дюрент); «Світ потребує християнської любові та милосердя» (Бертран Рассел).

У загальному ж можна сказати, що жодна з вищезгаданих етичних систем не забезпечує абсолютної норми, за допомогою якої можна було б давати оцінку моральним принципам, а відтак усі вони є суб'єктивними.

Лише Бог є джерелом і осередком добра та благочестя. Він є Творцем морального Закону для людини. Моральні закони записані в наших серцях Богом. Кожен із нас є моральним суб'єктом, пов'язаним не просто зі звичайним кодексом, а з Особистістю. І якщо ці стосунки ґрунтуються на взаємоповазі, тоді дотримання моральних законів — не просто питання додержання певних норм, а справжні міжособистісні стосунки.

Справжня рушійна причина морального життя полягає в тому, що від початку спасіння й прийняття Богом дарується виключно завдяки Божій милості, яку ми нічим не заслужили і яка ставить подальше життя, підпорядковане духовній дисципліні, і моральне вдосконалення на правильну основу. Послідовник Христа прагне жити справжнім моральним життям не для того, щоб заслужити спасіння і рай, а з почуття любові та вдячності Богові за вже дароване Ним спасіння. Чудово сказав про це один із найвеличніших християнських святих: «...живу вірою в Божого Сина, Який полюбив мене й віддав Себе за мене» (Гал. 2:19).

Матеріал підготувала
Надія Доля

ЗРАДНИКИ

зраджують насамперед самих себе

У Біблії ми знайдемо різні приклади зради, які повинні були б послужити уроком для думаючих і зрілих християн, але, на жаль, частково збуваються слова Христа: «І багато-хто в той час спокусяться, і видавати один одного будуть, і один одного будуть ненавидіти» (Мт. 24:10).

Каїн підступно покликав Авеля піти з ним у поле, де й убив його через заздрощі, тому що Бог його жертву не вподобав, а жертву Авеля прийняв (Бут. 4). Каїн назавжди став символом зрадницького братовбивства.

Зраду, що назавжди змінила його життя, пережив Йосип від своїх братів, які продали його за двадцять срібняків ізмаїльтянам у рабство в Єгипет через заздрість (Бут. 37).

Зраду пережив один із суддів ізраїльського народу, герої віри Самсон, коли відкрив своє серце коханій Далілі, а вона покликала филистимських вождів, щоб вони схопили його. В обмін на зраду Даліла отримала срібло. Доля Самсона загальновідома (Суд. 16), а Даліла назавжди стала символом зрадницької оманливої любові.

По-зрадницьки Йоав убив Авнера, ошукавши царя Давида й ошукавши свою жертву: «Йоав відвів його в середину брами, щоб поговорити з ним таємно, та й ударив його там у живіт, і той помер» (2 Сам. 3:27).

Так само по-зрадницьки Йоав убив Амаса: назвавши його братом, поцікавившись його здоров'ям, узявши за бороду для братерського поцілунку, ударив коротким мечем, якого тримав у лівій руці, у живіт, так що всі нутрощі випали на землю (2 Сам. 20:10).

Аммон підступно обманув сестру свого брата Авесалому, залишився з нею наодинці й «не хотів слухати її голосу. І був він сильніший від неї, і збезчестив її...». А після зґвалтування «дуже зненавидів її Аммон великою ненавистю, бо ця ненависть, якою він зненавидів її, була більша від любові, якою любив її» (2 Сам. 13). Аммон назавжди став символом підступного зґвалтування зведеної сестри.

По-зрадницьки Авесалом, запросивши Аммона на стриження овець і на святкову вечерю, убив свого брата руками слуг (2 Сам. 13).

Пророк Єремія був зраджений своїм батьком і братами, а згодом йому довелося безсило споглядати як гинуть тисячі його співгромадян і руйнується улюблене місто, яке відкинуло пророче попередження про відповідальність за зраду Бога: «Бо також твої браття та дім твого батька і вони тебе зраджують, і криком кричать за тобою, не вір їм, коли й добре тобі говоритимуть!» (Єр. 12:6).

Пізнав біль зради і наш Господь Ісус Христос, коли один із Його учнів, Юда, продав Його первосвященникам за тридцять срібняків (подібно до братів Йосипа) і за допомогою зрадницького поцілунку (подібно як Йоав). Юда назавжди став символом найганебнішої зради.

Ще більшого болю Ісус зазнав, коли — о, яке безумство! — первосвященники через заздрість видали Його

Іродові та Пілату з вимогою розп'ясти, а народ підбурювали просити, щоб замість Нього на свято звільнили вбивцю Варавву.

Кожна зрада має свою ціну. Визначаючи ціну зради, зрадник практично визначає ціну своєї вірності, яка насправді повинна бути безцінною. Вірність — це не те, що згідно з Божим задумом призначене для купівлі та продажу.

Стосовно згаданих зрадників, то їх усіх об'єднує те, що ніхто з них не покався перед Богом за свою зраду. Але Господь Ісус Христос на сторінках Євангелій, як частині Благії Звістки, залишив нам приклад справжнього щирого розкаяння зрадника, одного з Його учнів — Петра. Покаяння перед Богом (а не самобичування) привело до цілковитого прощення й очищення Христом. І саме Петро відкрив двері Євангелії в Єрусалимі, Юдеї, Самарії та язичникам, тобто, до краю землі.

Кожен із нас у своєму житті може зустрітися зі зрадою. І кожен із нас не застрахований від зради. Чим людина вищої думки про себе, чим більше самовпевненості, тим вища ймовірність зради. Зло ніколи не можна перемогти злом, тому що таким чином зло лише примножується. Зло можна перемогти виключно добром, яким би дивним це нам зараз не здавалося. Підступність ніколи не вдається перемогти підступністю та ненавистю. Зраду перемагає лише прощення, як би ми внутрішньо не протестували проти цього.

Йосип не помстився своїм братам за зраду, але знайшов у Богові силу простити їх, а згодом урятувати свою родину від голодної смерті. Даниїл не відплатив князям і урядникам за зраду, але знайшов у Богові силу пройти через рів з левами, через що прославилося Боже Ім'я. Християн, несправедливо звинувачених Нероном, їхні ж друзі, сусіди, родичі віддавали на жорстоку смерть: їх розпинали на хрестах, спалювали, кидали на поталу диких звірів під час флешмобу «хліба та видовищ». Та вони знаходили в Богові силу простити своїх зрадників і молитися про них. Христос, зраджений Юдою, первосвященниками, Петром і залишений Своїми учнями, не помстився жодному з них, але благав на хресті: «Отче, відпусти їм, бо не знають, що чинять вони!» (Лк. 23:34).

Упору сьогодні й нам, українським християнам, просити Ісуса разом із Його учнями: «Господи! Навчи нас молитися». І молитися словами Христа на хресті: «Отче, відпусти їм, бо не знають, що чинять вони!»

Тарас Дятлик

У свідомості багатьох людей згадка про Десять Заповідей чомусь асоціюється зі списком простих моральних правил, що мають характер заборон і обмежень. Пам'ятаю, колись давно мав розмову зі своїм далеким від релігії приятелем. «Десять Заповідей? Авжеж, чув: «не вбивай», «не кради» і щось подібне....» — такими були його загальні уявлення про Декалог. Приблизно так — як набір правил «просто доброї людини» — ці заповіді постають у свідомості пересічних світських людей; і хоча більшість християн добре знайома зі змістом Десятьох Заповідей, чомусь поняття про них як про заборони залишається домінуючим. Чи справді це лише обмежуючі приписи, що накладаються на людину, яка бажає бути вірною Богові, чи в них є щось більше, мотивуюче до дієвого духовного життя?

Слова Заповіту

Звернемо увагу на початок Першої заповіді: «Я — Господь, Бог твій, що вивів тебе із землі Єгипетської, із дому рабства...» (Вих. 20:2). Отже, починається Декалог зовсім не з заборони, а з проголошення Імені Бога, з маніфестації того, *ким є Бог*: Він є *твоїм* Богом, що визволив тебе з рабства. Звертання до людини саме в другій особі однини («ти»), а не в множинному «ви», відзначав як особливу рису Декалогу видатний дослідник Старого Завіту Умберто Кассуто. Так, у Мойсеевому П'ятикнижжі можна знайти обидві форми звертання до громади народу Ізраїлю — на «ти» і на «ви» (Вих. 20:23-24; Лев. 26:1-2), але саме в Десяти Заповідях Бог звертається до тебе — особисто. Він проголошує, що Він — *Ягве* (з єврейської *yhwh* — «Сущий», «Той, Хто дає бути», це слово в перекладі подається як «Господь»), хто дає існування Всесвіту, є *твоїм* Богом. Він знає тебе, Він визволяє тебе, перед Ним ти нестимеш відповідальність за свої вчинки.

Але яке я маю відношення до Виходу євреїв із Єгипту? Хіба оте «ти» стосується і мене, а не лише на-

роду Ізраїлю? Так, найперше Декалог звучав як звернення до єврейського народу, апелюючи до пережитого ним історичного досвіду стосунків із Богом — звільнення з єгипетського рабства. Проте вже в самому П'ятикнижжі ця подія починає позначати духовний досвід, що переживає кожне покоління, і кожна окрема людина в процесі Богопізнання. Так, Бог заповів народу Ізраїлю, щоб вони вчили з покоління в покоління слова своєрідного «сповідання віри», яке повторювали під час святкування *Песаху* (Пасхи): «Рабами ми були у фараона в Єгипті, але Господь вивів нас...» (Повт. Зак. 6:21). Ці слова пізніше повторювали ті, хто, можливо, ніколи не бачив Єгипту на власні очі, не стогнав від болючих шмагань батогів єгипетських наглядачів, проте відчував себе причетним до великого *Виходу* з рабства гріха, марноти і смерті. Пророки Мойсей та Ілля говорили з Ісусом на горі Преображення «про вихід (ἐξοδος) Його, який Йому належало здійснити в Єрусалимі» (Лк. 9:31). Також апостол Іван звер-

тається до тієї ж метафори Виходу: «Ми знаємо, що ми перейшли від смерті в життя...» (1 Ів. 3:14).

Отже, Бог, що звільняє від рабства, звертається до людини, проголошуючи Свою велич: «...нехай не буде у тебе інших богів перед лицем Моїм!». Недаремно Десять Заповідей названо в самому Мойсеевому Законі «словами заповіту» (*dibrē habbārīt*, Вих. 34:28). Слово «заповіт» в українській мові має дещо інший відтінок значення, ніж його давньоєврейський відповідник, що звучить як *barīt*, тобто «договір», «союз». Тобто, Декалог — це слова священного договору між Богом та людиною, і за його умовами людина має вклонитися лише Єдиному Богові, Сущому, що дає істинну свободу. В історичному контексті Старого Завіту ця заповідь мала конкретне значення: народ Ізраїлю не міг шанувати будь-яких інших богів, і разом з тим служити й Істинному Богові, оскільки заповіт означав взаємну вірність та відданість між Богом та тим, хто посвячував Йому своє життя.

Такий релігійний світогляд називається *етичним монотеїзмом*, тобто вірою лише в Одного Бога, яка виражається у дотриманні моральних норм більше, ніж у виконанні ритуалів. А як же модний нині *релігійний універсалізм* — вчення про можливість пізнання Істини через будь-яке вірування, зокрема і язичницьке багатобожжя? Цілком очевидно, що такі уявлення в Старому Завіті розглядалися як хибні та гріховні. До речі, Друга заповідь Декалога вводить ще одну заборону, яка підкреслює винятковий характер біблійного єдинобожжя: «Не роби собі

ідола (*péset*) і будь-якого зображення (*tāmūnā*) того, що на небі вгорі, і що на землі внизу, і того, що у водах, нижче землі. Не вклоняйся їм, і не служи їм» (Вих. 20:4-5). Заборона виготовлення культових зображень Бога — чи то у вигляді сакрального символу (як, наприклад, сонячний диск у єгиптян — знак бога Ра), чи то скульптурного, чи портретного образу — розглядається у Десяти Заповідях як блюзнірство й порушення одного з основоположних принципів монотеїзму — *трансцендентності Бога*, тобто Його вишності над матеріальним світом. Бог є *над* речами, предметами чи явищами, тому зобразити Його означає принизити, звести до рівня творіння.

Саме тому біблійне одкровення Бога — це одкровення *Слова*, яке Всевишній передавав через пророків. У тих же випадках, коли Він з'являвся людям у видимий спосіб, Його з'явлення було позбавлене певного образу: Він говорив із Мойсеєм з середовища вогню та хмари (Вих. 19:18-19), або з палаючого тернового куща (Вих. 3:1-14). А Мойсей мав нагадати синам Ізраїлю про спокусу зобразити Всемогутнього: «Пильно бережіть в своїх душах, що ви не бачили ніякого образу (*tāmūnā*) в той день, коли говорив Господь з вами на горі Хорив з середини вогню» (Повт. Зак. 4:15). Так само й апостол Павло називає Бога «Царем віків нетлінним, невидимим (*ἀόρατος*), єдиним, премудрим» (1 Тим. 1:17).

Дослідники біблійного тексту часто відзначають схожість «слів заповіту» з текстами стародавніх договорів, що укладалися між могутніми царями та їх слабшими союзниками. Безперечно, таке порівняння має сенс: Бог проголошує Свою могутність, нагадує про те, що Він зробив для народу Ізраїлю, заявляє про вимоги щодо вірності Йому, і ще одна цікава спільна риса — *ім'я*. Той, хто був у союзі з могутнім царем, мав право називатися його іменем. Це була перевага й обов'язок одночасно: ім'я сильного покровителя змушувало тремтіти ворогів, але недостойні вчинки підданого могли зганьбити його й викликати гнів царя. Тому Третя заповідь звучить так: «Не промовляй (*al tiššā* — букв.: *не носи*) ім'я Господа, Бога твого, надаремно, бо не залишить непокараним Господь того, хто промовляє ім'я Його надаремно» (Вих. 20:7).

Ця заповідь закликає не лише не промовляти Імені Бога в неправдивих присягах, ганьблячи Його цим (Лев. 19:12), а й називаючи себе *Божим* (віруючим, у нашому випадку —

християнином) вести себе не гідно Його слави. Бог докоряв ізраїльтянам за те, що вони, порушуючи Його заповіді, тим самим ганьбили Його Ім'я в очах інших народів (Єр. 34:16; Єз. 36:20-23).

Однією з умов стародавніх «заповітів» (тобто, *договорів*) між царем та його підданим було *регулярне* висловлення гідної пошани та лояльності до свого володаря. Саме цей принцип виражено в Четвертій заповіді Декалогу: «Пам'ятай день суботній, щоб святкувати його... Бо за шість днів створив Господь небо та землю, море та все, що в них, і відпочив у день сьомий. Тому благословив Господь день сьомий та освятив його» (Вих. 20:8-11). Можливо, читачеві здасться не зовсім зрозумілим спосіб вираження пошани до Творця Всесвіту в такий спосіб — припинення роботи (хіба не можна пам'ятати про Нього працюючи?). Так, шанувати Бога в серці кожну мить життя — це основний принцип справжнього богоспоклоніння, проте, будучи зануреною в щоденну працю, людина повинна мати день особливого спілкування з Богом, день, що наповнений не лише духовним піднесенням, але й фізичним та емоційним спокоєм, відчуженістю від щоденних турбот. Цей час має нагадувати той перший в історії світу «сьомий день» (Бут. 2:2-3), коли все було в цілковитій гармонії: були «завершені» небо та земля, а Сам Творець оцінив Своє творіння як «дуже добре» (Бут. 1:31).

У іншому варіанті Десяти Заповідей постановою про святкування суботи отримує додаткову мотивацію: «І пам'ятай, що ти був рабом у землі Єгипетській, і вивів тебе Господь, Бог твій звідти рукою сильною та правцею піднятою; тому заповідав тобі Господь, Бог твій, виконувати день суботній» (Повт. Зак. 5:15). Тобто, на згадку про визволення з рабства й отримання справжнього спокою — духовної свободи. Саме тому в Євангеліях ми неодноразово зустрічаємо розповіді про те, що Ісус Христос демонстративно зцілював людей у суботу — щоб показати, що цей день призначений для *звільнення* людини (Мт. 12:10; Лк. 6:5), для відчуття духовної свободи, а не лише існує як день заборон і обмежень: «Субота для людини, а не людина для суботи» (Мк. 2:27). Так, звертаючись до начальника синагоги, який зауважив, що зцілення хворої жінки не варто було робити в суботу, Ісус сказав: «... цю ж доньку Авраамову чи не треба звільнити (*курсив автора*) від пут цих в день суботній?» (Лк. 13:16). При

цьому треба відзначити, що Ісус шанобливо ставився до суботи, і навіть заповів Своїм учням молитися, «щоб втеча ваша не сталася взимку, ані в суботу» (Мт. 24:20).

Таким чином, наголосимо, що перші чотири заповіді зовсім не мали характеру правил поведінки «просто доброї людини» — вони були тими заповідями, які окреслювали основні принципи заповіту між Богом та людиною, причому ці принципи зовсім не такі, що їх можна знайти в *кожній релігії світу*: навпаки, вони проводять певну межу між істинним боговшануванням та хибними релігійними уявленнями (багатобожжям, ідолопоклонством, вірою в самозародження Всесвіту в первісному хаосі та ін.).

Те ж, що ми зазвичай називаємо «загальнолюдськими цінностями», швидше стосується наступних шести заповідей: шануй батька й матір, не вбивай, не чини перелюбу, не кради, не свідкуй неправдиво на ближнього свого, не бажай того, що в ближнього твого (у сенсі заздрості). Проте, не даремно вони йдуть саме *після* перших чотирьох заповідей, що скеровують людину до Бога: цим самим Декалог демонструє важливий принцип — немає іншого підґрунтя моралі, окрім віри в трансцендентного Творця і Визволителя. Мораль не можна вивести з суто прагматичних міркувань (тобто, щоб усім було добре), оскільки в такому випадку обов'язково знайдуться «виправдання» і «пояснення» доцільності вбивства, перелюбу, крадіжки чи брехні заради якогось *більшого* блага для окремої людини чи суспільства. Етика людських стосунків тільки тоді має сенс, коли вона ґрунтується на визнанні існування Вищої Реальності, а не виводиться з практичних потреб суспільства. З іншого боку, наявність у словах заповіту «людського» виміру свідчить про те, що духовне життя не може реалізовуватися лише в молитвах та духовному спогляданні, воно повинно відображатися на стосунках з людьми, які створені за образом та подобою Божою. Такі основи біблійного *етичного монотеїзму*: «Люби Господа, Бога твого, всім серцем твоїм, і всією душею твоєю, і всією силою твоєю, і всім розумінням твоїм; і ближнього твого, як самого себе» (Лк. 10:27). 🕯

Дмитро Цолін

Зупиніться, люди!

Майже в самому центрі Первомайська, що на Луганщині, — так, саме того, за який улітку 2014 р. точилися запеклі бої, — стояла дуже гарна будівля з великими круглими банями — християнський храм. До входу вела дбайливо вимощена алея, навкруги просторо, світло, зелено.

У цьому місті жила й цей храм відвідувала Валентина Миколаївна Резниченко.

У липні вона виїхала з міста, а в серпні храм було зруйновано.

Залишилися понівечені кулями бані, обгорілі стіни, порожні прорізи вікон і дверей, ущент розбита снарядами доріжка й тужлива згадка про той ще такий недалекий час, коли містечко жило спокійним, мирним, усталеним життям, а в храмі звершувалися богослужіння.

Та ви знаєте, є така властивість у святинь — залишатися в серці, і є така властивість у сердець — ставати храмами.

Серце Валентини Миколаївни стало храмом Святого Духа в той момент, коли в ньому поселився Ісус Христос. Доти, вихована в православній традиції, Валя жила, як усі — не грішніша й не праведніша — от тільки десь із двадцятирічного віку глибоко в душі часто відчувала німий докір: «Не так живеш». Відтоді й тривали її пошуки «правильного» життя.

Холодний осінній день 9 жовтня 1992 р. запам'ятала назавжди: саме він став переломним і скерував її пошуки від порожніх діл плоті до щирого визнання віри. Тоді відчувала особливу близькість Бога, Його теплоту й ніжну турботу. Тоді переповнилась небесною радістю й зрозуміла, чого саме не вистачало в її житті — живої віри й живих стосунків із Богом.

Минуло сім років, і ось Господь знову дивовижним чином торкається Валиної душі. Вона прокидається посеред ночі, відчуває особливу Божу присутність і незбориме бажання славити Бога й дякувати Йому, і починає просто дякувати, де й слова бралися...

Вони ллються й ллються нескінченним потоком, а серце навзамін наповнюється й наповнюється любов'ю — до Бога, до рідних, до всього світу.

З'являється думка: як тільки встану, то обов'язково запишу. Але коли розпочинався день з його невід'ємними клопатами й метушнею, слова кудись зникали, як зникає роса під променями сонця.

Ці особливі, ні з чим не зрівняні духовні переживання час від часу повторювалися і, зрештою, стали звичними й очікуваними. Люди надзвичайно швидко звикають до всього доброго. Але одного разу Валя прокинулася з передчуттям духовної насолоди й піднесення, та... нічого не відбулося, і тоді вона зрозуміла, що треба писати.

Ось він — перший записаний вірш, подарований Богом:

Голос тихий лине до людських сердець,
Зупиніться, люди, кличе вас Отець:
«Та куди ж ви йдете цим шляхом земним,
Та чи ж ви не бачите, що є в світі цім?

Як Мені вас шкода, й бити вже куди?
Серце Моє крається й плаче від біди,
Як люблю Я всіх вас, якби знали ви,
Не робили б прикро ви Мені й собі.

Як же хочу Я вас міцно всіх обнять,
Бути завжди поруч і благословлять,
То чому ж від Мене ви так біжите
І таку невдячність в серці несете?

Чи за те, що Я за вас життя віддав,
Чи за те, що волю вам свободну дав?
О, які невдячні! — й гинете тому.
Схаменіться, зупиніться, всі до Мене поверніться,
Скоро вже прийду.

Відтоді було написано багато віршів на різні теми, але лише цей один, перший — українською мовою. Рідною, материнською, мовою серця.

І лише зараз, через п'ятнадцять років, коли її рідна Луганщина запалала у вогні, Валя зрозуміла, що то було Боже звернення до України, попередження, яке, на жаль, мало хто почув.

А на той момент щаслива вона побігла до чоловіка: «Юро, я вірш написала!.. — і відразу ніби окропом хтось облив: — Ні, ні, не я, це Бог!»

Відтак кожним новим віршем Валентина радо ділилася з людьми. Літературний критик, безперечно, знайшов би в них якийсь недолік, натомість вони, натхненні Святим Духом, знаходили відгук у людських серцях.

Валя насмілилася звернутися до Отця з незвичайним проханням — просила в Бога пам'яті, щоб не читати вірші з блокнотика, а говорити напам'ять, не відводячи погляду, від серця до серця... Уявляєте, вона пам'ятає всі до єдиного. З пам'яті надиктовувала мені перший, другий, десятий...

Валя вивчає напам'ять і залюбки декламує й вірші інших авторів. Вона дуже любить читати, що в наш час, на жаль, зустрічається рідко, особливо серед людей, для яких читання не є професійною необхідністю.

А Валентина за фахом — зубний технік. Багато років працювала в медичній установі, згодом разом із чоловіком відкрили приватний стоматологічний кабінет.

Із сумом Валя згадує ті роки, коли весь свій час і зусилля віддавали на здобуття матеріального. Але останні роки, слава Богові, усе було збалансовано. Працюючи для своєї родини, Валя чимало часу віддавала духовній праці, благодійництву. З 2007 р. була координатором сестринського служіння в області: організовувала християнське навчання жінок, проводила молитовні групи, євангелізаційні служіння, християнські табори.

Та в якусь мить усе змінилося. І з однією валізою Валентина опинилася в незнайомому місті, а все, що нажила за життя, довелося залишити в Первомайську.

Невдовзі чоловік повідомив, що поряд із їхнім будинком розірвалася бомба, усі шибки в квартирі повилітали, а це значить, що ціліліе від бомбардування може стати легкою здобиччю для мародерів.

На запитання, що ви зараз відчуваєте, Валентина Миколаївна відповідає дуже просто: «Вчуся приймати ті обставини, які посилає Бог. Зараз Він учить мене жити саме в таких умовах. Нам було добре, а тепер погано, ми жили в достатку, а тепер залишилися без нічого, але ж Бог не змінився, тому страху немає.

Розумію, що найперше це перевірка для нас, християн. Теоретично ми багато знаємо, а зараз настав час застосувати знання на практиці. Я знаю, що Бог не помиляється і не запізнюється, я можу розраховувати на Його допомогу й підтримку».

Прокидаючись уранці в маленькій кімнатці церковного офісу, де їхня сім'я знайшла притулок, Валя усміхається: «Доброго ранку, мій Небесний Батьку!» і називає умови, в яких проживає, — царськими.

Що буде далі — не знає, як і всі ми, але, як писав відомий поет: «День пережитий, — і слава Богу!» Цю темну смугу, цю зону дискомфорту потрібно пережити, як усе складеться далі — знає лише Бог.

«Роздумуючи над проблемами свого життя, можу сказати лише одне: Господь знає про всі наші потреби. Від Нього не сховається жодна тривожна думка. Він знає, що турботи приносять страждання. Він завжди хоче допомогти нам і обіцяє взяти на Себе всі наші турботи. Чи може бути щось краще? Він хоче провести нас там, де ми не бачимо жодної можливості. Наш Небесний Батько звертається до нас зі словами: «Чому сумуєш, душе, чому непокоїшся? Я знаю, як допомогти тобі. Чекай допомоги від Мене. Вона прийде обов'язково. Уже сьогодні. Запевняю тебе, що ти ще від щирого серця, переповненого радістю, дякуватимеш за все те, що сьогодні гнітить тебе». І вже сьогодні моє серце відповідає Йому: «Я дякую Тобі, мій Господи, за можливість просуватися вперед, утішаючись очікуваною допомогою. Дякую за слово Твоє, за Твою дивовижну обітницю: «Бо Я знаю ті думки, які думаю про вас, — говорить Господь, — думки спокою, а не на зло, щоб дати вам будучність та надію» (Єр. 29:11)».

Біблійні тексти, які підбадьорювали в найважчі хвилини

«Чого, душе моя, ти сумуєш, і чого ти в мені непокоїшся? Май надію на Бога, бо я Йому буду ще дякувати за спасіння Його, мого Бога!» (Пс. 41:12)

«Хто живе під покровом Всевишнього, хто в тіні Всемогутнього мешкає, той скаже до Господа: "Охороно моя та твердине моя, Боже мій", — я надіюсь на Нього!» (Пс. 90:1-2)

«Помилуй мене, Боже, помилуй мене, бо до Тебе вдається душа моя, і в тіні Твоїх крил я сховаюсь, аж поки нещастя мине!» (Пс. 56:2)

«Ти покрова моя, Ти від утиску будеш мене стерегти, Ти обгорнеш мене радістю спасіння!» (Пс. 31:7)

«А чи ж Бог в оборону не візьме обраних Своїх, що голосять до Нього день і ніч, хоч і баряться Він щодо них? Кажу вам, що Він їм незабаром подасть оборону!» (Лк. 18:7-8)

«Бо Я — Господь, Бог твій, що держить тебе за правицю й говорить до тебе: "Не бійся, — Я тобі поможу!"» (Іс. 41:13)

«Коли переходитимеш через води, Я буду з тобою, а через річки — не затоплять тебе, коли будеш огонь переходити, — не попечешся, і не буде палити тебе його полум'я» (Іс. 43:2)

Спостерігаю, що така надія на Бога в різних людей формується по-різному. Одним вона, здається, подарована від народження. Вони не мислять інакше, сприймають усе як послане з Божої руки, не бунтують, не ставлять зайвих запитань. Благословенні, святі люди!

Для когось упокорення перед Богом — це останній шанс, усе інше — зруйноване, усі інші — зрадили, якщо не Бог — то вже ніхто й ніщо.

Та це, зрозуміло, крайнощі, більшість Божих дітей проходять школу виховання клас за класом, рівень за рівнем, коли Отець через різні життєві ситуації демонструє Свою вірність і турботу й у такий спосіб виховує довіру.

Переглядаючи своє життя, Валентина Миколаївна помічає ці моменти й дякує Богові за них.

Ось кілька життєвих ситуацій, якими вона поділилась.

Ще зовсім юною, у 18 років вона народила дівчинку з синдромом Дауна. Лікарі пропонували віддати дитину, не псувати собі життя. Не покинула, виростила і тепер вдячна Богові за Любочку, яка є постійним прикладом щирості та співчуття. Позбавлена лукавства й користоловства, вона чудово відчуває людей і любить Бога.

Чи не перша свідомо молитва Валі прозвучала тоді, коли в молодості вона важко захворіла. Лікарі не могли встановити діагноз, а життя згасало. «Боже, змилуйся, мені не можна вмирати, у мене дітки: одне хворе, друге мале. Кому вони потрібні?». Господь торкнувся Своєю благодатною рукою, і недуга відступила.

Коли Валентина розпочала активне служіння в церкві, то питала Бога, що ще може зробити для Нього. Господь відповів: «Мені нічого не потрібно від тебе. Просто будь людиною. Просто живи й радій». Так і намагається робити, щоразу переконуючись, що в простоті та щирості захована велика сила.

Бо ж іноді ми вранці молимося, просимо в Бога благословення й захисту на день, а потім живемо так, ніби ми сироти й Бог про нас зовсім не турбується. Одного разу відправляли племінника в дорогу, помолились, а потім, коли автобус не прийшов у призначений час, почали хвилюватися, вияснити, шукати. А Максим повернувся цілий і неушкоджений, хоча автобус потрапив у серйозну ДТП.

*Раз горобчик молоденький
Запитав собі в синиці:
— Чом клопочуться так люди?
Підкажи мені, сестрице.*

*— Через те, мені здається,
Люди сповнені журбою,
Що не мають Батька в небі,
Хто годує нас з тобою.*

І останнє. Чоловік Юрій таки погодився залишити рідне місто після неодноразових обстрілів, коли воно вже було повністю заблоковане й виїхати було практично неможливо. Супроводжуваний ревними молитвами рідних, він вирушив пішки, кілька разів скористався попутним транспортом і за добу таки дістався безпечного місця. Господь вірний! 🍀

*Матеріал
підготувала
Надія Доля*

Найголовніше

Що найголовнішим є для люду? —
Міркувала я про це не раз,
Та коли з очей спливла полуда,
Зрозуміла — щоб Христос нас спас!

Жити з Ним і поприще дочасне
В тіснім спілкуванні з Ним пройти,
Божу волю всюди пізнавати,
Його Слово в серці берегти.

Божа воля для дітей відкрита,
В тім вона, щоб ти ділитись міг
Радістю, спокоєм і блаженством
З тим, у кому ще панує гріх.

Розкажи, що і його Спаситель
Вічною любов'ю полюбив,
Він за всіх страждав, щоб вічно жити
Кожен міг, хто жертву оцінив.

Та, на жаль, для багатьох даремні
Його муки і пролита кров,
І не буде користі від жертви,
Хто відкинув Господа любов.

Люди, прошу вас, не розпинайте
В серці Бога — Він так любить вас.
Всесвітом керує, і від смерті
Він лиш може врятувати нас.

Подолай усі земні спокуси,
Перед Ним схилися у мольбі,
Зрозумій, якщо ти без Ісуса,
Ти лиш пил на грішній цій землі.

Зустріч із Господом

Пригадую минуле і дивуюсь,
Як так безпечно жити я могла,
Роки минали, а мене дорога
Пряменько до загибелі вела.

Та раптом я почула голос тихий:
«Негайно зупинись, Моє дитя,
Не хочу Я, щоб ти зазнала лиха,
Для тебе є у Мене майбуття!»

З Христом зустрілась я. Яке це щастя!
Минуле залишаю назавжди,
Моя надія — вічне Боже царство,
Із вірою прямою до мети.

Сміливо я життям тепер крокую,
Попереду мій вірний Друг — Христос,
Підтримку і натхнення Він дарує,
Хоч на землі ще так багато сліз.

Але в душі — Христос, тому радію,
Ніщо вже не затьмарить радість цю,
Схиляюсь на коліна і складаю
Хвалу і честь Небесному Отцю.

*Валентина Резниченко
Переклад з російської Надії Доля*

ЗАКОН ПРО ВИЩУ ОСВІТУ

Першого липня цього року набрав чинності новий Закон України «Про вищу освіту»¹, який має понад 100 сторінок. Урядовці й освітяни сподіваються, що він справді допоможе здійснити перехід вищої освіти від радянської до іншої, європейської реальності: забезпечить автономію університетів, зробить прозорішою сферу фінансування вузів і призначення на посади їх ректорів, працюватиме на подолання плагіату тощо.

Є в новому Законі й положення, яке становить особливий інтерес для нашої читацької аудиторії. Так, у XV розділі вперше за останні десятиріччя з'явилася згадка про визнання державою спеціальності «Богослов'я» як окремої галузі знань. У 18-му пункті перехідних положень зазначено, що «під час проходження в установленому законодавством порядку вищим духовним навчальним закладом процедури ліцензування та акредитації освітньої програми за спеціальністю «Богослов'я», створення та діяльності аспірантури, докторантури, спеціалізованої вченої ради цього вищого духовного навчального закладу за галуззю знань «Богослов'я» документи про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання викладачів (педагогічних і науково-педагогічних працівників) і членів спеціалізованої вченої ради, видані вищими духовними навчальними закладами, вважаються еквівалентними відповідним документам, що видаються в установленому законодавством порядку».

Стаття 22 пункт 5 нового закону про вищу освіту вповноважує Кабінет Міністрів України «протягом трьох міся-

ців з дня набрання чинності цим Законом забезпечити затвердження центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки єдиного переліку галузей знань, який повинен поєднати чинні переліки галузей освіти та науки, виділивши «Богослов'я» в окрему галузь знань...», а пунктом 6, починаючи з 1 січня 2018 року, «...у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом... із залученням представників релігійних організацій прийняти нові нормативно-правові акти та внести зміни до чинних з метою правового та інституційного забезпечення створення та діяльності аспірантури, докторантури та спеціалізованих вчених рад вищих духовних навчальних закладів і подальшого державного визнання присуджених ними наукових ступенів з наукових спеціальностей, що входять до галузі науки «Богослов'я», а також щодо порядку присвоєння вчених звань науково-педагогічним працівникам вищих духовних навчальних закладів...»

Окрім того у статті 28 «Типи вищих навчальних закладів» у підпунктах 1 та 2 під час розшифровки таких типів як галузевий університет, а також академія та інститут зустрічаємо визначення «богословський/теологічний».

Будемо сподіватися, що такі кроки законодавців назустріч виходу релігії із суспільної ізоляції позитивно вплинуть на розвиток демократичного суспільства, і в перспективі на прищеплення молоді християнських моральних цінностей. 🙏

Тетяна Артерчук

СВЯТЕ ПИСЬМО ТЕПЕР ПОВНІСТЮ ПЕРЕКЛАДЕНО НА 511 МОВ

Повний текст Біблії переклали ще сімома мовами. Трьома з них користуються жителі Африки, двома — Азії, однією — Латинської Америки і однією — Європи. Про це повідомило німецьке Біблійне Товариство 15 липня 2014 р. у Штутгарті, посилаючись на Всесвітню асоціацію. Біблію тепер можна прочитати на мовах: мандінка, якою користуються в Гамбії; молі — у Гвінеї-Бісау і Сенегалі; криа — у Сьєрра-Леоне; шіллак — у Південному Судані. Двома новими перекладами Біблії зможуть користуватися народи в Індії та Малайзії, які розмовляють мовою кабарок — у штаті Трипура, і Мурут — в Борнео.

Також повний текст Святого Письма доступний на мові народу тоба, що живе на півдні Болівії і півночі Аргентини. Біблію переклали також на удмуртську, яка належить до угро-фінської групи мов.

Святе Письмо тепер повністю перекладено на 511 мов, повідомило Біблійне Товариство. Новий Завіт доступний на 1295 мовах. Окремі частини Біблії можна прочитати на ще 844 мовах.

За оцінками дослідників, існує близько 6900 живих мов по всьому світу. 🙏

<http://religions.unian.ua/religionsworld/941128-svyate-pismo-teper-povnistyu-perekladeno-na-511-mov.html>

Духовне виховання — запорука формування гармонійно розвинутої особистості

Виховання — це складний і багатогранний процес формування особистості, створення оптимальних умов для її духовного, фізичного, психологічного та соціального розвитку. Виховання, як і будь-який процес, має свої напрями: національно-патріотичне, морально-естетичне, трудове, фізичне, духовне тощо.

Основною метою духовного виховання є всебічний, гармонійний розвиток особистості. Це зумовлено сутністю самої людини як найдосконалішого Божого творіння.

Проте якщо подивитися ширше, то можна помітити закономірність: усі види виховання практично зливаються в одне й складають основу саме духовного виховання особистості. Як приклад, можна розглянути просту паралель між духовним та патріотичним вихованням особистості, давши відповідь на такі запитання: «Чи ти любиш свою Батьківщину?» і «Чи ти любиш свою церкву?» Отже, що таке Батьківщина? Це чітко окреслена територія, земля, яка має свої кордони? Не тільки! Це наш рідний народ, який має свою багатовікову історію, культуру, звичаї, обряди й традиції. А що таке церква? Це красива будівля з високими банями й гарно прикрашеними, розфарбованими стінами? Не тільки! І знову ж таки, найперше це люди, які зібралися разом і творять спільну молитву у своїх серцях. Тобто, якщо дитина любить свою церкву, то вона любитиме й свою Батьківщину, бо в основі цих двох понять лежить щось спільне: і це є людина, це суспільство. Отже, з упевненістю можна сказати, якщо дитина буде вихована духовно, то вона буде вихована й патріотично.

Духовне виховання є багатогранним і складним процесом, який розпочинається від раннього дитинства й може тривати протягом усього людського життя. Тобто людина, яка прагне утверджуватися у вірі, бути духовно розвинутою особистістю, повинна багато працювати над собою, ніколи не стояти на місці, бо в цьому випадку «стояти на місці» означає «рухатися назад».

А з чого ж починається духовний розвиток дитини? І чому саме дитини? Народна мудрість каже так: «Якщо Іванко не піде, то Іван не захоче». Якщо дитину змалку не

Виступ Крехівських монахів у школі

привчити ходити до церкви, молитися, постити, то й у зрілому віці вона цього не робитиме. Нехай спочатку дитина ще й не усвідомлює справжньої цінності отих речей, але з віком до неї прийде розуміння, а водночас і бажання свого подальшого духовного розвитку.

Кажуть, що не потрібно виховувати наших дітей, вони й так будуть схожими на нас, потрібно насамперед виховувати себе. Отже, ще одним невід'ємним щаблем духовного виховання є сімейне виховання. Змалку дитина «вбирає» в себе все, що чує та бачить. Вона вчиться говорити, мислити, висловлювати думки, наслідуючи при цьому своїх рідних і близьких. З раннього дитинства дитина вчиться любити, відчуваючи на собі любов матері. Мати... Вона є в кожній людини на землі. З нею пов'язані найкращі в житті чесноти — вона дає життя, годує, доглядає, навчає, скерує, прощає, жертвує... одне слово — любить! Але якщо її немає, немає тієї любові? Тоді що?... У такому випадку в дитини змалку не закладається міцного підґрунтя для віри, тому що в неї немає доброго прикладу для наслідування. Тоді притуплюються її почуття, спотворюються образи добра та любові, залишаються невираженими внутрішні емоції та переживання. Часто дитина замикається в собі...

Працюючи в умовах спецшколи-інтернату, ми, переважно, маємо справу з такими дітьми. Багато з них виросли в неблагополучних сім'ях. Тому надзвичайно важливо знайти правильний підхід до серця такої дитини. Тут неприпустимо «йти на пролом», змушувати чи настирливо схилити дитину до чогось. Традиційні методи духовного виховання, такі як молитва, піст, покаєння, сповідь будуть видаватися дітям надто виснажливими, не цікавими, «сухими». Вони до них прийдуть, але дещо пізніше... А спочатку потрібно шукати якихось допоміжних шляхів духовного формування й удосконалення такої особистості. І такими стежинками до Бога, а водночас і до душі дитини є наступні методи та форми роботи, якими ми користуємося у своїй педагогічній практиці.

♦ Залучення дітей до участі в молодіжних прощах.

Діти нашої школи беруть активну участь у традиційній молодіжній прощі до Ясної Гори у с. Гошів, яка щоріч-

Нічні чужання для молоді

но відбувається у третю неділю травня. Дорогою на Ясну Гору, а це 30 км пішки, діти мають можливість приступати до таини Сповіді, бо в прощі разом із мирянами завжди присутні священники й монахи. І коли йдемо отак разом, багатотисячною ходою, відчуваєш якесь особливе духовне піднесення, міцну єдність нашого народу, Божу підтримку й силу. Навіть коли проща вже добігає завершення, жарке сонце пече в спину й ноги всі в мозолях, стоячи на завершальній Божественній Літургії, приймаючи благословення Владики, усього цього ніби не помічаєш, і натхненна та окрилена повертаєшся до свого дому, до своїх щоденних обов'язків, але вже з оновленим поглядом на світ...

♦ Нічні чуття.

Дуже корисною і водночас цікавою духовною практикою є нічні чуття. Наші діти разом із вихователями відвідували нічні чуття в с. Воля Довголуцька, м. Стрий, с. Підгірці, с. Дашава та ін.

Під час нічних чуттів діти почувають себе дуже вільно та розкуто, мають можливість поспілкуватися, відкрити серце, висловити свої думки, переживання, бо замість традиційної Служби Божої, тут мають місце й покази пантомім на духовну тематику, гра на гітарі, спів духовних пісень, презентації з подальшим обговоренням теми. Діти надзвичайно захоплено й радісно сприймають проведення таких заходів.

♦ **Школа християнського аніматора** (м. Львів), де діти мають можливість не тільки навчатися чогось нового та цікавого, але й самі бути організаторами та вчителями інших.

♦ Літні молодіжні табори.

♦ **Залучення дітей до Руху Чистих Сердечь**, який був започаткований на Стрийщині саме в Церкві Святого Духа с. Підгірці. Цей Рух навчає та заохочує молодь зберігати дошлюбну чистоту.

♦ **Молодіжні вечори**, де аніматори навчають дітей правильно організувати своє дозвілля.

♦ Бесіди, години духовності.

♦ **Вечори відновлення душі**, які вчать зберігати й продовжувати ті звичаї, які були започатковані в нашій школі, зокрема, проведення традиційного свята «Віри, Надії, Любові».

♦ **Залучення дітей до молитви на вервечці у шкільній капличці.**

♦ Проведення дитячих Служб Божих, Хресної Дороги.

♦ Духовно-пізнавальні мандрівки.

Нещодавно діти нашої школи відвідали Львівську духовну семінарію. Найперше побували на молебні, який відслужив парох с. Підгірці о. Богдан Дмитрів (духівник школи-інтернату с. Підгірці).

Опісля брати-семінаристи провели дуже цікаву й захоплюючу екскурсію по семінарії. Вони розказали про дух братерства та любові в семінарійній спільноті. Розповіли про розпорядок дня та устав семінарії. Не оминули й семінарійного спортзалу, у якому команда зі школи-інтернату зустрілася з командою семінарії для проведення футбольного поєдинку. У результаті перемогла дружба, і в цій дружній атмосфері всі попрямували до семінарійної їдальні, після чого, набравшись сил, радісні та щасливі діти вирушили у зворотню дорогу.

Після такої зустрічі багато хлопців зацікавилися семінарійним життям, яке полягає у праці, молитві та навчанні. Можливо, у недалекому майбутньому когось із них Господь Бог покличе у Свій виноградник для спасіння душ.

Зазвичай після таких заходів дитина відчуває духовне піднесення. Учні часто висловлюються: «А знаєте, було несподівано цікаво...» Отже, бачимо, що таким невимусовним способом до дитини можна донести заповіді добра та любові, коригувати її особистість, виховувати духовні цінності, напрямляти на дорогу Правди та Життя.

При створенні світу Господь наділив людину розумом і свободною волею. А що ми бачимо нині? Паралельно з розвитком цивілізації, передових комунікаційних технологій, радіо, телебачення, інформаційних мереж людина впевнено й добровільно крокує в страшну безодню... І, головне, нібито й не помічає цього, чи не хоче помічати...

Бог промовляє до людини в тиші. Він стукає й терпеливо чекає біля дверей нашого серця. Поставмо собі запитання: «Скільки часу на день ми приділяємо для Бога, для молитви?», «Як часто залишаємося наодинці з собою, щоб роздумувати на чимось вищим, духовним, щоб прислухатися до своєї душі?» Напевно, зовсім мало... Сьогодні з упевненістю можна сказати, що ми живемо в дуже неспокійний період. Лихий непомітно викрав у людини щось дуже цінне — це час... Час, який ми повинні дбайливо використати для своєї душі, щоб у майбутньому разом зі своїми дітьми досягнути вічне життя в небі, що і є сенсом нашого буття. Озираючись довкола себе. Що ми побачимо? Люди стали надто зайнятими якимись незрозумілими речами... Усі кудись поспішають. Немає часу для сім'ї, для спілкування, для молитви... Немає часу для Бога...

Теперішній молоді видається обтяжливим побути в тиші... Усі довкола ходять із навушниками та плеєрами, телефонами й ноутбуками. Але коли ж за таким нестримним потоком зайвої інформації почути Слово Бога у своїй душі? Видається, це просто нереально! Сміливо можна стверджувати, що в сьогоденному житті триває війна. І це, насамперед, війна інформаційна, яка має жакливіші наслідки, ніж будь-яка інша. Бо це війна не проти народів, це війна проти самої Людини. Сьогодні доцільно пригадати слова Ісуса: «Будьте пильними, бо дні лукаві!» Отож, не занедбуймо того, що було подароване з любов'ю нам Богом, — це життя, і що було доручено в наші руки — це душі наших дітей. Пильно стережімо свої серця, зміцнюймо та загартувуймо свою віру, любімо Бога та ближнього, як самого себе. Наверніться самі, і коло вас повернуться тисячі. Отож, почнімо кожен із себе, і, можливо, тоді як результат ми побачимо, як вберегти й правильно виховати наших дітей. Бо разом ми — сила! І тільки разом ми зможемо досягнути спільної мети!

*Зоряна Гладій,
вихователь Підгірцівської
спеціальної загальноосвітньої
школи-інтернату для
дітей зі зниженим зором
I-III ст. Стрийського р-ну
Львівської обл.*

Кожна людина створена Богом для виконання особливого призначення. Щоб його усвідомити й виконати, необхідно пізнати Божу волю для свого життя. Цей тривалий духовний процес ґрунтується на побудові особистих стосунків з Господом — через молитву, читання Божого Слова, спілкування з іншими віруючими і, звичайно ж, у постійній праці на Божій ниві, де, власне, і розкриваються дари й таланти, дані нам Творцем.

Виконання Божого задуму для життя людини виявляється в справах віри за допомогою двох протилежних принципів — керівництва та підпорядкування. Чудова альтернатива! Хтось скаже, що простіше підкорятися, а хтось відразу відпарирує, що легше за все командувати. Насправді ж Господь створив людину з однаковою здатністю і до керівництва, і до підпорядкування, при цьому особливо важливо навчитися мудро розпоряджатися Божими ресурсами.

Людина як Божий РОЗПОРЯДНИК

Божий задум керівництва

Розпорядник як керівник

Оскільки головним і досконалим лідером є Сам Господь Бог, то людина, згідно з Божим задумом, народжується для того, щоб керувати, адже вона створена за Божим образом і подобою, як написано: «І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх» (Бут. 1:27). Господь завжди бере ініціативу в Свої руки й запрошує інших слідувати за Ним.

Створюючи людину, Бог відразу ж визначив її головну роль — доручив їй цю землю й делегував владу над нею: «Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю, оволодійте нею, і пануйте над морськими рибами, і над птаством небесним, і над кожним плазуючим живим на землі!» (Бут. 1:28). Ця влада людини реалізується шляхом керування Божими ресурсами. «Керівництво є процесом досягнення Божих цілей і планів за допомогою використання людей, матеріалів і духовних ресурсів» [5, С. 7].

Як стверджує М. Еріксон, Божий план — це Його незмінне рішення, завдяки якому відбувається все, що повинно відбутися [7, С. 289]. Божий план стосується вічності, і рішення, які містяться в ньому, — це виключно Божя прерогатива. Його план завжди ефективний. «Присягав був Господь

Саваот та казав: “По правді, як мислив собі Я, — так станеться, і як Я був врадив — те сповниться”» (Іс. 14:24). Людські плани тимчасові, а рішення можуть змінюватися залежно від зміни обставин. До того ж плани людини не завжди ефективні. Однак, просячи в Бога мудрості в плануванні, людина може досягати хороших результатів у діяльності, тобто бути успішним лідером або прекрасним виконавцем.

Заслужовують на увагу дві особливості духовного лідерства людини, на які вказує Д. Максвелл. Перша полягає в тому, що «ми покликані володіти землею, але це не означає, що ми повинні володіти людьми» [4, С. 8]. На жаль, в історії людства після гріхопадіння є безліч фактів, які вказують на жажливі вчинки людей, що зіпсували суть Божого лідерства. Це війни, коли відбувається демонстрація сили й захоплення чужих територій. Це аборти, коли людина зловісно виявляє свою владу над власною дитиною, свідомо вбиваючи її. Це всиновлення гомосексуалістами дітей, при якому порушують їхню статеву ідентичність і здійснюють над ними педофільні акти. Це божевільна торгівля людьми, що принижує людську гідність. Це будь-яке насильство. Це експлуатація дитячої праці й придбання багатства нечесним шляхом. Це, зрештою, зростаюча кількість розлучень, причиною яких є егоїзм, бажання пригнічувати особистість одного з подружжя й небажання служити одне одному.

Другою особливістю є найкращий прояв лідерських якостей людини, якщо вона реалізує себе в царині своїх дарів і талантів. Бог — геніальний лідер, і Він захоплювався Своїм творінням: «І побачив Бог усе, що вчинив. І ото, — вельми добре воно!» (Бут. 1:31). Тому й людина буде задоволена своєю діяльністю, якщо вона трудиться в межах свого покликання. Д. Максвелл підтверджує це так: «Саме в сфері наших дарувань ми виявляємо найкращу інтуїцію, а також ми найбільш продуктивні, упевнені, впливові й одержуємо найбільше задоволення» [4, С. 10].

Духовний перфекціонізм

Прагнення до досягнення найкращого результату в служінні, роботі, взаєминах на основі Божих стандартів — це духовний перфекціонізм. Він заснований на особистих стосунках з Богом і передбачає внутрішню мотивацію самовдосконалення, про яку говорить апостол Павло: «Браття, я себе не вважаю, що я досягнув. Та тільки, забуваючи те, що позаду, і спішаючи до того, що попереду, я жемлю до мети за нагородою високого поклику Божого в Христі Ісусі» (Флп. 3:13-14). Духовний перфекціонізм включає наявність високих стандартів діяльності, схильність до зосередження на меті, тенденцію ставити перед собою складні завдання й готовність докладати зусилля для їхнього досягнення, а також підвищену са-

мокритичність. У цьому сенсі апостол Павло дає чіткі духовні орієнтири: «І все, що тільки чините, робіть від душі, немов Господеві, а не людям!» (Кол. 3:23) і наставляє Тимофія: «Силкуйся поставити себе перед Богом гідним, працівником бездоганим, що вірно навчає науки правди» (2 Тим. 2:15).

У використанні Божих ресурсів важливим ключем до успіху є розуміння необхідності власного розвитку, тобто самоаналізу, постійної роботи над собою, формування адекватної самооцінки. Апостол Павло говорить Тимофію: «Поки прийду я, пильнуй читання, нагадування та науки!» (1 Тим. 4:13).

Мрія, утілена в життя

Люди мріють про різне. Мислення світської людини включає часом банальні поняття, бажання володіти всім, не віддаючи нічого взамін, дикі ідеї й підступні плани. Його продуктом стають фінансові піраміди, ядерна й біологічна зброя, порнографія, спонсорування божевільних проєктів, чіпи й коди як форми контролю над свідомістю. Лиховісні мрії!

У Біблії засуджується таке розпорядництво Божими ресурсами: «Горе тим, що задумують кривду і на ложах своїх учиняють лихе! За світла поранку виконують це, бо їхня рука має силу. Якщо піль жадають, то грабують вони, а домів — то хапають. І вони переслідують мужа та дома його, і чоловіка й спадки його» (Мих. 2:1-2).

Про що ж повинен мріяти зрілий християнин? Про досягнення Божого балансу у своїх справах, про мудре розпорядження Божими ресурсами, і, головне, — про здійснення Божих проєктів.

Чотири роки тому виникла ідея створення асоціації педагогів-християн у Полтаві. Такі організації вже працюють у Києві, Харкові, Хмельницькому, Сумах, Черкасах, Рівному, Луцьку. Мета проєкту — поширення Царства Божого в системі освіти Полтави й проведення загальноміських духовних заходів, використовуючи всі можливості для проголошення Євангелії. У християнських церквах було зроблено відповідне оголошення і запрошення прийти на спільну молитву всіх, хто має педагогічну й психологічну освіту. Багато хто зробив негативний вибір — відмовилися брати участь у проєкті. Але, слава Богові, на сьогодні є група християнок, які регулярно зустрічаються, моляться й впроваджують у життя цікаві й корисні пропозиції.

Так, 7 грудня 2011 р. було проведено круглий стіл на тему «450-річ-

чя Пересопницького Євангелія», а 4 жовтня 2012 р. відбулася I Всеукраїнська науково-практична конференція «Християнська етика в освітньому просторі». Ці події проходили в Полтавській державній аграрній академії (ПДАА). Майже 100 років тому на цій території була розташована Полтавська духовна семінарія, у бібліотеці якої 50 років зберігали славнозвісне Пересопницьке Євангеліє. Тепер тут зустрілися священики католицької, православних і протестантських церков, представники ЗМІ й облдержадміністрації, міської громадської ради, начальник відділу зв'язків із громадськістю УМВС України в Полтавській області, проректори з виховної роботи вузів, учителі біології, історії та християнської етики. Відбувся конструктивний і плідний обмін думками про значення християнських принципів у сучасному світі й окреслені майбутні спільні проєкти.

Щоліта в Карпатах проводиться табір для християн-педагогів України. У 2013 р. сумські колеги полтавських освітян пройшли навчання на тренінгах «Мої слова» і «Ти особливий» і впровадили ці програми в школах Сумської області. Подібний обмін досвідом показав, як вивільняється Божий потенціал в освітньому просторі.

16 квітня 2014 р. в ПДАА відбулася II Всеукраїнська науково-практична конференція «Християнська етика в освітньому просторі». Метою заходу було зміцнення позицій християнської моралі в освіті. Гаслом став біблійний текст, який влучно описує наполегливу працю вчителя: «Отож, брати любі мої, будьте міцні, непохитні, збагачуйтесь завжди в Господньому ділі, знаючи, що ваша праця не марнотна у Господі!» (1 Кор. 15:58).

Конференцію розпочали молитвою «Отче наш». Студентська молодь, учителі християнської етики, директори загальноосвітніх шкіл Полтави, викладачі та керівництво академії протягом трьох годин уважно слухали цікаві доповіді, ставили запитання. Усіх учасників приємно вразив документальний фільм про християнську школу м. Харкова «Початок мудрості».

Архієпископ Полтавський і Кременчуцький Федір розповів про життя церкви в Україні. Професор, доктор історичних наук Ірина Петренко розкрила тему «Моральні принципи в навчально-виховному процесі церковнопарафіяльних шкіл (кінець XIX — початок XX ст.)». Студенти високо оцінили виступ директора інституту суспільно-просвітницьких ініціатив з м. Черкаси Павла Валенчука. Напри-

кінці конференції директор Східного регіонального Біблійного Товариства України Володимир Агафонов подавав полтавським учителям Біблії та різноманітні посібники для викладання християнської етики. Було прийнято рішення традиційно кожного року проводити такі конференції в академії.

Методологія духовного розпорядництва

Принципи виконання

У XXI ст. лідерство й менеджмент розглядають і досліджують як поняття і як процес. У результаті підходи до розуміння цих феноменів у християнстві й світській науці дуже відрізняються. Р. Джойнер чітко диференціює їх зміст і функції: «Якості, які роблять людину успішним лідером, часто перетворюють її в поганого менеджера. А якості, які роблять людину хорошим менеджером, можуть перешкодити їй стати ефективним лідером. Щоб досягти успіху, лідер повинен знати, як обрати собі хороших менеджерів. Вони повинні бути орієнтовані на деталі, щоб досягти успіху у своїй справі» [2, С. 2].

Розглянемо деякі принципи розпорядництва, описані в книзі Е. Стенлі «Наступне покоління лідерів». Це — компетенція та сміливість [6, С. 10]. Для хорошого менеджера важливо побачити ті сфери, у яких найкраще виявиться унікальна здатність кожного співробітника. Щоб справа здійснювалася, необхідні професіонали. А якщо вони є, треба цінувати їхні знання й досвід і давати їм можливості рухатись і розвиватись у своїх дарах — служити в церкві. На жаль, у християнстві багато проєктів не реалізують, церкви не ростуть, парафії не благовістять через відсутність компетентності лідерів, страху, що хтось займе їхнє місце. Насправді Бог усім знайде роботу. Він усім дає таланти, шанси, можливості. Навчитися ними розпоряджатися — це і є мудрість від Бога. «І ми маємо різні дари, згідно з благодаттю, даною нам: коли пророцтво — то виконуй його в міру віри, а коли служіння — будь на служіння, коли вчитель — на навчання, коли втішитель — на потішання, хто подає — у простоті, хто головує — то з пильністю, хто милосердствує — то з привітністю!» (Рим. 12:6-8). Реалізація своєї мрії в діяннях і виховання учнів — ось істинний духовний менеджмент!

Е. Стенлі сказав: «Сміливість — це готовність піти в заданому напрямку всупереч емоціям і думкам, які вимагають вчинити інакше» [6, С. 59]. Сміливість — це позитивна якість характеру. Сам Господь, відправляючи євреїв з пустелі Паран у Ханаан, призивав: «Будьте відважні» (Чис. 13:20). При цьому Бог завжди утішає й надихає людину: «Не бійся, з тобою-бо Я, і не озирайся, бо Я Бог твій! Зміцню Я тебе, і тобі поможу, і правцею правди Своєї тебе Я підтримаю» (Іс. 41:10). У період кризи потрібно бути сміливим, щоб визнати негативну інформацію й прийняти реальність для пошуку нових рішень. Недарма слово «криза» перекладається з грецького як «вихід зі складної ситуації».

Але без складання плану розробка стратегії неможлива. У Біблії написано: «Заміри серця належать людині, та від Господа — відповідь язика» (Пр. 16:1). Планування — необхідний принцип виконання всіх проектів. Р. Джойнер відзначає, що «ефективне планування передбачає здатність освоювати й накопичувати факти реальності, з якою маєш справу... У план можуть бути включені такі важливі фактори, як пріоритети, необхідні дії, тимчасові витрати, людські ресурси» [2, С. 22-23]. Складаючи план, потрібно пам'ятати одну важливу умову, що план може змінюватися в процесі його здійснення залежно від зміни обставин. Д. Ейзенхауер висловився з цього приводу так: «Плануючи битву, я завжди маю на увазі, що плани даремні, але планувати потрібно обов'язково» [3, С. 24].

Прийняття рішення — важливий крок у досягненні мети. І. Зімбицький зазначає, що «рішення — це не хотіння... Більшість людей, на жаль, керуються не рішенням, вони керуються хотінням. Слово «рішення» у перекладі з давньогрецької мови означає «відтяти всі інші шляхи». Коли людина приймає рішення, вона залишає всього лиш один варіант для дії й у цьому випадку змінює ситуацію. А перед дією завжди йде рішення. Рішення — це як батько дії. Одне рішення може повністю змінити долю людини. Щоб активно діяти, потрібно навчитися не боятися брати відповідальність і приймати рішення. За результатами дослідження британських учених, рішення, прийняте протягом перших двох секунд — на 90 % правильне, а прийняте протягом трьох днів — на 60 % неправильне [3, С. 29-30]. Однак впровадження рішень і організація дій неможливі без роботи злагодженої команди, де існує «єдність духа в союзі миру» (Еф. 4:3).

Стадії розвитку партнерства

Успішній роботі команди передують її формування й побудова партнерських стосунків. Ф. Батлер указує, що життєвий цикл партнерства включає чотири стадії [1, С. 154]. Перша стадія — дослідження. Необхідно виділити час і докласти зусилля для пошуку потенційних партнерів і вивчення їхнього бачення, інтересів і ступеня готовності. Ця стадія на молитовному рівні дозволить знайти людей, які відгукнуться на Божий заклик брати участь у тому чи іншому проекті. Ісус Христос, побачивши в човні Петра й Андрія, сказав їм: «Ідіть за Мною, — Я зроблю вас ловцями людей» (Мт. 4:19).

Друга стадія — формування — передбачає першу зустріч, куди приходять ті, хто вирішив для себе питання «бути чи не бути» спільній роботі. Тут може здійснюватися планування мети й засобів її досягнення, виявлення потреб. Дуже важливо залучати до справи професіоналів і тих, хто здатний на сміливі й цікаві пропозиції. На зустрічі необхідно уважно вислухати кожного, тому що «ламаються задуми з браку поради, при численності ж радників сповняться» (Пр. 15:22). На цій стадії визначаються лідери.

Третя стадія — функціонування. Це етап розвитку співробітництва, коли ролі розподілені, терміни встановлені, а загальне бачення поділяють усі учасники процесу. Цей період можна порівняти з початком завоювання ізраїльтянами Ханаану, коли Ісус Навин сказав наглядчачам: «Перейдіть посеред табору, і накажіть народам, говорячи: "Приготуйте собі поживу на дорогу, бо по трьох днях ви переходите цей Йордан, щоб увійти посісти той Край, що Господь, Бог ваш, дає вам його на спадщину"» (Іс. Нав. 1:11).

На четвертій стадії зрілості стають відчутними результати партнерства. Починають розвиватися взаємини як усередині самого партнерства, так і поза ним. «А всі віруючі були вкупі, і мали все спільним... І щоденно до Церкви Господь додавав тих, що спасалися» (Дії 2:44, 47).

Висновок

Мудре розпорядництво — це особливий дарунок, що дозволяє людині виявити свої організаційські здібності, примножуючи всілякі ресурси Царства Божого. Ресурси включають людей, фінанси, засоби виробництва, природні багатства, духовні дари й таланти.

Сучасним християнам потрібно оновлювати мислення — багато читати, молитися про Божу волю для свого життя, складати плани, мати довгострокове бачення, наполегливість. Вони повинні постійно надихати суспільство своїми ідеями, проектами, дією впливати на політику, управління державою, економічну й культурну сфери. У Біблії є всі рекомендації щодо цього.

Боже розпорядництво проявляється в щирій християнській турботі, що може бути виявлено через соціальне служіння й соціальні дії.

Для того щоб ефективніше використовувати закони Святого Письма в досягненні Божих цілей, необхідно зміцнювати християнське свідчення у світі, не боячись узяти на себе левову частку відповідальності за справу віри. Господь обов'язково благословить і допоможе в здійсненні Його праці. Особистим прикладом досягаючи людські душі для Христа, віруюча людина повинна завжди прагнути до розвитку власного мислення і таким чином знаходити можливості для перетворення в образ Ісуса Христа.

Джерела

1. Батлер Ф. Вместе ради одной цели. — К.: Четверта хвиля, 2011. — 412 с.
2. Джойнер Р. Лидер, менеджер и пять слагаемых успеха. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://lib.rus.ec/b/367141/read>
3. Зимбицкий И.М. Челюсти для бизнесмена. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://vk.com/doc18807599_145858676?has_h=6ddc763e98b867040d&dl=28aabb49a7217e1962
4. Максвелл Д. Библия и лидерство / Пер. с англ. И. Колмагорова по изд. The Maxwell Leadership Bible, Nashville, TN, Thomas Nelson Publishers, 2002. — 1170 с.
5. Принципы библейского руководства. — Харьков: СИМ, 2013. — 156 с.
6. Стенли Э. Следующее поколение лидеров. — СПб: МРО ХВЕП «Христианская миссия», 2008. — 192 с.
7. Эриксон М. Христианское богословие. — СПб: Библия для всех, 1999. — 1090 с.

Марина
Антонець

Християнські цінності

як особливий потенціал літературної освіти

Для того щоб наша країна могла гідно увійти до світового співтовариства, необхідно збудувати в Україні правову демократичну державу, а для цього важливо виховувати молоде покоління на християнських моральних принципах, на яких базуються загальнолюдські цінності й на яких виховано багато цивілізованих країн Європи та світу.

Ще в перші роки незалежної України Міністерство освіти і науки внесло зміни й дало рекомендації до Програми з української літератури у 5-11 класах (журнал «Дивослово» № 8, 1998). Зокрема, нововведення стосуються творів, пов'язаних із біблійною тематикою, яка є джерелом духовних цінностей.

Починаючи з теми «Літописна література», у програмі пропонується для ознайомлення біблійна історія про потоп та Вавилонську вежу, а також історія про учня Ісуса Христа апостола Андрія. У процесі вивчення творчості Т. Шевченка до програми включено «Псалми Давидові», мистецьки переспівані Кобзарем. Вивчаючи байки Сковороди, приповідки Соломона порівнюють із афоризмами філософа, а аналізуючи повість Квітки-Основ'яненка «Маруся» вони (приповідки) зіставляють з авторськими роздумами.

У процесі вивчення багатьох тем з української літератури рекомендовано посилалися на християнські цінності Нового Завіту. В учителя мимоволі виникає запитання, чому так часто письменник про потреби дня пише в біблійній інтерпретації, чи навпаки, біблійні історії зодягає в сучасність? Чим приваблює митців ця древня, як світ, і завжди актуальна Книга? Чому саме Біблія здійснила величезний вплив на духовний розвиток цивілізації? Саме вона, Книга книг, настільки заповонила мистецтво, що багато шедеврів можна зрозуміти, лише ознайомившись з біблійними сюжетами, відчувши емоційний стан, у якому перебували митці під впливом Біблії...

Насамперед, Святе Письмо — це невичерпне джерело тематики, що сприяє розкриттю творчої фантазії. Біблія вражає насиченістю думки при зумисному малослів'ї, тобто витримується один із принципів красномовства, який передбачає глибоку думку за мінімальною кількістю слів. Дивує ця Книга і влучністю та живучістю висловів, адже вона породила безліч фразеологізмів, якими ми користуємося, не завжди усвідомлюючи їх походження.

Учитель-словесник має можливість користуватися цим неоціненним багатством на уроках літератури, адже Біблія з її християнськими цінностями наклала відбиток (явно чи приховано) майже на кожен художній твір.

Зважаючи на те, що в курсі української літератури в 5-11 класах Біблія проходить через велику частину програмового матеріалу, учитель несе особливу відповідальність за те, щоб доносити до учнів не лише цінність, глибину й силу християнського вчення, але й прищеплювати найкращі якості характеру: любов і милосердя, уміння розрізняти добро і зло, бути справедливим і добрим, мудрим і розважливим.

Найблагодатнішим програмовим матеріалом української літератури, через який проходить Біблія і струменить християнська мораль, є твори, написані до ХХ ст. Починаючи з літописного оповідання «Повість минулих літ» (уже в цьо-

му творі ми бачимо посилання на Біблію), ідеї християнства з його позитивним виховним впливом віддзеркалюються у творчості Івана Вишенського, Григорія Сковороди, Івана Котляревського, Григорія Квітки-Основ'яненка, Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Івана Нечуя-Левицького, Івана Франка та ін.

Вивчаючи в 9-му класі полемічну літературу, яскравим представником якої є Іван Вишенський, учитель має можливість донести до учнів думку про те, як Біблія упродовж віків благотворно сприяла духовному життю українського народу, розквіту його культури й розвитку літератури. Сотні цитат зі Святого Письма зустрічаємо у творах І. Вишенського. Прагнучи навернути людей до Бога, Вишенський використовує біблійне пророцтво, у якому Господь звертається до непокірного народу: «До тебе, земле Лядська, з плачем голосом Ісаїним мовлю...». Вивчаючи «Послання до єпископів», учителю важливо звернути увагу учнів на слова, у яких полеміст проголошує ідею рівності всіх людей, мотивуючи її тим, що всі походять з одного пороку земного, з якого Бог створив Адама. Проповідуючи громадянську рівність, письменник наводить перший вірш Псалма 133: «Оце як добре та гарне яке, — щоб жити братам однокупно!»

Вивчаючи життя і творчість Г. Сковороди, учитель найперше акцентує увагу на тому, що самим своїм життям Григорій Савич наслідував величний приклад учителя й основопо-

ложника християнства Ісуса Христа. З біблійними історіями, образами та жанрами він був добре обізнаний, бо книга Біблія була постійною супутницею його мандрів. Ось як про це пише М. Грушевський: «...пішки ходив від села до села, від двору до двору, в товаристві пса, не маючи іншого добра, крім кількох книг — між ними гебрайської Біблії, з котрою ніколи не розлучався»¹.

Його учень і товариш М. Ковалинський також підтверджує думку про захоплення свого вчителя Біблією. «Він уложив духовні концерти, положивши на музику деякі псалми, а також стихи, що співаються під час літургії, їх музика повна гармонії, простої, але поважної». Життя поета-мандрівника, християнина цілком відповідає словам Євангелія: «Отож, не журіться про завтрашній день, бо завтра за себе само поклопочеться» (Мт. 6:34). Поет-філософ зумів практично втілити в життя заповіді Нагірної проповіді Ісуса Христа: «Не складайте скарбів собі на землі, де нищить їх міль та іржа, і де злодії підкопуються й викрадають» (Мт. 6:19).

Щоб учні глибше прониклися цінностями християнського світогляду Г. Сковороди, запропонуйте дискусію на тему: «Хочеш бути вільним, стань сам собі рабом» («Вдячний Еродій» Г. Сковороди).

Запитання до дискусії

1. У цих словах абсурд чи мудрість?
2. У чому полягала свобода Сковороди?
3. Чи вільні ми?
4. Чий ти раб сьогодні?
5. Що легше: коритися собі чи комусь?
6. Як стати самому собі рабом?

Прищеплення християнських цінностей учням відбувається природно, коли вчитель розповідає про творчий і життєвий шлях Григорія Квітки-Основ'яненка, який був не тільки послідовником християнсько-просвітительських ідей Г. Сковороди, але й щирим християнином, який змалку замислювався над сенсом буття, дошукувався істини, а отже, — Бога. У нього «ніколи не виходив із голови той дух, що затяг був його в монастир» (М. Драгоманов). У душі християнської моралі написана повість «Маруся», у якій струменить думка про те, що за все потрібно дякувати Богові. Отець Небесний знає, що для нас краще і що на користь, треба лише підкоритися Божій волі. «Усякий отець старається навчати дітей усякому доброму, а неслухняних по-батьківськи повчить та по-батьківськи пожалує. Недурно сказано: ледача та дитина, котрої батько не вчив! Се ж люди так з своїми дітьми роблять, а то Отець Небесний, що милосердю Його і міри нема!»².

З метою виявлення в учнів особистих міркувань про щастя, запропонуйте дискусію на тему: «Як уявляли щастя герої повісті "Маруся"?», «У чому вбачає щастя сучасне покоління?».

Свою позицію щодо норм поведінки та моралі письменник Іван Котляревський детально змальовує в окремих образах п'єси «Наталка-Полтавка». На думку М. Грушевського, ця п'єса — твір високоморальний, головними мотивами якого є прагнення до миру, злагоди, добра. Історик вважає, що кінцевий хор опери «зложений цілком згідно з моральною наукою Сковороди»:

Коли хочеш бути щасливим,
То на Бога полагайся,
Перенось все терпеливо
І на бідних оглядайся.

З метою виховання в учнів християнських уявлень про щасливу сім'ю, учитель пропонує взяти участь в інтерактивному обговоренні фінальної пісні опери «Наталка-Полтавка» на слова Г. Сковороди:

Де згода в сімействі, де мир, тишина,
Щасливі там люди, блаженна сторона.
Їх Бог благословляє,
Добро їм посилає
І з ними живе.

Велику духовну цінність для школярів становить і особистість такого письменника, перекладача Біблії і щирого християнина, як Пантелеймон Куліш. Як справедливо зазначив Юрій Шерех, Пантелеймон Куліш — «...це обдарована особа, неповторна і трагічна... Прагнучи вивести українську націю з її духовного занепаду, він зумів поєднати свій інтелект з практичною діяльністю...». Як патріот свого народу, він бажає, щоб українська мова побутувала в усіх сферах життя, включаючи й релігійні відправи. Дбаючи, щоб служба Божа в Україні правилася українською мовою, він ставить на меті здійснити повний переклад Біблії.

Тривалий час в Україні біблійне слово звучало лише церковно-слов'янською мовою і переклад Святого Письма українською не заохочувала ні церква, ні царська влада. Зрозуміло, що українська мова не могла посісти належного місця серед мов цивілізованих народів, поки нею не зазвучали шедеври світового письменства, а найголовніше — Біблія.

Потрібен був великий талант і громадянська мужність П. Куліша, щоб розпочати цю справу. З 1860 по 1865 рр. він працював разом із відомим ученим Іваном Пулюєм над перекладом та редагуванням Біблії. На початку 70-х рр. у Відні та Лондоні з'являються П'ять книг Мойсея, віршований переклад Псалтиря та Книга Йова, потім — чотири Євангелія. У Святому Письмі письменник убачав витоки всього, що є кращого в людині.

Куліш розумів, що майбутнє України залежить багато в чому від дітей, молодого покоління. І тому, укладаючи «Українську граматику», підходить до цієї справи із засад духовного виховання. Тексти для читання бере з Книги Псалмів. На цій особливості наголошує Т. Шевченко в «Щоденнику»: «Як чудово, розумно й благородно складено цей зовсім новий буквар. Дай, Боже, щоб він прищепився в нашій бідній народі. Перший вільний промінь світла, спроможний проникнути в невольничу голову».

Своє призначення українця й письменника Куліш убачає в тому, щоб піднести всю українську націю, вивести її з духовного занепаду й виховати для неї громадян. Наріжним каменем світогляду письменника-хуторянина була Біблія, він свято вірив у її цінності й принципи.

Після вивчення біографії П. Куліша учням пропонується зіставити окремі біблійні книги в перекладі П. Куліша й І. Огієнка, щоб вони могли провести спостереження над лексикою, побудовою речень, виразністю думки. Також завжди дуже цінною з погляду християнської моралі є робота учнів над Приповідями Соломона в різних перекладах.

Вивчаючи роман П. Куліша «Чорна рада», слід акцентувати увагу учнів на тому, що Святе Письмо та християнські принципи життя письменника по-особливому вплинули на його ставлення до історичних подій та героїв роману. Куліш не приймав будь-якого насильства, засуджував кровопролиття, застерігав від бездумної цивілізації, проповідував вільний розвиток людини в її органічній єдності з природою, засуджуючи такі людські вади, як лінощі, глупоту, пихатість.

Прагнучи вдосконалити світ загалом і людину зокрема, письменник великі надії покладав на Слово Боже. Тому в його творах часто зустрічаються біблійні думки, образи, цитати. Іноді письменник синтезує морально-етичне, побутове та біблійно-філософське начала на історичному ґрунті, що по-особливому простежується в романі «Чорна рада».

Устами священика-полковника Шрама та Божого чоловіка письменник проголошує близькі йому християнські погляди. Паволоцький полковник Шрам, мудрий і розважливий, щирий патріот України, часто свої слова та думки супроводжує біблійними висловами. У важкі хвилини нерозуміння і чвар, внутрішньої тривоги та неспокою йому згадуються

¹ Грушевський М. З історії релігійної думки на Україні. — К.: Освіта, 1992. — С. 121.

² Квітка-Основ'яненко Г. Маруся. Вибрані твори. — К.: Веселка, 1975.

слова псалма: «Чого, душе моя, ти сумуєш, і чого ти в мені не-покоїшся? Май надію на Бога...» (Пс. 42:5).

Через Божого чоловіка в романі автор втілює своє розуміння ідеалу письменника як людини, призначеної згори для вдосконалення світу. Кобзар Куліша прагне торкнутися найпотаємніших куточків людської душі: «Співаючи пісню, од серця голосить і до плачу доводить, а сам підведе вгору очі, наче бачить таке, чого видючий зроду не побачить». Та й сам кобзар, незважаючи на фізичну ваду, вважає себе щасливим, блаженим: «Блаженні милостиві, бо помилувані вони будуть» (Мт. 5:7). Темний на очі, він звертає свою внутрішню силу до людських сердець: «Так співай, щоб чоловік на добре, а не на зле почувся!»

Благодатним матеріалом для виховання в учнів найкращих якостей моральності є вивчення прислів'їв та приказок. Учені вважають, що загадки, прислів'я та приказки — це один із найдавніших жанрів усної народної творчості. Вживаючи їх у нашому повсякденному мовленні, торкаємося глибин нашої історії, уявлень і поглядів на світ і людину, на ті цінності, якими жили наші пращури.

У біблійній Книзі Притовістей міститься чимало мудрих висловлювань щодо важливості праці, справедливості, сімейного життя та взаємин між людьми, поведінки в різних ситуаціях, а також поради щодо багатьох соціальних питань. Ось деякі з них:

«Не стримуй добра потребуєчому, коли в силі твоєї руки це вчинити, не кажи своїм ближнім: "Іди, і знову прийди, а завтра я дам, коли маєш з собою"» (Пр. 3:27-28).

«Іди до мурашки, лінюху, поглянь на дороги її й помудрій: нема в неї володаря, ані урядника, ані правителя; вона заготовлює літом свій хліб, збирає в жнива свою їжу. Аж доки, лінюху, ти будеш вилежуватись, коли ти зо сну свого встанеш?» (Пр. 6:6-9).

«Надійся на Господа всім своїм серцем, а на розум свій не покладайся» (Пр. 3:5).

«Хто любить навчання, той любить пізнання» (Пр. 12:1).

Мудрість життєва набувається з роками завдяки досвіду, а мудрість Божа — через сприйняття біблійних істин та дотримання їх. У Біблії написано: «А якщо кому з вас не стає мудрости, нехай просить від Бога, що всім дає просто, та не докоряє, — і буде вона йому дана» (Як. 1:5).

Отже, Біблія — це глибока криниця знань, яка завжди стане в пригоді на життєвому шляху. Лише навчаючи дітей Слова Божого, формуючи їхній світогляд на християнських цінностях, можна виростити гідне покоління українців, яке здолає всі негаразди й житиме в суспільстві, про яке мріємо.

Галина Шостенко

ПОШАНА ТА ЛЮБОВ ДО БАТЬКІВ

Урок для 3 класу

Автор Олена Коваль, старший учитель християнської етики
Тернопільської ЗОШ I-III ст. № 28

Мета: вивчити заповідь про шанування батька та матері; краще зрозуміти, що включає в себе поняття «пошана до батьків»; довести, що шанування батьків — це моральний обов'язок дітей, і за це Бог дає нагороду дітям.

Біблійна основа: Лк. 2:41-51.

Ключовий вірш: «І пішов Він з ними, і прибув у Назарет, і був їм слухняний» (Лк. 2:51).

Обладнання: Святе Письмо; для лялькової вистави — дві ширми із зображенням моря, дві рибки; для гри — сонечко і хмарки; аплікація «квіточка-незабудка»; зображення Єрусалимського храму, міста Назарет; сліди для вивчення ключового вірша.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Привітання

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Учні відповідають на запитання вчителя.

1. Хто дав людям заповіді? (Бог)
2. Через кого Він дав їх? (Через Мойсея)
3. Скільки заповідей дав Бог людям? (Десять)
4. Де саме Бог дав ці заповіді? (На горі Синай)
5. Які заповіді ми вже вивчили? (1-4)
6. Про що ці чотири заповіді? (Про стосунки людини з Богом)

Ви добре засвоїли попередній матеріал. А сьогодні вивчимо заповідь, яка говорить про стосунки людини з іншими людьми.

III. ВИКЛАД НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Подивимося лялькову виставу.

Небезпечний обід

Дійові особи: батько карась, нетямущий карасик, рибалка з вудочкою і черв'ячком.

Дії відбуваються над першою ширмою на тлі другої.

Нетямущий карасик. Доброго ранку, татку!

Батько. Доброго ранку, синочку!

Нетямущий карасик. Сьогодні пречудова погода і в мене великі плани на цей день!

Батько. Сподіваюся, ти не забув про нашу вчорашню розмову?

Нетямущий карасик. Ні! Не забув.

Побачиш черв'яка, не їж, бо буде погано,

Всередині щось таке, що від нього рана.

Варто лиш ротиком схопити — і вже не зірвешся, Зразу ж витягнуть тебе, в юшку попадешся.

Батько. Молодець, ти добре засвоїв урок. Пливи, грайся, але пам'ятай, що тобі не можна підпливати близько до берега.

Нетямущий карасик. Звичайно, татку! Сонце сьогодні яскраве! Тому зможу знайти багато моїх улюблених ►

блискучих камінчиків. Але тут на глибині темно. Попливу краще ближче до берега. Там сонце освітлює все дно, там я швидко знайду свої камінчики. (Пливе). А-а... ось один камінчик вже знайшов, ось другий, третій...

У цей час з-за другої ширми слід опустити вудочку з гачком і черв'ячком так, щоб він опинився над карасиком.

Нетямущий карасик. Ого! Який великий черв'як! Здається, пора зробити перерву на обід. А-а... (відкриває ротик, щоб проковтнути черв'яка, але зупиняється). Стоп! Чи не про це говорив мені татко? Так воно і є. Ось тут видніється гачечок. Я не повинен їсти цього черв'яка. Попливу-но я назад додому (трішки відпливає від черв'яка, але зупиняється). Ні, цей черв'ячок надто хороший, щоб відпустити його просто так. Можливо, їсти таких черв'яків не так уже й небезпечно? Ну, я всього його й не збираюся їсти... Якщо ж я відкушу маленький шматочок, можливо, зі мною нічого й не трапиться? Спробуємо, спробуємо... Відкушу-но я ось тут. Га-а-а-м! (Гачок застрягає в нього в ротик. Він намагається звільнитися, але не може. Тому, хто озвучує Нетямущого карасика, наступні слова слід говорити, прикривши уста долонею).

— Ай, ой!!! Допоможіть хто-небудь! Куди мене тягнуть? Татку, рятуй!

Батько. Тримайся, Малюче, я тут! Я зараз допоможу тобі (відчіпляє гачок).

Нетямущий карасик. Татку, якби не ти, мені б вже ніколи не плавати. Пробач мені за те, що я не послухався тебе!

Батько. Я, звичайно, прощаю тобі. Я й сам добряче налякався, коли побачив тебе на гачку. Але, слава Богу, усе обійшлося. Тепер-то ти зрозумів, чому я просив тебе не підпливати близько до берега?

Нетямущий карасик. Так, тату, тепер я дійсно зрозумів. Яким би апетитним не здавався черв'як ззовні, його мета була обманути мене, а потім погубити. Ти попереджав мене про це, але я тобі не повірив. Тепер я обіцяю, що буду завжди слухатися тебе, татусю.

Батько. Знаєш, синочку, я пам'ятаю, як ще мій батько, а твій дідусь, розповідав мені про те, що люди теж можуть попадатися на гачки.

Нетямущий карасик. Правда? І де це роблять такі величезні гачки?

Батько. Ці гачки невидимі, їх розставляє ворог людей. Він хоче відвести їх від Бога й погубити.

Нетямущий карасик. Надіюсь, що хто-хто, а люди не піддаються на такі хитрощі.

Батько. На жаль, деколи піддаються.

Нетямущий карасик. І гинуть?

Батько. Так. Якщо перестають слухатись свого Небесного Батька і не звертаються до Нього за допомогою.

Нетямущий карасик. Виявляється, не лише нам, маленьким рибкам, потрібно бути слухняними, але й цим великим людям теж!

Батько. Так.

Нетямущий карасик. Я й не думав, що послух настільки важливий для всіх. Сьогодні я багато чого навчився.

Батько. Ну добре. Тоді пливімо додому. Там нас чекає смачний обід.

Нетямущий карасик. І він не є небезпечним?

Батько. Він безпечний і дуже корисний! (Відпливають).

Учитель. Через свій непослух карасик мало не загинув. Чому батько заздалегідь попереджав свого сина? (Очікувані відповіді: бажав йому добра, хотів уберегти від небезпеки.)

Отже, коли батьки попереджають дітей про небезпеку, це означає, що вони хочуть їм добра, тому дітям слід послуhatись. Сьогодні на уроці говоритимемо про

ставлення дітей до батьків. А зараз гра, яка називається «Хмарко — відступись, сонечко — усміхнись».

На дошці розміщені хмарки, що закрили сонечко. Під хмарками нижче, написані схеми слів.

« _____ ».

Учні піднімають руки й називають по одній будь-якій літері. Якщо така літера є, то вчитель вписує її в схему. Наприклад, «А». Учитель вписує літеру «А» в схему:

« _ А _ _ _ _ А _ _ _ А _ _ А _ _ _ ».

Так відбувається доти, поки діти не здогадаються, що ж за слово чи вислів написаний. Тоді вчитель витирає схеми слів, а учні хором вигукують: «Хмарко, відступись, сонечко, усміхнись!». Учитель забирає хмарки. Видно сонечко, яке всміхається, бо діти відгадали важливі слова уроку.

Усі разом зачитують ці слова: «Шануй батька і матір».

Учитель.

— Чи постійно шанував карасик свого батька? (Ні.)

— А коли він почав шанувати і слухатись батька? (Після того, як батько врятував його.)

— Що зрозумів карасик? (Що батько бажає йому добра, тому його потрібно слухатися.)

— Чи можна сказати, що шанувати — це слухатись? (Так.)

— Що ще можна сказати про слово «шанувати»? (Любити, поважати, допомагати, піклуватися.)

А щоб ми це ніколи не забули, зобразимо наші відповіді у вигляді квіточки-незабудки. Не забудь, що батьків слід шанувати. І знай, що Бог дає в нагороду таким дітям щасливе й довге життя. Це дві важливі обітничі. Хто хоче жити добре, щасливо й довго? Бачу, що всі!

А зараз послухаємо уважно. У ті часи, коли жив Ісус Христос, не було церков у кожному місті чи селі. Лише в столиці — Єрусалимі був величний і дуже красивий Божий храм. І всередині, і ззовні він був обкладений золотом. У ясний день його було видно ще здалеку, бо він виблискував на сонці. Кожен із жителів країни бажав побувати в храмі, поклонитися там Богу й послухати Слово Боже. А діти могли приходити в цей храм лише після того, як їм виповниться 12 років і як здадуть у свого вчителя іспит на знання Святого Письма. Такі діти, зокрема хлопці, уже могли на рівні з дорослими чоловіками виконувати серйозні справи. Їм довіряли, бо вони глибоко знали Святе Письмо й виконували Його у своєму житті.

На той час сім'я Йосипа жила в Назареті. Вони щорічно ходили в Єрусалим на свято Пасхи. А того року, коли Ісусу виповнилось 12 років, він уже міг іти зі своїми батьками на поклоніння в храм. Три дні дороги — це не близько.

Учитель на дошці, а учні в зошитах малюють схемку: вгорі позначають місто Назарет, а внизу — місто Єрусалим, і з'єднують їх прямою лінією зі стрілочкою в напрямку Єрусалима.

Назарет •
↓
Єрусалим •

Після закінчення днів святкування всі, хто прийшов у Єрусалим, повертались додому з родичами та земляками. Тому Марія та Йосип спочатку не помітили, що з ними немає Ісуса, бо думали, що Він серед однолітків. Вони почали Його шукати, але не знайшовши, повернулися в Єрусалим і аж на третій день відшукали Його. Ісус був у храмі серед учителів Закону. Він слухав і запитував їх, а коли Йому ставили запитання, Він мудро відповідав. Тому всі присутні дивувалися розуму Його й відповідали. Для батьків така картина була несподіванкою.

— Чому ти залишився, не пішов з усіма? Ось третій день ми з великою журбою шукаємо тебе, — сказали батьки.

Ісусу дивно було, що Його не розуміють, адже Він тепер в домі Свого Небесного Отця і Йому хотілося б тут бути якомога довше, помолитись, поспілкуватись зі Своїм Батьком Небесним. Він любив Своїх земних батьків, але Небесного Батька любив більше.

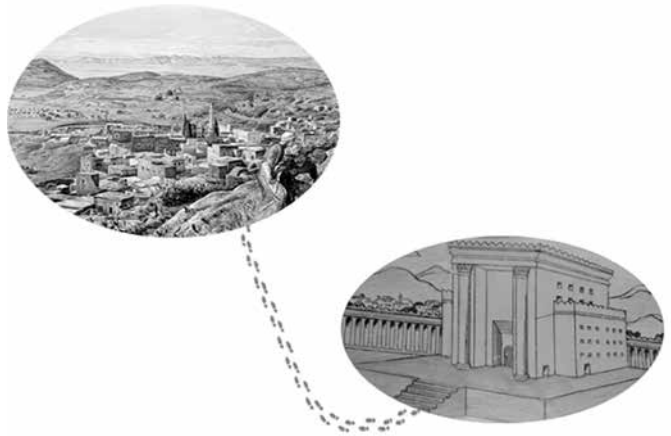
І все ж настав час повертатись Ісусові з батьками в Назарет.

Учитель зачитує біблійний текст: «І пішов Він з ними і прибув у Назарет, і був їм слухняний» (Лк. 2:51).

Після цих слів учитель переходить до схеми, що на дошці. Від міста Єрусалима до міста Назарета прикріплює сліди зі словами ключового вірша.

Для того щоб учні краще запам'ятали ключовий вірш, учитель виставляє в одній частині класної кімнати зображення Єрусалимського храму, а в другій — Назарета. І від Єрусалима до Назарета прокладає на підлозі (прикріплені скотчем) сліди. Учень, стаючи на один слід, говорить одне слово ключового вірша, на другий — друге, і так далі. Слова «...і був їм слухняний»

говорить стоячи біля Назарета. Так можна повторити ключовий вірш з декількома дітьми (якщо хтось захоче — продовжити на перерві).

Запитання для повторення

1. Ви ще не забули квіточку-незабудку? Чи означає, що бути слухняним — це поважати й любити батьків?
2. Чи поважав Ісус Своїх земних батьків?
3. Чи любив їх?
4. Чи поважав Ісус Батька Небесного? Чи любив Його?
5. Звідки ми це знаємо?
6. Скільки років було Ісусові, коли Він уперше відвідав храм в Єрусалимі?
7. Скільки днів дороги між Єрусалимом і Назаретом?
8. Назви слова, що написані на пелюстках квіточки-незабудки.
9. А тепер назви одне слово, яке вміщає ці всі слова.
10. Що обіцяє Бог дітям за пошану батьків?
11. А як ти шануєш своїх батьків?
12. Чи слід шанувати тільки батьків, чи вчителів та старших людей теж?

Учитель. Увага, останнє завдання уроку! Я скажу ключовий вірш, а ви — уважно слухайте: «І пішов Він з ними, і прибув у Назарет і був неслухняний». (Очікувані відповіді: «Ні, був їм слухняний!»)

Бачу, що ви уважні! Слово «неслухняний» ми навіть не можемо адресувати Ісусові, бо Він завжди слухався й поважав батьків. І навіть коли Йому було 33,5 роки, і Він помирав на хресті, то й тоді турбувався про Свою матір. Він сказав Своему учневі Івану, вказуючи на матір, що стояла біля хреста: «Це матір твоя». Іван опісля турбувався про Марію, матір Ісуса. Те, що Ісус помирав на хресті, доводило, що Він любить і слухається Небесного Батька, виконує Його волю.

ІV. ПІДСУМОК УРОКУ

Отже, Ісус з малих років і до останнього Свого подиху любив і шанував Бога Отця й земних батьків. Нам потрібно брати з Нього приклад, а Бог виконає Свої обітничі — дасть нам щасливе та довге життя.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

- прочитати з Дитячої Біблії історію про 12-річного Ісуса в храмі;
- вивчити заповідь про пошану батьків та ключовий вірш;
- намалювати малюнок «Як ти шануєш своїх батьків та старших людей?»

БОЖІ ЗАПОВІДІ — МОРАЛЬНИЙ ДОРОГОВКАЗ

Урок для 3 класу

Автор Леся Оберван, учитель християнської етики
СЗШ № 99 м. Львова

Мета: допомогти дітям усвідомити цінність і значення Божих Заповідей та їх дотримання. Виховати любов до Бога, що виявляється у виконанні Божих Заповідей і слів Ісуса Христа.

ХІД УРОКУ

«...Хто виконає та й навчить, той стане великим у Царстві Небеснім» (Мт. 5:19)

I. Вступна частина

1. Вітання

— Христос посеред нас.

— Є і буде.

2. Молитва «Отче наш» (співано)

3. Повідомлення теми уроку та організація класу

Дорогі діти, шановні гості, брати та сестри в Христі, сьогодні ми проведемо урок духовності, темою якого є Божі Заповіді як моральний дороговказ.

Виконання Божих Заповідей — це найпевніша дорога до Неба, яку подає нам Сам Господь. Ця дорога призначена для всіх людей і на всі часи. У додержанні Божих Заповідей полягає християнська досконалість. Бо хто любить Господа, той дотримає Божі Заповіді, як навчає євангеліст Іван: «*Бо то любов Бога, щоб ми додержували Його заповіді, Його ж заповіді не тяжкі*» (1 Ів. 5:3).

Хто береже заповіді, той буде добрим батьком чи матір'ю, добрим сином чи донькою, той уникатиме всіляких гріхів. А коли згрішить, то заповіді показують його гріхи й стимулюють до покаяння. Чому на світі сьогодні стільки лиха, бід, крадіжок, нужди, голоду, аморальності? — Бо світ знехтував Божими заповідями.

Діти, як ви думаєте, чи є на це якийсь порятунок? Так, єдиний порятунок — це покаяння перед Богом, віра в спокутну жертву Ісуса Христа й виконання Божих Заповідей. Важлива мета життя християнина — поширювати Христову науку по цілому світі. Тому гаслом нашого уроку є слова Ісуса Христа: «*...Хто виконає та й навчить, той стане великим у Царстві Небеснім*» (Мт. 5:19).

Оскільки сучасна людина не може обійтися без ЗМІ, Інтернету, реклами, ми також розповідатимемо про Божі Заповіді сучасними методами. У майбутньому кожен із вас, діти, обере якусь професію, тож сьогодні ви маєте можливість спробувати себе в тій чи іншій ролі, яку ви собі обрали. Якщо кожен із нас на своєму місці розповідатиме про Божі закони та їхню цінність, то наше життя зміниться на краще. Адже Божі Заповіді, які були дані ще три тисячі років тому, є актуальними до сьогодні. Якщо державний закон змінюють, удосконалюють залежно від історичних чи політичних подій, то Божий Закон є вічний і досконалий на всі часи за будь-якої культури і будь-яких подій.

Отож, сьогодні ми познайомимось з Божими Заповідями в цілому, а також з допомогою всього класу дамо пояснення кожній заповіді. Діти, бажаю вам упевненості, зацікавлення, творчості й активності.

Наш урок побудований за інноваційним методом, який називається «Завдання на результат». З усіх дітей класу сформовано декілька груп, кожна з яких матиме своє особливе завдання.

Отож, у нас сьогодні на уроці є такі команди:

1) історики, які розкажуть історію отримання заповідей;

2) актори, які покажуть театральну виставу;

3) рекламні агенти, які представлять свої проекти;

4) учителі, які дадуть пояснення до кожної заповіді;

5) журналісти, які підготували цікаві християнські новини.

II. Основна частина

Представлення команд

1. Біблія — це перш за все історична книга, де описана достовірна правда. Головне завдання історика — пізнавати правду й доносити її людям. Тому наші **історики** розкажуть нам, як саме Бог дав Мойсею й усьому ізраїльському народу Десять Божих Заповідей (*діти переглядають слайди і слухають читання з Дитячої Біблії, вибране вчителем*).

2. Бути хорошим **актором** нелегко, але цю популярну в наш час професію можна використати на добро, показуючи людям моральні фільми та вистави. Діти підготували театральні вистави:

— про багатого юнака (Мт. 19:16-26);

— про сон хлопчика.

Посланий, щоб принести плоди

Ведуча. Одному хлопцеві приснилося, що він увійшов у магазин. За прилавком стояв ангел.

Хлопець. А що ви тут продаєте?

Ангел. Усе, чого забажаєте...

Хлопець. Я хотів би, щоб закінчилися усі війни на світі, щоб бідні люди мали кращі умови для життя, щоб усі безробітні мали працю, щоб діти-сироти мали батьків, щоб у церкві та державі панувала любов, щоб...

Ангел. Пробачте, але ми не продаємо плодів, ми продаємо лише насіння.

Якщо садитимеш чесність — жатимеш довіру.

Якщо садитимеш доброту — пожнеш друзів.

Якщо садитимеш покору — жатимеш велич.

Якщо садитимеш витривалість — пожнеш перемогу.

Якщо садитимеш поміркованість — жатимеш гармонію.

Якщо садитимеш важку працю — жатимеш успіх.

Якщо садитимеш прощення — жатимеш примирення.

Якщо садитимеш відкритість — жатимеш близькість.

Якщо садитимеш терпеливість — жатимеш покращення.

Якщо садитимеш віру — жатимеш чуда.

Якщо виконуватимеш Божі Заповіді — матимеш благословення.

Ведуча. Отож, будьмо уважні, бо що нині садитимеш, те жатимеш завтра. Те, що сієш тепер, зробить твоє жит-

тя гіршим або кращим у майбутньому. Колись радітимеш плодам або розплачуватимешся за неправильний вибір.

3. Сьогодні життя перенасичене різноманітною рекламою, часом і недоброю, переважно все призначене для тіла, і майже нічого для душі, тому людина відчуває дисгармонію, спрагу за Богом, бо не поставила Бога на перше місце. Тому наші **рекламні агенти** підготували своєрідну християнську рекламу, щоб люди задумувались над християнськими цінностями й над своїм життям: а чи я виконую Божі Заповіді? (див. Додаток 1).

4. Бути **вчителем** — це не просто професія, це — покликання душі, деякі діти з дитинства мріють стати вчителями й сьогодні їхня мрія здійснюється. Вони спробують пояснити нам, а що ж ці заповіді означають? (Учні називають заповіді й коротко пояснюють їх значення.)

5. А також у нас є діти, які обрали собі професію **журналіста**. Це люди, які займаються збором і поширенням інформації. Чуємо щодня багато різноманітних новин, часом дуже неприємних. А от якби люди почули такі новини, то може б тоді світ став кращим, добрішим.

Прислухаймося до думки деяких визначних людей про Бога та Його закони!

- Американський генерал Д. Макатур наприкінці Другої світової війни виголосив такі знаменні слова: «Тільки повернення до християнських засад може врятувати людство від страшною загибелі. Коли не буде війни з Богом, тоді не буде війни між народами».
- Німецький учений, винахідник ракет Вернер фон Браун казав: «Безкрає зоряне небо безупинно нагадує астронавтам, що існує вища сила від тієї, якою вони користуються при польотах. Існує більший розум від того, що є в електронних машинах, та могутніша потуга, ніж усі потуги світу. Неможливо оглядати порядок і красу Всесвіту й не бачити в ньому присутності Божої руки. Чи треба засвітити свічку, щоб побачити сонце? Пізнаючи Всесвіт та його складну будову, людина не може не визнати величчя Творця... Людина так потребує віри, як потребує води, їжі чи повітря».
- Відомий шведський державний діяч, Генеральний секретар ООН (1953–1961 рр.), лауреат Нобелівської премії миру Даг Гаммаршельд записав у своєму приватному щоденнику таку молитву: «Хай святиться Твоє Ім'я — а не моє. Хай прийде Твоє Царство — а не моє. Хай буде Твоя воля — а не моя. Дай нам, Боже, миру з Тобою, миру з людьми, миру з нами самими. Дай мені, Боже, чисте серце, щоб я міг тебе бачити. Дай мені покірне серце, щоб я міг Тебе почути. Дай мені серце, повне любові, аби міг Тобі служити. Дай серце, повне віри, щоб міг у Тобі перебувати».
- Джон Едгар Гувер — американський державний діяч, який майже півстоліття був директором ФБР, говорив: «Ключем до всіх проблем, навіть самого життя, є тільки Бог. Релігія — це золота брама, що веде до щастя. Зруйнуй її — і настане хаос».
- Після Другої світової війни в Нідерландах католики й протестанти розпочали спільну акцію «Повернення до Божих Заповідей!» Цю акцію повинні підхопити всі християни, тоді у світі запанує мир і сповняться слова Святого Письма: «Блаженний народ, що Господь — йому Бог!» (Пс. 143:15).

Інформаційно-творче завдання

1. Кожній команді дається окреме завдання: відповідаючи на запитання, яке стосується однієї із заповідей,

написати ті добрі слова, якими ми могли б виконати цю заповідь. Відповідь дає капітан команди.

А. Як можемо виявити любов до Бога? (Молитва, піст, милостиня, віра, надія, любов.)

Б. У чому полягає чистота серця? (Сповідь, причастя, любов, доброзичливість, страх Божий, побожність.)

В. Яким чином освячувати сьомий день? (Літургія, милостиня, Біблія, добрі вчинки.)

Г. Як виявити пошану до батьків? (Послух, повага, порядок, опіка, любов.)

Д. Як угамувати пожадливість? (Щедрість, доброзичливість, чесність, стриманість, доброта.)

Е. Як досягти стриманості у словах, поведінці? (Роздуми, молитва, повага до ближнього.)

2. Слайди (див. Додаток 2).

А тепер дізнаємося, як ви зрозуміли ці заповіді. Дивлячись на екран-малюнок, спробуємо визначити, якої заповіді це стосується.

3. Вікторина «Як я знаю заповіді?» (див. Додаток 3).

III. Заключна частина

Легенда «Як треба жити»

Кажуть, жив собі один чоловік, хазяїн. Був він побожний і праведний і такий старий, що вже й правнуків діждав. Усі його любили й поважали, і як кому треба було якоїсь поради, то всі до нього йшли радитись.

Настав час умирати старому. Позбиралися біля нього і свої, і чужі. Усі плачуть, прощаються з дідом. Почав він з дітьми прощатися. Старший син заплакав та й каже: «Тату, навчи́ть мене, як мені жити без вас на світі».

А старий йому каже: «Як ти, сину, народився на світі, так ми всі раділи, а ти плакав. Живи ж так, щоб, як тобі доведеться вмирати, усі люди плакали за тобою, а ти сам щоб радів і не боявся стати на суд перед Богом».

Помер дід, а його слово запало людям у душу. Тим не забули діда, і досі про нього згадують та про його науку кажуть.

Виконання Божих Заповідей — це наше щастя, земне та вічне. Проте, щоб вони дали нам щастя, задоволення і спокій серця, запевнили вічне життя в небі, треба їх знати, розуміти, любити та зберігати. І то не десь-колись, але щодня, протягом усього життя.

Німецький філософ Т. Пеш говорив так: «Наша земля — це чекальня перед нашою подорожжю до загробного життя. Пильнуй, щоб ти сів до доброго поїзда». Тож уважаймо, щоб ми не стали перед Богом з порожніми руками. Що тут посіємо, те у вічності пожнем. Вічне щастя чи нещастя нікому з нас не є байдужим. У вічності не беруть до уваги особу, ані гроші там нічим не допоможуть. Про вступ до неба вирішує тільки життя з Христом за Божими законами тут на землі.

Тому на завершення уроку на знак того, що ми є учні Христові, прагнемо виконувати Божі Заповіді й нести Христову науку всім людям, заспіваємо **пісню**.

Христос — Світло для світу

Покликав нас Ісус для того,

Щоб у світі пільму розігнати.

Ми — сіль землі, ми — світло світу,

А світла цього не здолати.

Приспів: Христос! Він є Світлом для світу,

Для світу, що у пільмі лежить.

Христос! Він є промінь любові,

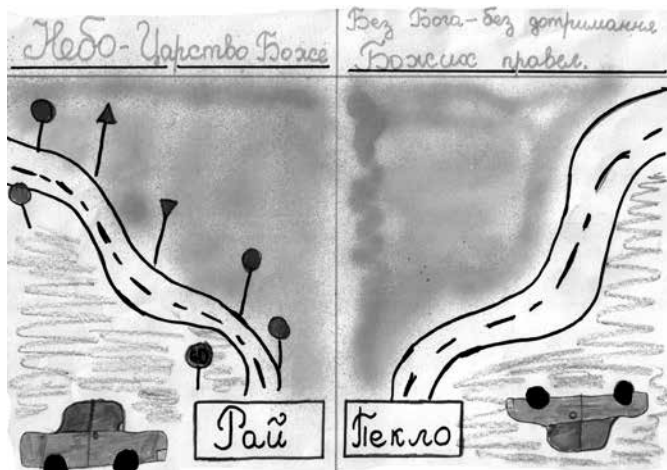
Любові, що у серці горить.

Осяй нас ласкою любові,
І серця наші запали,
Щоб зерна миру і спокою,
Ми людині вірно несли.
Дякую всім за активність і увагу.

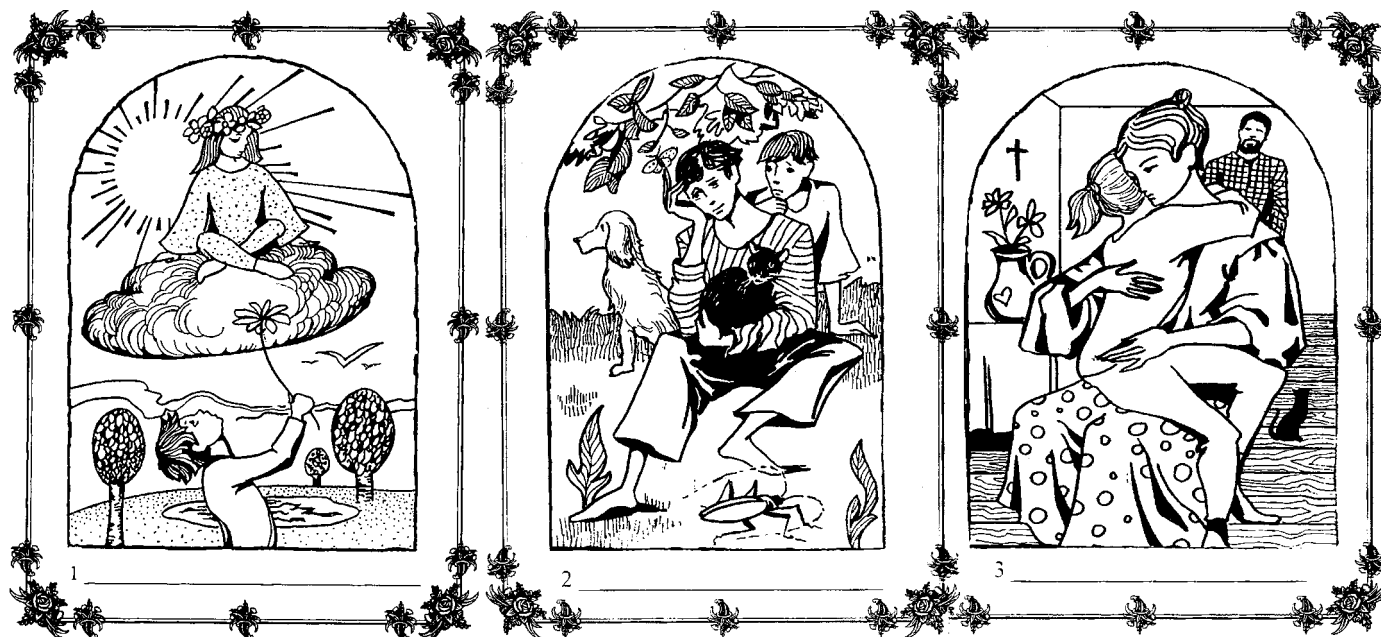
Домашнє завдання (на вибір):

- 1) аплікація — виготовити квітку з 10 пелюстками, у яких записати Десять Божих Заповідей;
- 2) твір на тему: «Чому важливо виконувати Божі Заповіді?»

Додаток 1

Додаток 2

Додаток 3

Десять Заповідей

Виріжте великий круг з цупкого паперу. Фломастером розділіть його на десять секторів, пронумеруйте й кнопкою прикріпіть до дошки. Одному з учнів (за бажанням) зав'яжіть очі, прокрутіть круг і дайте учневі можливість вибрати один із сегментів круга. Далі учень знімає пов'язку, пояснює, що означає заповідь, на яку він указав, і наводить приклади її прояву в повсякденному житті.

Знайди партнера

Підготуйте картки розміром 7,5x12,5 см. Пронумеруйте перші десять від 1 до 10, на інших десяти напишіть Десять Заповідей, а на решті — приклади того, як кожна із заповідей впливає на повсякденне життя. Перемішайте картки й роздайте учням по картці. Учень повинен від-

шукати ще двох партнерів, щоб створити групу з трьох людей (номер заповіді, сама заповідь і приклад життєвої ситуації). Кожна група повинна продумати, як конкретна заповідь впливає на життєві ситуації й поділитися з класом своїми висновками.

Підвісна фігура

Роздайте учням кольоровий картон і попросіть їх вирізати 10 геометричних фігур різної форми. Зверху кожної фігури пробийте дірочку для того, щоб можна було нанизати їх на дріт або нитку й підвісити всю гірлянду з фігур над дошкою чи на стенді.

На кожній із цих фігур учні повинні написати заповідь з одного боку та її роз'яснення з іншого.

ЗАПОВІДІ ХРИСТА¹

Заняття для старшокласників

Мета: показати важливість Христових заповідей і спонукати учнів до їх виконання.

Обладнання: зразок договору купівлі-продажу, картки з біблійними посиланнями.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. Вступна частина

1. Привітання

— Добридень, діти! Приємно бачити вас у хорошому гуморі та доброму здоров'ї. І все це — прояв великої Божої милості й любові до нас. Отож, прославмо Його нашим співом та молитвою.

2. Вступ до теми

Чи помітили ви, що в наш час усе побудовано на договірних засадах? Які ви знаєте договори? (*Розвинути бесіду про те, які бувають договори (усні та письмові), хто їх укладає, на яких умовах, від чого залежить надійність виконання договірних умов. Висвітлити на екрані або дати учням роздрукований зразок договору купівлі-продажу, обговорити його*).

У житті трапляються різні ситуації, пов'язані з договорами. Ось і в Біблії записана одна така історія, яку розповів Ісус Христос.

Прочитати текст або показати інсценізацію біблійної притчі про робітників у винограднику.

«Бо Царство Небесне подібне одному господареві, що вдосвіта вийшов згодити робітників у свій виноградник. Згодившись ж він із робітниками по динарію за день, послав їх до свого виноградника. А вийшовши коло години десь третьої, побачив він інших, що стояли без праці на ринку, та й каже до них: «Ідіть і ви до мого виноградника, і що буде належати, дам вам». Вони ж відійшли. І вийшов він знов о годині десь шостій і дев'ятій, і те саме зробив. А вийшовши коло години одинадцятої, знайшов інших, що стояли без праці, та й каже до них: «Чого тут стоїте цілий день безробітні?» Вони кажуть до нього: «Бо ніхто не найняв нас». Відказує їм: «Ідіть і ви у виноградник». Коли ж вечір настав, то говорить тоді до свого управителя пан виноградника: «Поклич робітників, і дай їм заплату, почавши з останніх до перших». І прийшли ті, що з години одинадцятої, і взяли по динарію. Коли ж прийшли перші, то думали, що вони візьмуть більше. Та й вони по динару взяли. А взявши, вони почали нарікати на господаря, кажучи: «Ці останні годину одну працювали, а ти прирівняв їх до нас, що витерпіли тягар дня та спекоту...» А він відповів і сказав до одного із них: «Не кривджу я, друже, тебе, хіба не за динарія згодився зо мною? Візьми ти своє та й іди. Але я хочу дати й цьому ось останньому, як і тобі. Чи ж не вільно мені зо своїм, що я хочу, зробити? Хіба око твоє заздре від того, що я добрий?» Отак будуть останні першими, а перші останніми!» (Мт. 20:1-16).

II. Основна частина

— А чи знаєте ви, що Бог теж укладав договори з людьми? У Біблії їх названо завітами.

Завіт — у богословсько-релігійному слововжитку означає урочисту обітницю, договір, зазвичай, між Богом

і людиною (людством). Це союз, укладений Богом з людиною з Його волі й завдяки Його милості, про те, що Син Божий, Ісус Христос, узяв на Себе покарання за людські гріхи, а люди, зі свого боку, повинні вірувати в Нього й любити Господа понад усе на світі.

Біблійне завдання

Об'єднати учнів у групи, роздати групам аркуші з посиланнями на біблійні тексти. Учні повинні прочитати текст, визначити предмет завіту, сторони, між якими укладався завіт, умови договору, тобто обов'язки сторін. Після дослідження представник кожної команди озвучує результати.

Бут. 6:18	Бут. 9:13	Бут. 15:18	Бут. 17:21
Вих. 6:4	Вих. 19:5	Вих. 34:27	Повт. Зак. 28
Бут. 31:43-54	Бут. 2:15-17	Вих. 12:11	Лк. 22:20

— Коли Христос прийшов на землю, Він приніс людям Новий Завіт і на підставі цього завіту дав повеління. Для тих, хто вірить в Ісуса Христа, хто любить Його й прагне бути Його послідовником, виконувати Христові заповіді та повеління не важко, тому що повеління Господа співпадають із бажаннями їхніх сердець.

«Якщо ви Мене любите, Мої заповіді зберігайте!» (Ів. 14:15).

— Що ж це за заповіді? Розглянемо їх.

Заповіді можна висвітлювати по черзі на екрані або записувати на дошці.

Заповіді любові

«Він же промовив йому: «Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою. Це найбільша й найперша заповідь. А друга однакова з нею: «Люби свого ближнього, як самого себе». На двох оцих заповідях увесь Закон і Пророки стоять» (Мт. 22:37-40).

Повеління, що впливають із заповідей любові Покаяння

Покаяння — це крок, що складається з двох дій: відвернення від гріха та навернення до Бога.

«Із того часу Ісус розпочав проповідувати й промовляти: Покайтесь, бо наблизилося Царство Небесне!» (Мт. 4:17).

Вірування

Ми повинні увірувати в Євангелію, вірити в Бога й Ісуса Христа, Сина Божого.

«Нехай серце вам не тривожиться! Віруйте в Бога, і в Мене віруйте!» (Ів. 14:1).

Народження згори

Народження згори — це прихована від людського розуму дія Святого Духа в людині, яка відроджує її для нового життя з Богом.

«Не дивуйся тому, що сказав Я тобі: "Вам необхідно родитись згори"» (Ів. 3:7).

Прийняття Святого Духа

У кожному християнинові повинен жити Дух Божий, Котрий підкріплює й даватиме силу.

«Та ви приймете силу, як Дух Святий злине на вас, і Моїми ви свідками будете в Єрусалимі, і в усій Юдеї та в Самарії, та аж до останнього краю землі» (Дії 1:8).

¹ Ляшенко О. Зібрання у клубі «Майбутнє». — Рівне, 2010. — Ч. 2. — С. 60-65.

Слідування за Христом

Віруючий повинен відкрито слідувати за Христом.

«Як хто служить Мені, хай іде той за Мною, і де Я, там буде й слуга Мій. Як хто служить Мені, того пошанує Отець» (Ів. 12:26).

Молитва

Християнське життя неможливе без молитви.

«Тож пильнуйте, і кожного часу молитесь, щоб змогли ви уникнути всього того, що має відбутись, та стати перед Сином Людським!» (Лк. 21: 36).

Віра

Дітей Божих відрізняє віра в великого Бога.

«Майте віру Божу! По правді кажу вам, як хто схоже горі цій: "Порушся та й кинься до моря", і не матиме сумніву в серці своїм, але матиме віру, що станеться так, як говорить, — то буде йому!» (Мк. 11:22-23).

Дослідження Писання

Це щоденна насущна потреба кожного віруючого.

«Дослідіть-но Писання, бо ви думаєте, що в них маєте вічне життя, — вони ж свідчать про Мене!» (Ів. 5:39).

Свідчення для світу

Кожен християнин повинен поширювати Христове світло у світі.

«Отак ваше світло нехай світить перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла та прославляли Отця вашого, що на небі» (Мт. 5:16).

Ставлення до влади

Християни повинні коритися владі.

«Ісус тоді каже у відповідь їм: "Віддайте кесареви — кесареві, а Богові — Боже"» (Мк. 12:17).

Ставлення до ближніх

Наш ближній — це той, хто потребує нашої допомоги.

«...Люби свого ближнього, як самого себе» (Мт. 19:19).

«Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви. Бо в цьому Закон і Пророки» (Мт. 7:12).

Про зажерливість

Наше життя — це прагнення до небесного, а не до земного.

«І промовив до них: "Глядіть, остерігайтеся всякої зажерливості, бо життя чоловіка не залежить від достатку маєтку його"» (Лк. 12:15).

«Шукайте ж найперш Царства Божого й правди Його, — а все це вам додасться» (Мт. 6:33).

Про лицемірство

Пильнуйте, щоб вам не бути релігійними лицемірами.

«Стережіться розчини фарисейської, що є лицемірство!» (Лк. 12:1).

Легідність

Будемо наслідувати Христа в легідності, смиренні, скромності.

«А хто з вас бути першим бажає, нехай буде всім за раба» (Мк. 10:44).

Бути досконалим

І не менше! Це — стандарт, встановлений Ісусом для віруючого.

«Отож, будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний!» (Мт. 5:48).

Проповідь Євангелії

Кожен християнин повинен проповідувати Євангелію на своєму місці.

«І казав Він до них: «Ідіть по цілому світові, та всьому створінню Євангелію проповідуйте!» (Мк. 16:15).

Очікування другого приходу Христа

Щомиті ми повинні бути готові до цієї події.

«Тому будьте готові і ви, — бо прийде Син Людський тієї години, коли ви не думаєте!» (Лк. 12:40).

Вірність до смерті

«Будь вірний до смерті і Я тобі дам вінця життя» (Об. 2:10).

«А хто витерпить аж до кінця, — той буде спасений!» (Мт. 24:13).

III. Молитва

Подякуймо Богові за Ісуса Христа та Його заповіді. Попросімо в Господа щирої любові до Нього й до наших ближніх.

БОЖІ ЗАПОВІДІ — МОРАЛЬНА ОСНОВА ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Літературно-музична композиція

Підготувала Оксана Косік, учитель музичного мистецтва
та основ християнської етики НВК № 12 м. Рівне

Обладнання: фланелогограф, плакат з епіграфом, відеофільм «Мойсей», відеоряд «Кумири» і «Шануйте батьків».

Література

1. Кислашко О. Уроки для спасіння. — К.: Грамота, 2005. — 200 с.
2. Лавриченко Н. М. Десять заповідей добра / Н.М. Лавриченко, В.Д. Крищенко. — Острог: В-цтво НаУ «Острозька академія», 2005. — 80 с.
3. Шкільний світ. — 2005. — № 5-6 (277-278), 41 (313).

*Святково прибрана зала. На пересувній дошці
викладений фланелогограф «Десять Заповідей» та епіграф
«Десять Заповідей Божих — наш дороговказ,
Десять Заповідей Божих — правила для нас».*

Ведучий 1. Ми живемо в чудовому світі. Навколо нас так багато цікавого! Ми бачимо небо, сонце, будинки, дерева, птахів, звірят. І вже звикли до того, що поруч завжди люди, що ми не єдині на цій планеті.

Ведучий 2. Людина... Вінець земного творіння. Чи стане її душа чистим і світлим храмом Святого Духа, чи перетвориться на руїну — залежить від її життєвого вибору...

Ведучий 1. Пам'ятаймо, що ми — Божі створіння і, на відміну від інших живих істот, з Божого веління маємо душу, розум, волю. Тіло — храм душі, а душа повинна належати Богові.

Учень. Я обрав тебе на те,
Щоб ти не згасла, не згнила.
Я дав ім'я тобі святе,
Покликав, щоб зі мною вік жила.
Тож ти радій, щаслива будь,
Прийми цей дар, що ти — людина!
Іди тепер і не забудь
Своє звання — християнина!

Музичний номер.

Ведучий 2. Я люблю Бога за все те, що Він мені дав: щасливе життя, дружню родину, теплу домівку, смачну їжу, гарний одяг, але головне — за Ісуса Христа, який за мене помер. Любити Бога — це шанувати Його, виконувати Його заповіді, довіряти Йому, бути Йому вірним. У Слові Божому написано: «Хто Заповіді Мої має та їх зберігає, — той любить Мене» (Ів. 14:21).

Ведучий 1. У Біблії також написано, що одного разу, коли єврейський народ перебував у пустелі, Бог звелів його провідникові Мойсеєві піднятися на гору Синай (показ фрагмента відеофільму «Мойсей»).

Ведучий 2. Там Господь із хмари розмовляв з вождем народу й дав йому дві кам'яні таблиці, які називають скрижалями. На них були написані правила для щасливого життя народу. Ці правила називають заповідями. Зараз ми ознайомимося з ними. Їх є стільки, скільки пальців на двох руках. Обов'язки перед Богом визначають перші чотири з них, а обов'язки перед ближніми — останні шість заповідей.

Ведучий 1. Заповідь перша: «Я є Господь Бог твій, нехай не буде в тебе інших богів, крім Мене».

Учень. — Я твій... І хай не буде в тебе інших, —
Сказав Господь, подумавши про нас,

Подумавши про праведних та грішних,
Щоб світ позбувся кривди та образ,
Щоб не ішли ми совісті супроти
Й лихе в собі зуміли побороти.
І, перекресливши зневір турботи,
Щоб ми повірили, що є Господь.

Ведучий 2. Бог — та невидима духовна Особистість, від якої людина очікує добра, на яку вона покладається в скорботі й у якій бачить життєву опору. Богові людина завдячує всім добрим, що в неї є. Якщо людина вірить і надіється на Бога святої Біблії, то вона має в душі істинного Бога.

Музичний номер.

Ведучий 1. Заповідь друга: «Не роби собі ідола і нічого подібного до того, що на небі вгорі, що на землі внизу, що у воді та під землею, і не поклоняйся і не служи їм».

Учень 1. Не роби собі кумирів,
Всяких ідолів-божків.
Не вклоняйся ти творінню,
Що на небі й на землі.

Учень 2. І не думай, що кумири, —
Це лиш дерево чи звір.
Це і пристрасті у тебе,
Все, що прагне слух і зір.

Учень 3. Це твої забави, гроші,
Це твоя любов до благ.
Не ліпись до них душею,
Перед Богом — усе прах.

Учень 4. Не сотвори собі кумира — ні,
Бо можна так продатись сатані.
Перед багатством ти не падай ниць.
Не придивляйся до виблиску дрібниць.

Ведучий 2. Кумир — ідол, божок, якого шанують замість Бога. Кумирами називають і зірок естради й кіно, політиків і видатних спортсменів, розрекламованих телебаченням екстрасенсів та астрологів і будь-кого, хто опиняється в центрі суспільної уваги й популярності, слугуючи взірцем життєвого успіху та слави.

Показ відеоряду «Кумири».

Ведучий 1. Заповідь третя: «Не призывай Імені Господа Бога твого надаремне».

Учень. Не вживай даремно Ім'я
Бога, Господа свого.
Не божись на кожнім кроці,
Не клянись Ім'ям Його.

Ведучий 2. Ми повинні боятися й любити Бога й не вживати Його Імені для прокльонів, присягання, брехні, обману чи використовувати Його в пересудах, вимовляти бездумно й марнотно, а також для підтримки несправедливого діла.

Ведучий 1. Ми часто схильні шукати причини своїх невдач не у власних лінощах і складнощах буття, а в інших.

Ведучий 2. Отже, треба розрізняти буденне та священне, тимчасове та вічне. А про співвідношення буднів і свят говорить нам заповідь четверта.

Ведучий 1. Заповідь четверта: «Шість днів працюй і роби в них всі діла твої, а день сьомий — Господу Богу твоєму».

Учень 1. День недільний святкуй свято,
Не працюй у день святый.
Можеш почитати з татком
Про життя святих людей.

Учень 2. Хворим і бідним допомогу
У цей день подать спіши.
Не забудь — зі служби Богу
День недільний розпочни.

Музичний номер.

Ведучий 2. Заповідь п'ята: «Шануй батька і матір твою — і добро тобі буде, і довго житимеш на землі».

Учень 1. Свого батька й свою неньку
Ти вшановуй все життя,
Бо немає більш святого,
Аніж дружная сім'я.

Учень 2. В старості своїх рідненьких
Доглядай, люби, лілей,
Коли сумно їм — утіш їх,
Нагодуй, укрій, зігрій.

Учень 3. Слова ці слід запам'ятати,
Бо в них основа доброти.
Коли б не батько і не мати,
Не був би в світі цьому ти?

Учень 4. Слова ці треба змалку вчити —
В них світить істина стара:
Коли в добрі батьки і діти —
Тоді всім вистачить добра.

Ведучий 1. Дар життя Бог дає нам через наших батьків.
Мамина доброта й ласка, батькова вимогливість і сила, працьовитість і мудрість утворюють домівку душі нашої.

Ведучий 2. Жажлива доля тієї людини, яка зрікається своїх батьків чи соромиться їх. Така душа — це чорна прірва в землі людського духу, це те пекло, у якому обривається зв'язок часу, із якого виринають потвори минулого й жахи не спасених любов'ю майбутніх поколінь.

Показ відеоряду «Шануйте батьків».

Ведучий 1. Заповідь шоста: «Не вбивай».

Учень. Не убий! — хай котить передзвоном,
Долітає до людей, мов грім.
Не убий! — ні словом, ні законом,
Не жорстоким пострілом своїм.
Не убий! — натягуються жили,
Бо немов кричить душа сама.
Не убий! — високе право жити
Відібрати ні в кого прав нема.

Ведучий 2. Життя неможливе без зіткнень, суперечок і конфліктів, так само як і без взаємної підтримки, порозуміння і співпраці. «Не вбивай!» означає не забори чужого життя, не вкради чийсь надії, не позбав шматка хліба. Ця заповідь попереджає не лише супроти нищення життя іншого, а й супроти нищення життя власного. Самознищення, самовбивство так само гріховне й неприпустиме, як і вбивство іншого.

Ведучий 1. Заповідь сьома: «Не перелюбствуй».

Учень 1. — Не вбивай, — Господь нам каже, —
Не кради і не блуди,
Будь уважним, милий друже,
Заповіти ці люби.

Учень 2. Святе Письмо читай і перечитуй —
Скупайсь у водах тої глибини.
Вона нас учить, як на світі жити,
Як обійти приманку сатани.

Учень 3. І хай зупинить нас пересторога,
Як мутну повинь зупиня гора.
Збагни — не всі бажання йдуть від Бога.
Збагни — не всі жадання для добра.

Учень 4. Без люті, страху і злоби
Хай доліта, як грім із неба:
«Люби, люби, люби, люби.
Та перелюбствувати не треба».

Ведучий 2. Заповідь восьма: «Не кради».

Учень 1. Не укради — не клич біди,
Не вкрий ім'я своє ганьбою.
Там, де узав, там поклади,
Тією ж поклади рукою.

Учень 2. До зла страшного не ходи.
Спокусу віджени ворожу.
Не укради! — носи завжди
В душі пересторогу Божу.

Ведучий 1. Украсти можна не лише майно, а й працю, час, надію, навіть душу. Крадіжка руйнує найголовніше — довіру людей одне до одного. Розшукуючи винних, люди й суд можуть помилятися, і таки, бува, помиляються. І постає перед судом невинний. І доля його може опинитись у твоїх руках.

Ведучий 2. Заповідь дев'ята: «Не свідчи неправдиво проти ближнього твого».

Учень 1. Перед Творцем усі ми свідки
Своїх гріхів, чужих гріхів:
Хто крав, хто брав, по скільки й звідки,
Хто труту лив в медівку слів.

Учень 2. Хай прозвучить знов слово Боже,
Дасть зрозуміти нам усім —
Брехня нікому не допоможе
З'явитись в образі святім.

Учень 3. Правди не поруш,
Клятви не поруш —
Не глумись над нею,
Честі інших душ
Не плямуй брехнею.

Учень 4. Зрозуміть буття потаємну суть
Нам дано нерідко.
Сумнів не ховай, та не будь, не будь
Ти в житті лжесвідком.

Ведучий 1. Заповідь десята: «Не жадай... всього того, що є в ближнього твого».

Учень 1. Не відбирай здобутку ближнього
І не бажай його майна.
Хай чорне зло в пориві хижому
Не б'є, як блискавка страшна.

Учень 2. Нехай веде нас днями й тижнями
Відлуння Божої сурми.
Ні, не бажай ти лиха ближньому,
Бо всі ми звемося людьми.

Ведучий 2. У кожного своє місце й час на землі. І тільки власною працею можна досягнути своєї мети, здійснити свою мрію, не втрачаючи гідності й не зраджуючи самого себе, не спопеляючи душі в заздрощах.

Ведучий 1. Ось і завершується наше ознайомлення з Десятьма Заповідями, які дійшли до нас крізь віки, як закони добра, краси і любові. Але сподіваємось, що ці «Десять уроків добра» стануть для вас лише початком усвідомлення і сприйняття життєвої мудрості, вкладеної в Заповідях, що вони відкриють перед вами справжнє джерело духовного зростання. Адже до розуміння й осягнення життєдайних істин, висвітлених у Заповідях, людина підноситься все своє життя. І нехай Божа мудрість допомагає вам у цьому!

Музичний номер.

МОРАЛЬ І ПРАВО

Урок для 8 класу

Автор Наталія Кособуцька, заступник директора з навчально-виховної роботи та вчитель християнської етики Кунинської ЗОШ І-ІІ ст. Здолбунівської районної ради Рівненської обл.

Мета:

освітня: дати дітям поняття про закон та його види, навчити прав і обов'язків християнина та громадянина;

виховна: виховувати повагу до Заповідей Божих і Конституції України, формувати усвідомлення необхідності поважати закон;

розвиваюча: розвивати в учнів уміння застосовувати біблійні принципи в повсякденному житті.

Очікувані результати: учні зможуть пояснювати поняття «закон», називати види законів, усвідомлювати необхідність поважати закон, розуміти права та обов'язки християнина та громадянина.

Обладнання: мультимедійна дошка, «Правила роботи в групах» (пазли), плакат «Пісочниця».

Основні поняття і терміни: мораль, право, обов'язок, закон, заповідь.

Біблійна основа: Мт. 7:12; Лк. 10:27; Ів. 14:15; Вих. 20.

Література

- Огірко О. Християнська етика: Навчальний посібник: восьмий клас. — Львів: Свічадо. — 1999. — 104 с.
- Жуковський В.М., Лахман Н. М., Саннікова Т., Філіпчук С. та ін. Основи християнської етики: Посібник для 5 класу ЗНЗ. — Острог, 2007.
- Етика. 5 кл.: Розробки уроків/ О.В. Гісем, О.О. Мартинюк. — Харків: Ранок, 2007. — 240 с. — (Майстер-клас).

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Учні складають пазли, створюють плакат «Правила роботи в групах», обговорюють записані правила й розміщують їх на видному місці. Вони діють протягом усього уроку.

Правила роботи в групах

- Цінувати час.
- Говорити по черзі (правило руки).
- Говорити коротко і не часто, по темі.
- Говорити тільки від свого імені, про себе, висловлювати власні думки.
- Бути позитивними до себе та до інших.
- Один говорить — усі слухають.
- Обговорювати дію, а не особу.
- Правило поваги до своєї і протилежної статі.
- Бути активними.
- Працювати в групі від початку до кінця.

II. Мотивація навчальної діяльності

Учитель.

Ми живемо в Україні, 23 роки тому вона здобула свою незалежність. Ви молодші за незалежну Українську державу на 10 років. Отже, ви і держава зростаєте разом. Україна навчається демократії, а ви — високим громадянським та духовним чеснотам.

— А що ж означає бути громадянином України?

— Що означає бути християнином?

— Наведіть приклади законів Божих та людських?
(Орієнтовна відповідь учнів: це означає мати певні права та обов'язки в суспільстві, дотримуватись моральних норм та Божих законів.)

III. Оголошення теми, мети уроку

Учитель. Сьогодні ми поговоримо про права та обов'язки християнина і громадянина, Божі та людські закони, вплив моралі на право.

Учитель роздає учням невеликі аркуші паперу й просить написати на них, чого саме вони очікують від уроку.

Після цього аркуші прикріплюють на плакаті із зображенням пісочниці.

IV. Виклад нового матеріалу

Учитель. Пригадайте, що таке мораль? (Слайд № 1)

Мораллю називають систему етичних норм та правил поведінки, що склалися в суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадянський обов'язок, совість, справедливість.

Людина за своєю природою здатна чинити як добро, так і зло. Те, що людина здійснює добрі або погані вчинки, у більшості випадків є результатом її власного вибору. Для того щоб цей вибір був гідним, правильним і про нього пізніше не довелось жалкувати, необхідно замислюватися, чи відповідає те, що ви збираєтесь зробити, існуючим людським і Божим законам. Ці правила склалися століттями, увібрали в себе народну мудрість і настанови зі Слова Божого — Біблії. Вони формувалися з метою допомогти людям жити разом, не завдаючи шкоди одне одному. Зокрема, Новий Завіт (Євангеліє від Матвія, 7 розділ, 12 вірш) містить таку настанову: **«Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви»**. Пізніше її назвали «золотим правилом моралі». Імовірно тому, що якби всі люди ставилися до інших саме так, то в нашому житті було б набагато менше зла.

Живучи в певній країні люди підпорядковуються державним законам, кожен громадянин має права та обов'язки.

Пригадайте, що таке права та обов'язки громадянина? (Відповіді учнів.) (Слайди № 2-3)

Права громадянина — можливості людини мати й задовольняти свої потреби в тому, що необхідно для її нормального існування.

Обов'язок — нерозривно пов'язаний із правами, те, що людина повинна робити, щоб бути корисною собі й оточуючим.

У щоденному житті люди дотримуються державних, природних, наукових законів. Наприклад, закони гравітації (тяжіння), тертя є вічними в природі. Архітектор і будівельники при будівництві споруд дотримуються вертикальної лінії з точністю до 1 мм, бо інакше будівля впаде. Для безпеки на дорогах установлені правила дорожнього руху. Ці закони й правила спрямовані для нашого добра.

Однак правила та закони, створені людьми, не завжди є ідеальними. Вони залежать від історичних умов життя і, враховуючи, що людина має здатність помилятися, мають відносний характер. Одні із законів діють, інші — переосмислюються і вдосконалюються, повертаються на доопрацювання. Тобто, людські закони і правила — недосконалі.

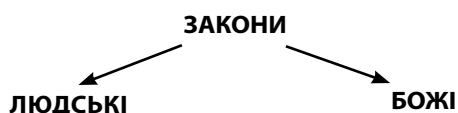
Господні ж закони незмінні (тому вони були взяті за основу при складанні законодавства багатьох країн світу). Усі християни живуть за Божими законами, які називають **Заповідями**. Це Божі повеління, що накладають на людину обов'язок чинити так чи інакше, спираючись на Божу волю, владу й авторитет.

— Діти, яка відмінність між законом і заповіддю? (Відповіді учнів, а тоді учитель показує слайд.) (**Слайди № 4-5**)

Заповідь — це повчання, дане Богом людям, це основа їхньої щоденної поведінки.

Закон — це розумове спрямування когось до чогось, встановлене й проголошене кимось, що має нагляд, владу і контроль над спільнотою, для добра якої він установлений.

Бог ніколи Сам не порушує Заповідей і ніколи не скасовує їх, бо вони є незмінні й вічні. Заповіді Божі є моральною основою життя людини, яка врегульовує стосунки між Богом і людьми, між самими людьми в суспільстві.

• Конституційні закони• Моральні норми• Наукові закони• Правила етикету• Правила дорожнього руху• Правила внутрішнього трудового розпорядку тощо	• Закони природи Всесвіту• Десять Заповідей (Вих. 20)• Дві Заповіді Любові (Мк. 12:30-31)

Для обговорення сьогоденної теми вислухаємо **юристів і теологів** (опрацювавши різні джерела, учні задалегідь підготували матеріал).

Виступ групи юристів (Слайд № 6)

Юрист 1

Конституція — основний закон громадянського суспільства та держави, який має найвищу юридичну силу, що регламентує основи суспільного, політичного, економічного життя суспільства, права і свободи громадян, ви-

значає межі здійснення державної влади і слугує юридичною базою всіх національних форм права. Права людини не є абсолютними та безмежними. Межею реалізації особою власних прав і свобод є права і свободи інших людей.

Юрист 2

Важливим елементом взаємодії держави, права й особи виступають конституційні обов'язки. Відповідно до Конституції України важливими обов'язками громадянина України є захист Вітчизни, незалежності й територіальної цілісності України, шанування її державних символів (**стаття 65**). Конституція України також закріплює обов'язок кожного не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ними збитки (**стаття 66**). Крім того, кожний громадянин зобов'язаний сплачувати податки й митні збори (**стаття 67**). Важливим обов'язком громадянина, як і кожної людини, що проживає в Україні, є неухильне дотримання Конституції України та законів України, повага до прав і свобод, честі та гідності інших людей.

Юрист 3

Кожна людина має використовувати свої права таким чином, щоб це не порушувало прав інших людей. Але в житті нам доводиться опинятися в ситуаціях, коли при здійсненні своїх прав порушувалися права інших людей. Наприклад, ти бажаєш послухати музику після школи, реалізуючи своє право на дозвілля, а твій сусід у цей час зібрався лягти спати. Або кореспондент газети, використовуючи своє право на свободу слова, повідомляє у статті подробиці політичної події. Утім, ця подія пов'язана з проблемами особистого життя громадського діяча, котрий вважає, що його право на повагу до його честі та гідності порушено.

У таких випадках нерідко виникає конфлікт. Але зазвичай його можна розв'язати, виявляючи толерантність і бажання досягти компромісу. Якщо дійти згоди не вдається, розв'язання конфлікту доручають незалежному арбітру — суду.

У реальному житті поряд із конфліктом прав досить часто трапляється конфлікт прав і обов'язків. Наприклад, тобі хочеться затриматись на дискотеці ввечері, але ти знаєш, що мама хвилюватиметься, тож твоїм обов'язком є повернутися додому вчасно. У тебе є право на відпочинок, але ти маєш розпорядитися цим правом так, щоб виконати встановлений законом обов'язок здобути загальну середню освіту.

Виступ групи теологів

Теолог 1

Заповіді Божі — це універсальний моральний закон людства, який вичерпує все моральне життя людини, дає дороговкази в усіх життєвих ситуаціях.

Оскільки Бог дуже любить нас, то дав такі норми, перестороги, поради, вказівки, які навчають нас, як робити добрі діла й остерігатися зла.

Основна мета Заповідей — указати шлях до Христа. Кожна людина у своєму повсякденному житті грішить, але для християнина властивим є підніматися з гріха. Людина розуміє, що вона не досконала й не може самотійно виконати всі Заповіді. Тому Бог віддав Сина Свого, Ісуса Христа, у жертву за наші гріхи. (**Слайд № 7**) **«Так-бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне»** (Ів. 3:16).

Теолог 2

Кожного дня ми повинні в молитві, з вірою і розкаяним серцем виявляти свою любов до Бога й висловлюва-

ти подяку за всі Його щедроти. **«Якщо ви Мене любите, — то Мої Заповіді бережитимете»** (Ів. 14:15).

Учитель

— Що таке молитва? Чи ви завжди молитесь?

— А що означає бути вірним Богу? (Відповіді учнів.)

Молитва — це розмова з Богом. Вона необхідна для нас так само, як повітря і їжа. У нас усе від Бога і немає нічого свого: життя, здібності, здоров'я, їжа, — усе це дає нам Бог. Тому в радості й у смутку, при потребі чи з подякою ми повинні звертатися до Бога. Саме молитва дозволяє відчувати радість присутності Бога в нашому житті.

Теолог 2

Неусвідомлення людьми важливості виконання Божих заповідей часто призводить до особистої чи соціальної трагедії: занепад суспільства, погіршення стосунків між людьми, війни, матеріальне та духовне зuboжіння. Люди, а також і держави, які відкинули Бога, почали морально занепадати.

Теолог 3

Заповіді були проголошені Богом через пророка Мойсея у Старому Завіті як права й обов'язки людини, але вони існували в людським житті та існують серед тих народів, що ніколи про ці заповіді не чули, але живуть згідно з ними.

Суть Десяти заповідей Ісус Христос умістив у дві заповіді любові — до Бога і до ближніх, які є серцевиною Нового Завіту: **«Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього, як самого себе»** (Лк. 10:27).

Учитель

— Що означає слово «любов»? Як можна любити ближнього? (Відповіді учнів.)

Хто дотримується цих двох головних заповідей любові, той зберігає й інші. Бо хто любить, той ніколи не вчинить чогось немилого Богові та шкідливого й прикрого людям.

Христос пояснив, поглибив і вдосконалив учення Закону, отримане через пророка Мойсея. Наприклад, у Нагірній проповіді Ісус показав у новому світлі, що не тільки вбивство є гріхом, але **«...хто гнівається на брата свого, підпадає вже судові...»** (Мт. 5:22).

— Скажіть, чи погоджуєтеся ви з тим, що Божі заповіді непідвладні часові, що вони вічні, а тому актуальні й сьогодні? (Відповіді учнів.)

Завдання на картках

Працюючи в парах, визначте, які з наведених законів належать до Божих, а які — до людських. Чому ви так вважаєте? Поділіться результатами своєї роботи в групах, а потім у загальному колі.

- У транспорті поступайтеся місцем старшим людям.
- Любіть Господа Бога.
- До кримінальної відповідальності притягають осіб, яким до того моменту, як вони вчинили злочин, виповнилося шістнадцять років.
- Постійно перебувайте в молитві.
- Не кажіть неправди.
- Переходьте дорогу у визначеному місці.
- Не крадіть.
- Вітай своїх рідних з днем народження.
- Любіть ближнього свого як самого себе.
- Негарно носити брудний одяг.
- Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

Учитель. Отож, послухавши виступи юристів та теологів, можемо проаналізувати, як співвідносяться мораль і право.

Вправа на закріплення вивченого матеріалу

Працюючи в парах, порівняйте Закони Божі і закони людські, заповнюючи пропуски в таблиці (курсивом позначено пропуски).

Запитання для порівняння	ЗАКОНИ БОЖІ	ЗАКОНИ ЛЮДСЬКІ
Де записані?	Біблія	Конституція, статут
У якій формі існують?	Письмовий	Письмовий, усний
Якими є вимоги?	Чіткі й конкретні, незмінні, постійні	Чіткі й конкретні, іноді змінюються, доповнюються
Яка відповідальність за порушення?	Гріх, покарання Богом	Осуд людей, штраф, виправні роботи, позбавлення волі
Хто карає за порушення?	Бог	Державні органи (суд)
Ким установлені?	Богом	Людьми, державою

Отже, щоб виконувати якусь із Заповідей, не обов'язково шукати чи чекати певної нагоди. Кожна хвилина нашого життя — чи то праця, чи відпочинок, чи мовчання, чи молитва — можуть бути виконанням волі Божої. Бути християнином треба скрізь і завжди, і в дрібницях, і в серйозних справах.

Основне, щоб любов Божа завжди була з нами й ніколи не минала в нас.

— Скажіть, чи виконуєте ви Заповіді Божі у своєму житті?

— Чи знаєте ви людей, які виконують Божі Заповіді?

— Яка мета Божих Заповідей?

V. Підсумок уроку

Учитель. А зараз перевіримо, чи здійснилися ваші очікування від уроку.

Учитель зачитує записані учнями очікування й переклеює аркуші зверху донизу пісочниці.

Слово Боже ніколи не втрачає своєї актуальності й не підлягає зміні. Воно допомагає нам упізнати законність чи незаконність, допустимість чи недопустимість своїх дій і вчинків. Пам'ятайте, це дороговказ усім людям на шляху до мирного й щасливого життя на землі.

Заповіді Божі стоять на сторожі людської гідності й дають відчуття свободи. Глибоке пізнання і впровадження їх у своє щоденне життя допоможе вам вибрати правильний життєвий шлях і бути вірними Богові, Україні та народові.

V. Домашнє завдання

Відповісти на запитання.

1. Чим керується людина у повсякденному житті? Які є види законів?
2. Чому важливо бути законослухняною людиною?
3. Що лежить в основі законодавства багатьох країн світу?
4. Які особливості законів Божих?

ДИСК ЗІ СЛАЙДАМИ МОЖНА ПРИДБАТИ, ЗВЕРНУВШИСЬ У РЕДАКЦІЮ.

ХТО ЛЮБИТЬ БОГА, ТОЙ ВИКОНУЄ ЙОГО ЗАПОВІДІ

Урок для 8 класу

Автор Руслана Ковальчук, учитель християнської етики Рівненської української гімназії та Клеванської спеціальної ЗОШ-інтернату № 1

Мета: на прикладі життя апостолів учить дітей любити Бога та виконувати Його заповіді; розвивати бажання учнів бути вірними виконавцями та послідовниками Ісуса Христа; виховувати в учнів повагу до Слова Божого.

Біблійна основа: Мт. 28:19; Лк. 6:12; 18:28.

Обладнання: картки із зашифрованою темою уроку, картини (ікони) із зображенням апостолів, картки з дидактичним матеріалом.

Література

1. Біблія/ Пер. проф. І. Огієнко. — К.: УБТ, 2009.
2. Новый Библийский словарь: Ч. 1. Библийские персонажи/ пер. с англ. — СПб: Мирт, 1999. — 440 с.

ХІД УРОКУ

I. Вступна частина

1. Християнське вітання
— Слава Богу!
— Навіки слава!

2. Налаштування контакту з класом

3. Актуалізація опорних знань

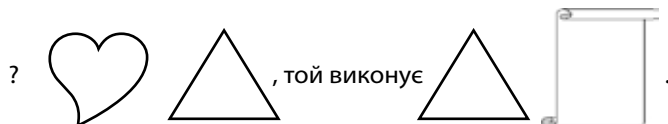
Учитель. Упродовж року ми вивчали Божі Заповіді та вчилися застосовувати їх на практиці. Зараз перевіримо, наскільки ви їх запам'ятали.

Учитель роздає картки із завданням для кожної пари учнів. Наприклад: скласти за порядком Десять Заповідей; вставити пропущені слова в Заповідях; скласти пазли, на яких записані Заповіді, тощо.

Учитель перевіряє виконання завдань та виставляє бали.

II. Оголошення теми та мети уроку

Учні розшифровують тему уроку, після чого вчитель записує її на дошці.

Хто любить Бога, той виконує Його заповіді.

III. Виклад нового матеріалу

Учитель. Через кого, для кого і з якою метою були дані Божі Заповіді? (Відповіді учнів.)

Після того як ізраїльський народ був чудесним чином визволений із єгипетського рабства й перебував на шляху в обітовану землю, Бог з'явився Мойсею на горі Синай і дав Десять Заповідей, які він повинен був передати народові. Коли він зачитував перед народом Декалог, весь народ із радістю слухав і приймав Божі слова. Ізраїльтяни також обіцяли передавати ці заповіді наступним поколінням. Але з історії цього народу ми бачимо, що в них було чимало відступів від заповідей Господніх, і це приводило народ до ідолопоклонства.

Минав час, народ томився під ярмом гріха й кликав до Бога про допомогу, і Господь почув їхнє благання й послав у світ Визволителя — Свого Єдинородного Сина Ісуса Христа.

Під час земного життя та служіння Ісус Христос не лише навчав народ, проголошуючи проповіді, але й власним прикладом показував, як потрібно жити й виконувати те, що повеліває Отець Небесний.

За Ісусом Христом ходило багато народу: одні — щоб Він їх зцілив, інші — через те, що увірували в Нього як Божого Сина, а ще інші — щоб підловити Його на слові та видати тодішній владі. Із усіх цих людей Він вибрав дванадцятьох, які стали Його найближчими учнями.

Перед вибором учнів Ісус молився цілу ніч, тому що Він добре знав, що це дуже відповідальна справа: «І сталося, що часу того Він вийшов на гору молитися, і перебув цілу ніч на молитві до Бога» (Лк. 6:12), що їм належить проповідувати Його Слово й навчати Господній науці інших людей: «Тож ідіть, і навчіть всі народи, християчи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів» (Мт. 28:19-20).

Нам необхідно пам'ятати, що апостолами стали люди, котрі залишили все, щоб слідувати за Христом: «От усе ми покинули, — та пішли за Тобою слідом» (Лк.18:28). Вони принесли велику жертву заради служіння Богові.

На сьогоднішньому уроці ми більше дізнаємося про кожного з дванадцяти учнів Ісуса Христа, як вони були покликані й чи виконали те велике доручення, яке було на них покладено?

Під час розповіді про учнів Ісуса Христа вчитель демонструє картини (ікони), на яких зображено апостолів, а учні заповнюють таблицю, що подана нижче.

№	Ім'я	Інше ім'я	Батьки	Місце народження	Заняття	Що написав?	Де проповідував?	Смерть
1	Симон	Петро = Кифа («камінь»)	Йона	народився у Віфсаїді, жив у Капернаумі	рибалка	два соборні послання	Юдея, Антиохія	розп'ятий на хресті вниз головою
2								

Симон (Петро) — камінь віри

Повне ім'я Симона звучало так: Симон Бар-Йона, що означало «Симон, син Йонин» (Мт. 16:17). Ісус Христос дав йому інше ім'я — Петро, яке в перекладі з грецької означає «шматок скелі», «камін» (арамейський еквівалент — Кифа). Це відбулося під час їхньої першої зустрічі, коли Симона Петра привів до Господа його брат Андрій.

Народився Петро у Віфсаїді в сім'ї рибалки, згодом жив у галілейському місті Капернаумі (Мк. 1:21). Він був одружений (Мк. 1:30), разом зі своїм братом Андрієм займався риболовством.

За характером Петро був активним, наполегливим, сміливим, запальним, прямолінійним чоловіком. Саме він завжди першим відповідав на запитання Учителя. Зокрема, коли Той запитував учнів: «А за кого ви Мене маєте?», Симон Петро відповів і сказав: «Ти — Христос, Син Бога Живого!» (Мт. 16:15-16). Одного разу під час бурі на морі він побажав піти по воді назустріч Христу, у Гефсиманському саду став на Його захист і відтяв вухо рабові первосвященника.

У ніч після арешту Ісуса Христа Петро, як і передрікав Господь, боячись накликати на себе неприємність, тричі відрікся від Христа, але потім щиро розкаявся і був прощений Господом. Після вознесіння Ісуса Христа й з'явлення Святого Духа апостол Петро відважно проповідував вчення Христа в Юдеї, Антіохії, Римі. Так, у Єрусалимі після його проповідей покаюлись і охрестилися тисячі людей (Дії 2:41; 4:4), утворилася Єрусалимська церква.

Апостол Петро звершував чуда: зціляв хворих та немічних і навіть воскрешав мертвих. Він написав два соборні послання.

За проповідь Євангелії апостола Петра неодноразово ув'язнювали. Під час гоніннь на християн за імператора Нерона його розп'яли на хресті вниз головою, оскільки він вважав себе недостойним померти такою ж смертю, як помер його Спаситель.

Андрій Первозванний

Цього апостола Христос першим покликав бути Його учнем, тому Андрія часто називають Первозваним. Відтак він привів до Христа свого рідного брата Петра. У Євангелії від Матвія читаємо, що Христос покликав їх обох біля Галілейського моря, де вони займалися рибальством (Мт. 4:18-20).

Перед тим Андрій був учнем Івана Хрестителя, який указував народу на Ісуса як на «Агнца Божого» (Ів. 1:36-37), але потім увійшов у число дванадцяти апостолів.

Його діла віри описані в Ів. 6:8-9 і Ів. 12:22. Останню згадку про Андрія в Біблії ми знаходимо в Дії 1:13.

Після Дня П'ятидесятниці апостоли розійшлися проповідувати Євангелію. Майже скрізь, де опинявся апостол Андрій, влада зустрічала його жорстоким гонінням, але заради Христа апостол стійко зносив усі труднощі й перешкоди.

За переказами, коли апостол Андрій прибув у Корсунь (давньоруська назва Херсонеса), то дізнався, що неподалік розташоване гірло Дніпра, і вирішив відправитися в Рим, піднявшись угору по річці.

Залишившись на ночівлю в місці, на якому згодом було збудовано Київ, апостол піднявся на пагорби, благословив їх і поставив там хрест.

Після служіння апостола в землях майбутньої Русі, він повернувся в ахайське місто Патри. Правив там римський проконсул Єгеат Антипа. Його дружина Максиміліта увірувала в Христа після того, як апостол зцілив її від тяжкої недуги. Але сам проконсул не прийняв проповідь Андрія. Понад те, коли розпочалися гоніння Нерона на

християн, він звелів кинути апостола до в'язниці, а потім наказав його розп'ясти. Апостола Андрія Первозванного розп'яли на хресті у вигляді букви «Х», відтоді такий хрест почали називати Андріївським.

Яків — брат Івана, син Зеведея і Соломії, був рибалкою. Почувши заклик Христа, він полишив своє заняття й пішов за Ісусом.

Яків згадується серед трьох найближчих учнів Христа, які були присутні при найважливіших подіях у житті Учителя: під час Преображення, воскресіння дочки Яїра та в Гефсиманії, коли Ісус молився перед розп'яттям. Ісус дав Якову і його братові Івану ім'я Воанергес, тобто «сини громові» (Мк. 3:17). Очевидно, Яків мав запальний і гарячий характер. Якщо Андрій спокійно приводив людей до Ісуса, то Яків готовий був звести вогонь з неба та винищити цілі поселення за невір'я (Лк. 9:51-56).

Яків та його брат викликали в інших апостолів ревність, тому що вони просили для себе особливого місця в Царстві Небеснім. Водночас вони були готові випити ту чашу, яка була призначена для їхнього Учителя (Мк. 10:35-41).

Дух Святий наділив апостола Якова силою проповідувати Слово Боже. Існує передання, що він проповідував Христову віру не лише в Єрусалимі, у Юдеї, але й в Іспанії.

Яків був першим із апостолів, який загинув мученицькою смертю від рук царя Ірода (Дії 12:1-2), як вважають, 44 р. після Р. Х.

Іван — апостол любові

За свідченням усіх чотирьох Євангелій Іван був одним із дванадцяти апостолів, яких покликав Ісус Христос.

Разом зі своїм братом Яковом та батьком Зеведеєм він був рибалкою.

Як і Андрій Первозванний, апостол Іван спочатку був учнем Івана Хрестителя.

Його ім'я означає «Бог щедрий у благодаті» або «помилуваний Богом». Апостола Івана в Євангелії названо «учнем, якого любив Ісус» (Ів. 13:23), а ще його називають Іваном Богословом. Апостол Іван написав Євангеліє, три соборні послання та Книгу Об'явлення. Він писав про важливість любові серед людей, про любов християн до Христа та про любов Христа до Своєї Церкви. Любові до Бога та людей апостол навчився в Ісуса Христа. Адже в молоді роки характер Івана більше відповідав характеру «синів громових».

Іван є гарним прикладом того, що має відбуватися в житті кожного християнина в міру того, як він пізнає Бога.

У своїх працях апостол чітко протиставляє світло — темряві, життя — смерті, Царство Боже — царству диавола, дітей Бога — дітям сатани, воскресіння до життя — воскресінню до засудження, прийняття Христа — відкиненню Його, любов — ненависті. Апостол наголошує, що ми або «від Бога», або від «світу» (1 Ів. 4:4-5). Якщо ми любимо, значить народжені від Бога, а якщо не любимо — значить не народжені від Бога (1 Ів. 4:7-8).

— Чи відбуваються зміни у вашому характері, після того як ви познайомилися з Богом? (Відповіді учнів.)

Разом із Петром та Яковом Іван був присутнім під час воскресіння дочки Яїра, а також при Преображенні Господньому та в Гефсиманському саду. Коли всі апостоли покинули Господа в Його страстях, Іван залишився і стояв разом із матір'ю Ісуса під хрестом. Уже висячи на хресті, Ісус доручив йому доглянути Свою матір (Ів. 19:26-27). Історики ранньої церкви пишуть, що Іван не покидав Єрусалим і не переставав турбуватися про Марію аж до її смерті.

— Як ви виконуєте прохання ваших учителів, наставників? *(Відповіді учнів.)*

— Чи вірні ви у виконанні того, що доручають вам ваші вчителі, особливо тоді, коли їх немає поруч? *(Відповіді учнів.)*

Історики ранньої церкви стверджують, що згодом апостол Іван був пастором церкви, яку Павло заснував у м. Ефес. Саме звідти під час великих гонінь на церкву, розпочатих імператором Доміціаном, Іван був засланий на острів Патмос. На острові апостол жив у печері, де замість подушки був камінь. Там він отримав і записав особливі Божі одкровення.

Іван Богослов був єдиним із усіх Христових апостолів, який помер природною смертю, як уважають, 100 р. після Р. Х. у віці 94 років.

Оповідають, що коли Іван постарів і так ослаб, що вже не міг проповідувати, то наказував своїм учням нести себе на зібрання християн, де щоразу повторював такі слова: «Мої дітоньки, любіть одне одного». А коли вони запитали його, чому він завжди повторює одні й ті ж слова, апостол відповів: «Бо це слово Господнє, і якщо ви виконаєте його, то цього буде досить».

Пилип (грец. — «той, хто любить коней»)

Апостол Пилип народився в м. Віфсаїда, був рибалкою, як і більшість апостолів Ісуса Христа. У Новому Завіті Пилип згадується кілька разів: коли Ісус покликав його, а він у свою чергу покликав Нафанаїла (Ів. 1:43, 45-46); під час дивовижного нагодування Христом п'яти тисяч людей (Ів. 6:5-7); коли греки хотіли побачити Ісуса (Ів. 12:21-22); коли Пилип попросив Ісуса, щоб Той показав апостолам Отця (Ів. 14:8-9).

Відомо, що Пилип пройшов Грецію, Сирію, Малу Азію, Лідію, Місію, усюди проповідуючи Євангелію, і помер мученицькою смертю. 87 р. після Р. Х. за часів правління імператора Доміціана в м. Ієраполісі (Мала Азія) його розп'яли вниз головою й каменували.

Варфоломій (Нафанаїл) — людина, у якій немає підступу

Ім'я Нафанаїл означає «Бог дарував», а Варфоломій — єврейське прізвище, яке означає «син Толмея».

Варфоломій жив у маленькому галілейському місті Кана (Ів. 21:2). Мабуть, він був родичем або близьким другом апостола Пилипа, оскільки саме Пилип привів Варфоломія до Ісуса, і в списках апостолів вони згадуються поруч. У сцені покликання Варфоломія він вимовляє знамениту фразу: «Та хіба ж може бути з Назарету що добре». Ось послухайте як усе відбувалося.

Учитель або учень зачитує біблійний уривок Ів. 1:45-50.

— Чи поспішаєте ви ділитися зі своїми друзями радісною новиною про Ісуса Христа? Чи заохочуєте їх приходити послухати про Бога? *(Відповіді дітей.)*

З цього тексту видно, що Нафанаїл добре знав старозавітні пророцтва про Месію. Нафанаїл знав обітницю, тому після короткої розмови з Ісусом він упізнав у Ньому Того, про Кого писав Мойсей і пророки, Кого так довго чекав Ізраїль.

— Чи вивчаєте ви сьогодні ретельно та досконало Слово Боже? *(Відповіді дітей.)*

— Що заважає вам вивчати Святе Письмо? *(Відповіді дітей.)*

— Які слова підбадьорення сказав Ісус Христос Нафанаїлові? *(Відповіді дітей.)*

— Чи хотіли б ви почути такі слова підбадьорення від Ісуса Христа? *(Відповіді дітей.)*

Нафанаїл із самого початку апостольського шляху був чесним, нелицемірним учнем. Він ніколи не був серед тих, хто наполовину відданий істині. Цей учень в один день повністю зрозумів істину й присвятив себе їй.

У Біблії більше нічого не сказано про Нафанаїла. З історії ранньої церкви відомо, що апостол трудився в Персії та Індії і приніс Євангелію навіть у Вірменію. У переданнях написано, що апостол Нафанаїл загинув мученицькою смертю (з нього живого здерли шкіру).

Матвій (Левій) — митник

Ісус Христос покликав Матвія (Левія), коли той сидів і збирав мито (Лк. 5:27-29). У житті цього чоловіка відбулися кардинальні зміни, і він відразу захотів поділитися радістю з друзями, запросивши їх на гостину.

— Що особливо сталося в житті Матвія? *(Відповіді дітей.)*

— Кого Матвій запросив на велику гостину? *(Відповіді дітей.)*

— Чи влаштовуєте ви чи ваші батьки у своєму домі гостину на честь Ісуса? *(Відповіді дітей.)*

Апостол Матвій написав одне із Євангелій. У ньому мало інформації про самого Матвія, але видно, що він добре знав Старий Завіт, вірив у Бога, чекав Месію, а зустрівшись з Ісусом, миттєво залишив усе і, радіючи новим прекрасним стосункам, прийняв у свій дім відкинутих людей зі свого оточення та познайомив їх із Христом. Він був людиною великої віри, смиренною, скромною, яка впродовж усього часу служіння Ісуса Христа залишалася з Ним.

Згідно з переданням, упродовж багатьох років апостол трудився серед юдеїв, як в Ізраїлі, так і в інших країнах. Помер мученицькою смертю за віру. Апостола спалили.

Хома — близнюк

Його ім'я в перекладі з арамейської мови означає «близнюк».

Безпосередня згадка про Хому є лише в Євангелії від Івана. Він був готовий слідувати за Христом до могили Лазаря, назустріч смерті від рук юдеїв (Ів. 11:6). Хома щиро зізнався, що не розуміє, куди збирається Ісус, коли Той попереджав дванадцятьох апостолів про неминучий Свій відхід (Ів. 14:5). Головний випадок у житті Хоми, через який його добре пам'ятають і називають «Хомою невірним», полягав у його невір'ї у воскресіння Ісуса Христа. Його просто не було, коли Христос з'явився апостолам (Ів. 20:24), і він сказав, що для віри у воскресіння Ісуса Христа йому потрібно самому побачити Його рани від цвяхів і вкласти в них пальці. Через тиждень Христос знову з'явився перед апостолами й звернувся до Хоми: «Простягни свого пальця сюди, та на руки Мої подивись. Простягни й свою руку, іклади до боку Мого. І не будь ти невірний, але віруючий!» А Хома відповів і сказав Йому: «Господь мій і Бог мій!» Промовляє до нього Ісус: «Тому ввірував ти, що побачив Мене? Блаженні, що не бачили й увірували!» (Ів. 20:24-29).

Допоки Хома не бачив Ісуса, він був у смутку та глибокій печалі за Своїм Учителем, і лише в присутності Ісуса Христа туга зникає назавжди, тому що тоді людина починає вірити та розуміти не лише розумом, а й серцем, що Христос завжди поруч, що Він усе знає, і особливо те, що Він любить і турбується про кожного.

Після цієї події Хома став великим благовісником. Через деякий час разом з іншими апостолами в день П'ятидесятниці він сповнився Духом Святим і отримав силу для служіння.

Оповідать, що Хома приніс Євангелію в Індію. За свою віру Хома помер мученицькою смертю: його проколюли списом.

Яків Алфеїв — менший

Апостол Яків був сином Алфея, матір його звали Марією (Мк. 15:40).

«Меншим» його називали, можливо, через те, що він був низького зросту, або тому, що він був молодший за віком від Якова Зеведеєва.

Після дня П'ятидесятниці Яків був вибраний єпископом Єрусалимської церкви.

Головував на Апостольському соборі 49 р. після Р. Х. (Дії 15:1-34).

Яків Алфеїв написав соборне послання «дванадцятьом племенам, що в розпорошенні».

62 р. після Р. Х. Яків Алфеїв служив у храмі й виголосив проповідь про Ісуса Христа. Противники християн, котрим не подобалася його проповідь, скинули Якова Алфеїва з покрівлі храму, почали каменувати свого священика, знущатися над ним і до смерті забили каменями. Так він загинув мученицькою смертю.

Симон Зилот

До зустрічі з Ісусом Христом він належав до партії зилотів, які закликали до збройного повстання проти Риму.

Після зустрічі з Христом Симон став вірним та сміливим апостолом. Деякі історичні джерела свідчать, що після зруйнування Єрусалима Симон поніс Євангелію на північ, проповідував на Британських островах.

Симон Зилот був розп'ятий за проповідь Євангелії.

Юда Яковів

Ім'я Юда означає «Бог веде». Насправді Юда Яковів носив три імені — Левій («сердечний»), Тадей (той, хто хвалить) та Юда.

Його вважають братом апостола Якова Алфеївого (або Якова Меншого), мати якого, Марія Клеопова, була сестрою матері Ісуса. Тобто Тадей був одним із братів Ісуса Христа. Ці висновки частково підтверджуються словами «Юда, слуга Ісуса Христа, брат Якова...» з Послання Юди — однієї з книг Нового Завіту, авторство якої приписують апостолу Юді.

Про його життя й служіння ми знаємо дуже мало. Відомо лише, що Тадей вірно служив Господу, проповідуючи Євангелію спершу в Юдеї, Галілеї, Самарії, Ідумеї, потім в Аравії, Сирії, Месопотамії, а під кінець у Персії та Вірменії, де й помер мученицькою смертю. Його повісили на дереві, а потім стріляли в нього стрілами.

Юда Іскаріотський — зрадник

Юда — син Симона, учень Ісуса Христа, який за 30 срібняків продав свого Учителя. Юда майстерно грав роль, він навіть носив скриньку для пожертв, але Христос від початку знав, чим наповнене його серце (Ів. 6:64).

Про те, як було покликано Юду на служіння, у Біблії нічого не сказано. Ісус вибрав його, і він прийняв рішення слідувати за Ним.

З людського погляду, Юда мав такі самі можливості, як і інші апостоли. Але він ніколи по-справжньому не приймав того, що говорив та чого навчав Ісус. У Ньому він бачив лише шлях для досягнення власної мети. У його серці не було щирої любові до Ісуса Христа. Юда так і не змінився.

Після того як Ісуса було засуджено до страти, Юда повернув 30 срібняків первосвященикам, говорячи: «Я згрі-

шив, невинну кров видавши» (Мт. 27:4). Залишивши срібняки в храмі, Юда пішов і повісився, так і не розкавшись у своїх гріхах.

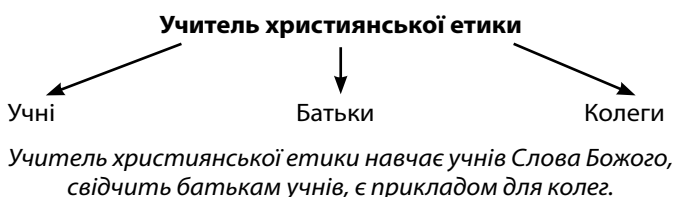
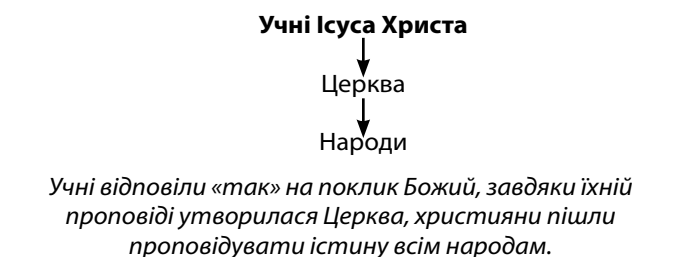
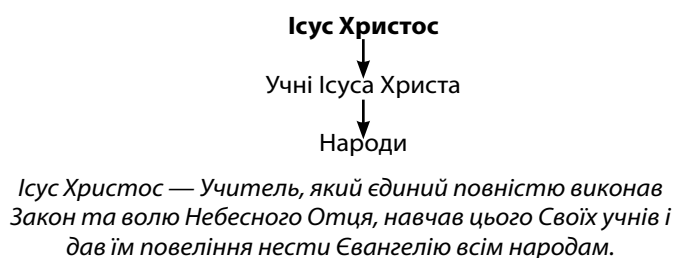
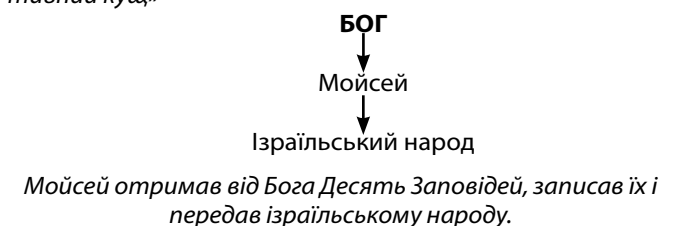
IV. Підсумок уроку

— Чи виконали учні Ісуса Христа доручення, яке дав їм Учитель? (Відповіді учнів.)

— Чи передали вони Слово Боже іншим людям? (Відповіді учнів.)

Завдяки проповіді апостолів ми з вами маємо Слово Боже, яке можемо читати, з якого можемо вчитися, як нести Добру Новину іншим людям, щоб вони також пізнали істину й стали вільними від своїх гріхів. Адже в Слові Божому написано: «Пізнайте правду, і правда вас вільними зробить» (Ів. 8:32).

На закінчення уроку пропоную вам *вправу «Асоціативний куц»*

V. Домашнє завдання

Написати міні-твір «На кого з учнів Ісуса Христа ти хотів би бути подібним і чому?»

Фото В'ячеслава Артерчука

Учіть думати...

Усі види мистецтва апіорі ставлять перед собою завдання втілювати найкращі здобутки із життя соціуму, прищеплювати смак, почуття прекрасного й величного, а також — указувати на гострі моменти життя, які вимагають пильності або зміни чи викорінення.

Проте на сьогодні ми маємо дещо інше: мистецтво перетворилось у засіб агітації чи популяризації тих або інших ідей, або просто показує життя «як воно є». І такий підхід поволі формує у глядачів-слухачів-читачів певні парадигми, які з плином часу починають керувати життям і мисленням людей.

Якщо твори мистецтва популяризують насправді непересічні цінності, то це добре. А що робити тоді, коли в соціумі є мода на якийсь «витвір», який у собі не містить нічого вартісного?

Багато хто з читачів застав ще час, коли в усіх видах мистецтва панував соціалістичний реалізм. Основна його теза — прославлення соціалістичної ідеї й зображення людей, які радісно живуть у найчудовішій країні світу. І багато хто пам'ятає, що найчастіше цей стиль висвітлення життя не мав нічого спільного з реалізмом, — митці просто виконували замовлення пануючої ідеології.

На жаль, реалізм сучасного мистецтва мало чим відрізняється від тодішнього стилю. Різниця лише в одному: за радянської системи пропагували світле майбутнє, а в сучасному мистецтві — індивідуалізм, піднесений до абсолюту.

Недарма батьки б'ють тривогу, познайомившись із тим, що дивляться, читають, слухають їхні діти. Їх лякає той світ, який нав'язують молоді сучасні індустрії розваг. І часто вони не знають, що і як потрібно робити в таких ситуаціях. Хтось забороняє певні речі (хоча сам розуміє, що будь-яку заборону можна й навіть цікаво обійти), інші — завантажують різними справами (мовляв, робота виб'є дурне з голови), ще інші — вигадують якісь заміники. Але ми прекрасно знаємо, що практика «короткого повідка» не спрацює. Тільки виникає слабінка, чи цей контроль-повідець обірветься, як дитина пускається «у всі тяжкія», рвучи серце батькам і ставлячи під сумнів усю їхню систему виховання.

Звісно, забороняти багато речей потрібно. Адже недарма апостол Павло писав, що «товариство лихе псує добрі звичаї!»¹, тобто погані речі неодмінно впливають на людей, причетних до них. Чого вартіший лише стиль музики

«дез-метал», який популяризує смерть, різні збочення та мерзоти. (Пишу про це свідомо, як учитель музики, і в минулому — вокаліст рок-гурту). Проте всього не заборониш. І тут слід озброїтися правилом: контрольована ситуація краща, ніж неконтрольована. Краще очолити процес, ніж постійно виправляти помилки.

Необхідно навчити дітей думати, аналізувати побачене-почуте-прочитане й робити правильні висновки. Лише так ми зможемо вберегти наших дітей від впливу шкідливих зразків новомодного «мистецтва». Адже діти доручені нам на певний час, і наше завдання — виховати з них зрілі особистості, які зможуть жити в цьому буремному світі. Здається, ми це знаємо й пам'ятаємо, але якось вибірково. Коли це стосується професійної освіти — ми надзвичайно серйозно підходимо до цього питання, зважаючи на всі фактори, і змушуємо дітей ще і ще раз продумувати свій вибір. Це ж стосується шлюбу, кар'єри тощо. Ми розуміємо важливість таких рішень. Проте забуваємо, що в царині душі й духа такі рішення не просто необхідні, а вкрай важливі. Адже кар'єра не спасе людину, якщо та виросла й сформувалась із спотвореним відчуттям світу!

І от саме на духовні й морально-етичні питання батьки найчастіше не відповідають. Або не мають часу, або самі не знають що сказати. Ми повинні сформувати цінності дитини, а вже на основі цих цінностей буде формуватись особистість. Лише так і не інакше!

Для того щоб навчити дітей думати і, зокрема, виділяти цінніше з усіх видів мистецтва, нам самим потрібно мати чітку основу. А єдиним мірилом неперехідних цінностей є Бог і Його

Слово. Тому саме через призму Його вічних законів ми й повинні формувати світогляд наших дітей. Але найперше цей світогляд має бути сформований у нас самих. І це — основа основ.

Оскільки маю певний досвід роботи з молоддю, дозволю собі дати кілька практичних порад щодо формування мистецьких смаків наших дітей.

- ♦ Вибирайте справді найкращі зразки мистецтва, на яких можна реально показати моральні принципи.

- ♦ Обов'язково попередньо ознайомтесь самі з тим, що пропонуєте, щоб мати чітке уявлення, про що йдеться у виворі мистецтва.

- ♦ Не бійтесь того, що пропонуватимуть діти, ідіть їм назустріч, знайомтесь із їхніми вподобаннями, щоб згодом запропонувати щось альтернативне аж дуже неприйнятним для нас фільмам/книгам/музиці.

- ♦ Не бійтесь дошкульних і болючих запитань, чесно на них відповідайте.

- ♦ Разом із дітьми переглядайте фільми, паралельно з ними читайте книги чи слухайте (хоча би для ознайомлення) «іхню» музику. Вони відчуватимуть, що ви не дистанціюєтесь від них і не пропонуєте їм свою «нафталінову» культуру.

- ♦ Щоразу звертайте увагу на те основне, що хотіли донести автори твору, щоби молодь, здатна розпіляти і звертати увагу на другорядне, запам'ятовувала головну думку, а не деталі.

- ♦ Не бійтесь дискусій, навіть найгарячіших. Будьте готовими повернути дискусію на ту тему, яка була основною у творі мистецтва. Не лякайтесь, коли діти робитимуть неправильні висновки. Адже навіть неправильний висновок — це вже результат якоїсь розумо-

¹ 1 Кор. 15:33

вої діяльності. А ми ж хочемо навчити їх думати. Беручи участь в обговоренні, ми маємо шанс виправити неправильне бачення.

♦ Пам'ятайте, що цей процес буде для вас непростим, тому слід набратись терпіння, розуміючи, що лише через вияв поваги до смаків молоді ми можемо будувати стосунки та здійснювати вплив на формування її світогляду.

♦ Розглядайте всі зразки мистецтва через призму того, що відкрив Господь у Слові, і того, що зробив Христос.

Таким чином ви прищеплюватимете дітям розуміння незмінності Божих законів. Пам'ятайте, що лише віра у вічні Божі Заповіді збереже ваших дітей тоді, коли вас не буде поряд. «Чим додержити юнак у чистоті свою стежку? Як держатиметься Твоїх слів!»²

Ми не можемо бути впевненими, що повністю убезпечимо дітей від помилок. Ми навіть не можемо бути переконаними, що самі не припустимося

² Пс. 118:9

помилки. Проте ми можемо бути впевнені, що якщо ми навчимо дітей розмірковувати над життям у контексті Божого Слова й навчимо їх довіряти Богові, то в довірі й впевненості у святості Божого Слова та Його Заповідей наші діти зможуть здолати всі спокуси, пройти всі випробування і вирости людьми, які будуватимуть своє життя на вічних основах Божого Об'явлення.

Олег Блощук

Дитячий пам'ятник для дорослих

Практично в самому центрі столиці сусідньої нам держави — на Болотному майдані в Москві — розміщена скульптурна композиція «Діти — жертви пороків дорослих». За словами автора цього ансамблю, художника зі світовим ім'ям Михайла Шемякіна, композиція задумана «як символ і заклик до боротьби за спасіння нинішнього та майбутнього поколінь... Багато років стверджували й патетично вигукували: «Діти — наше майбутнє!» Однак, щоб перелічити злочини сучасного суспільства перед дітьми, знадобилися б томи. Я, як художник, цим твором закликаю подивитися навкруги, почути й побачити ті прикrostі й жахиття, яких зазнають діти в наш час. Не будьте байдужими, боріться, робіть усе, щоб зберегти майбутнє наших дітей».

Скульптурна композиція складається з п'ятнадцяти фігур. У центрі дві золотисті фігурки — хлопчик і дівчинка. Вони гарні, веселі, охайні, але очі в них зав'язані. Діти не знають, куди йти, і простягають руки в надії на допомогу. Але навколо дітей зібралося скопище монстрів, вони розміщені півколом і ніби насуваються на них. Страшні й зловісні фігури уособлюють ті негативні прояви й тенденції, які діти можуть спостерігати у своїх батьків, дорослих друзів, кіногероїв, спортивних кумирів тощо.

Символічно, що під ногами в дітей лежать збірки поезії Пушкіна і народних казок, а фігури пороків нагадують героїв сучасних дитячих мультфільмів.

Для втілення свого задуму показати вселенське зло й закликати до боротьби з ним скульптору довелося вирішити непросте завдання — надати абстрактним поняттям завершеності матеріальної форми. Спираючись на відомі з часів середньовіччя художні засоби, він досягнув цього через створення алегоричних фігур гротескного характеру — усі скульптури з людськими тулубами й незвичайними головами.

Тут можна побачити як традиційні, так звані «вічні» пороки (злодійство, проституція, п'янство, жебрацтво, неосвіченість), так і сучасні, такі як, наркоманія, пропаганда насилля, садизм, експлуатація дитячої праці тощо. Над цим сонмом пороків підноситься скульптура, що уособлює чи не найгір-

ший із них — байдужість: «Нічого не бачу, нічого не чую, нічого нікому не скажу».

Загалом відразливі образи привертають увагу великою кількістю дуже точно підібраних деталей, які змушують відразу ж подумки проводити паралелі з ознаками й наслідками того чи іншого пороку, відзначаючи їхню повсюдну присутність, нав'язливість, агресивність і небезпеку.

Так торбинка з написом «офшор» і банківськими реквізитами на плечі в постаті з свинячою головою, що представляє Злодійство, вказує не лише на пряме значення цього пороку (крадіжку або грабунок), але й на хабарництво, жагу до накопичення матеріальних цінностей, завищену оцінку цінності матеріальних речей і грошей.

Непробивний панцир на тілі постаті з головою носорога, що символізує Садизм, нагадує нечутливість дорослих до поривань дитячої душі, бажання в усьому домінувати, придушувати будь-яке волевиявлення, тиражувати власні комплекси й помилки.

Проституція (потворна жінка із жаб'ячою головою) в широкому значенні — це аморальність і лицемірство, коли немає справжніх почуттів і емоцій. Формується ж лицемірство з дрібничок: з критики гостей, які щойно залишили ваш дім, чергової посмішки, звичного «скажи, що мене немає».

Від дня встановлення й досі в пам'ятника було і є багато недоброзичливців. Кілька разів його навіть намагалися зруйнувати, і тому тепер він обгороджений і перебуває під охороною. Такі люди вважають, що вищезазвані образи негативно впливають на дитячу психіку, а дорослі не отримують від них ніякого естетичного задоволення.

Проте, мабуть, хоча б іноді варто подивитися й замислитися над тим, на кого перетворюється людина, яка всупереч Божим заповідям дозволяє собі вчиняти порочні дії, а також про те, що бачать у нас наші діти. Адже хто, як не ми — батьки й учителі — покликані вберегти їх від впливу цих пороків за допомогою християнського виховання, настанов, напучування, а головне — власного прикладу.

З ним буду в недолі

Щодня, читаючи новини, прогулюючись вулицями, спілкуючись зі знайомими, ми бачимо, як зло розгулює нашою планетою, завдаючи щоразу нових і нових ударів. Земля стогне, як підбитий птах, від нових і нових ран. Війни, теракти, убивства, перевороти. Та й природа не на жарт збунтувалася, забираючи людські життя то через урагани й землетруси, то через шторми й повені. Усе свідчить про наближення кінця. Що ж нам робити в передчутті ночі, що насувається? Де сховатися? Куди бігти? Де можна уникнути небезпеки?

Можливо, це не прозвучить оптимістично, але в земному житті ми завжди матимемо труднощі та проблеми. Доки ми, як заручники, живемо на окупованій злом території, нас супроводжуватимуть хвороби, розлуки, обман, зрада, смерть. Звичайно, ви можете заперечити, що це не так, що потрібно додати більше позитиву — більше всміхатися, думати про хороше й усе буде «о'кей». Я знаю багато людей, які живуть в «рожевих окулярах». Вони безтурботні й наївні. Вони й інших намагаються переконати в цьому. Зрозуміло, що рано чи пізно всім нам доведеться прозріти й побачити реальність такою, як вона є.

Але Бог не приховує від нас правди. У 90-му Псалмі описана та реальність, у якій ми щодня живемо. «Тенета птахолова», «страх нічний», «стріла, що вдень пролітає», «зараза», «моровиця» — зло не примарне й містичне, а реальне й практичне. Воно має чіткі форми й способи прояву. Світ сповнений небезпек. Бог прямо говорить: «Вам постійно, удень і вночі загрожує небезпека». Але є щось важливе, що ми повинні завжди пам'ятати.

Є очі, які невідривно дивляться на нас!

Є серце, що болить разом із нами!

Є руки, які завжди готові нас підтримати!

Є Той, Хто проходить із нами через усі труднощі!

Є місце, де кожний може почувати себе захищеним!

«Хто живе під покровом Всевишнього, хто в тіні Всемогутнього мешкає, той скаже до Господа: «Охорона моя та твердиня моя, Боже мій, я надіюсь на Нього!» Бо Він тебе вирве з тенет птахолова, з моровиці згубної, Він пером Своїм вкриє тебе, і під крильми Його захищаєшся ти! Щит та лук — Його правда» (Пс. 90:1-4).

Боже крило простягнене над землею, як намет. Він усе ще чекає нас, як птах пташенят, під крила Свої. Його милість не вичерпалася. Його доброта не зменшилась. Проте, як не дивно, не всі поспішають до Божого притулку. Навіть не кожна віруюча людина квапиться під Божий покров. Ми так часто намагаємося знайти захист у людях, в охоронних системах, у правозахисних організаціях, у стабільнішій країні. Але нам надто важливо зрозуміти, що поки ми не оберемо Всевишнього притулком своїм, навіть найбезпечніше, на наш погляд, місце таїть у собі багато небезпек.

Зло не підконтрольне людям. Немає на землі території, де б воно не пустило свого коріння. Розгорніть карту світу й покажіть те місце, де немає крадіжок, убивств, перелюбу, насильства, зрад, хвороб? Сполучені Штати Америки, що їх багато християн обрали собі притулком, раз у раз здригаються від терористичних актів і все більше грузнуть у розпусті. Європа розкладається від морального розтління. Схід і Азія стогне від диктатури, рабської праці й заколотів. Африка — від бідності й епідемій. Японія від землетрусів. Ви можете об'їхати весь світ, але на кожному клаптику земної кулі зустрінете вдів і сиріт, злиденних і вбогих, страждених і обтяжених. Не витрачайте марно часу, сил і фінансів. Є лише одне безпечне місце — під Божим крилом.

Всевишній пропонує нам найвище заступництво. Ми можемо сховатися за істиною, як за надійною огорожею. Визнайте свою безпорадність і неспроможність і ви відчуєте крила ангелів, які понесуть вас через ріку життя, що бурлить небезпеками.

Але навіть якщо скорбота наблизилася до вашого дому, якщо біль розлуки і втрати увірвався у ваше життя, є розрада й надія! Це слова самого Бога: «...з ним буду в неволі...» Як багато приховано за цими словами. Вони вийшли з уст Живого Бога! Бога, за плечима якого тисячі

тисяч війства небесного. Словом уст Його з'явилося усе, що оточує нас на землі й за її межами. Він руйнує задуми народів, принижує й піднімає, милує й карає! Він Господар усього видимого й невидимого. Ніхто й ніщо не може зробити й кроку без Його дозволу. Ним ми живемо, рухаємося й існуємо. Кожний вдих — це підтвердження Його постійного втручання в наше життя! Він — Бог Сильний! Він — Бог Всемогутній! Він — Бог Всюдисущий.

«Зо мною Господь — не боюся нікого, що зробить людина мені?» (Пс. 117:6), — пише Давид. Він добре знав Живого Бога, і тому його серце було наповнене спокоєм в оточенні зла: «У спокої я ляжу, і засну, бо Ти, Господи, єдиний даєш мені жити безпечно!» (Пс. 4:9). Серце Давида жило за огорожею істини.

Вам страшно? Відгородіть себе істиною! Нехай Слово Боже буде написане на одвірках серця, нехай воно буде перед очима, у телефоні, у пам'яті, на стінах, у щоденнику. «Господь — моє світло й спасіння моє, кого буду боятись? Господь — то твердиня мого життя, кого буду лякатись? Коли будуть зближатись до мене злочинці, щоб жерти їм тіло моє, мої напасники та мої вороги, вони спотикнуться й попадають!.. Коли проти мене розложиться табір, то серце моє не злякається, коли проти мене повстане війна, я надіятись буду на те, на поміч Його!» (Пс. 26:1-3).

Відкрийте своє серце та вбирайте Слово Бога всією душею. Є Той, Хто охороняє ваш вхід і вихід. Він не просто байдуже спостерігає, як тремтять ваші ноги й течуть сльози. Якщо ви обрали Всевишнього своїм пристановищем, якщо ви довірили Йому своє життя, ви ніколи не залишитеся самотні посеред життєвого шторму. Історія наповнена безліччю дивовижних історій, як діти Божі проходили непохитно там, де інші втрачають розум або закінчують життя самогубством. Одна з таких історій стоїть за словами відомого християнського гімну.

Чи мирне життя, наче тиха ріка,
Чи хвилі його сколихнуть —
Завжди наді мною Господня рука,
Дає спокій тільки Ісус.

Мій Господь — Пастир мій,
В Його я покоюся руках.

Скорботи і горе, що стріну в житті,
Забути мені не дадуть,
Що добрий Господь відкупив від гріхів,
Пролив на хресті кров святу.

Можливо, і ви не раз відчували, як під звуки цієї пісні Божя рука опускається на ваше плече. І це не випадково, тому що вона написана в епіцентрі болю.

Ці слова написав Гораціо Спаффорд (Horatio Gates Spafford) після декількох трагічних подій у своєму житті. Спочатку він пережив смерть свого сина. Потім він зазнав фінансового краху. Через два роки після цих подій Спаффорд зі своєю дружиною й дітьми вирішив поїхати в Європу. Обставини не дозволили йому поїхати разом із сім'єю, він повинен був виїхати дещо пізніше. Коли його дружина й чотири дочки перетинали на кораблі Атлантичний океан, корабель зазнав аварії. Загинули всі його дочки. Живую залишилася тільки дружина. Вона надіслала йому телеграму, у якій написала: «Урятувалася одна». Через тиждень Спаффорд, перетинаючи океан, пропливав недалеко від того місця, де загинули його діти, і в його душі народилися слова цієї пісні. Переживши такі потрясіння, Спаффорд стверджує, що якими б важкими не були обставини нашого життя, Господь завжди з нами.

Ніхто не знає, через що йому доведеться пройти. Але які б проблеми не виникли на вашому шляху, Бог більший за будь-які проблеми. Ідіть під Божий захист! Укрийтеся в Його обіймах! Прийдіть до Нього, усі струджені та обтяжені, і ви знайдете спокій вашим душам.

«Що бажав він Мене, то його збережу, зроблю його сильним, бо знає Ім'я Моє він; як він Мене кликатиме, то йому відповім, Я з ним буду в недолі, врятую його та прославлю його...» (Пс. 90:14-15).

Наталія Педченко

Неможливо

Неможливо оцінити справжнього смаку хліба, не пізнавши голоду. Неможливо оцінити смаку холодної джерельної води, не пізнавши нестерпної спраги. Неможливо оцінити радості світанку, не пізнавши жаху безсонної ночі. Неможливо оцінити блаженства відпочинку, не відчувши смертельної втоми виснажливої праці.

Неможливо оцінити радості зустрічі, не пізнавши туги розлуки. Неможливо пізнати сили прощення, не усвідомивши глибини падіння. Неможливо оцінити радості миру, не відчувши страхіття війни. Неможливо оцінити бажання жити, не зазирнувши в очі смерті. Неможливо пізнати сили єдності, не відчувши трагедії розділення.

Неможливо оцінити дарованої нам праведності Христа, не усвідомивши нашої цілковитої неспроможності жити праведно без керівництва Духа Святого. Неможливо жити благочестивим християнським життям, не зрікшись

себе й не дозволивши Христу жити в нас і через нас. Неможливо пізнати сили Хреста Христового та Крові Христової, не взявши й не несучи свого хреста й не б'ючись із гріхом до крові.

Неможливо пізнати сили молитви, не усвідомивши своєї абсолютної залежності від Христа. Неможливо бути сіллю Христа на землі, не усвідомивши морального розтління світу без Христа. Неможливо бути світлом Христа на землі, не пізнавши приреченості й безвиході в гріховному мороці без Христа.

Коли моя душа залишить земне тіло, я скажу разом із Христом і багатьма святими, які перейшли до тих берегів: я пізнав радість воскресіння, пізнавши страх і тремтіння в брамах смерті... А поки що молимося, солимо, світимо...

Тарас Дятлик

Відпусти

Бог завжди був дуже щедрим до нашої сім'ї. З Його люблячих рук у цей світ народилися наші діти. Подолавши безліч труднощів, ми, батьки, не одразу й помітили, що діти наші... вирости. Добрий та щирий син успішно закінчив академію, ніжна й лагідна донечка стала красунею. Ми багато разів схилялися в молитві подяки Богові і за цих двох, і за молодшого — ще школярика.

Ось доня пішла навчатися в інститут. Син працює за фахом. Що ще потрібно? Аж раптом, як сніг на голову: «Тату, мамо, благословіть! Ми вирішили поборатися». Це донечка оголосила, що вона доросла. Чоловік помірковано подивився, помолився, тай дав згоду на створення нової сім'ї. А я... теж.

Після весілля молодята оселилися в квартирі без ремонту, без меблів, без посуду та й без всього іншого. Я передивилася свої нехитрі господарчі скарби й одразу занесла частину дітям. Далі було цікаво. Мої молодята за подаровані на весіллі гроші вирішили купити холодильник. От я і думаю: потрібно допомогти. Аж тут увечері доня дзвонить: «Мам, ми вже купили! Велетень! Красунчик! Наш!» Я аж сіла. Тож як це, а я? Добре, що чоловік був поруч. Каже: «Молодці! Самостійні». Мовчу. А на серці коти шкребуть.

Минув час. Забулося, минулося. Діти намірилися вибрати посуд для свого дому. Донечка телефонує, радиться. Я зраділа, кажу, що я з вами піду, а вона мені: «Треба в коханого запитати». Я до чоловіка, плачу. А він пригорнув та й каже: «А давай-но, любя, прочитаємо, що Бог каже». Розгортає Біблію на самому початку й читає з Книги Буття: «Покине тому чоловік свого батька та матір свою, та й пристане до жінки своєї, — і стануть вони одним тілом». Це одне з перших повелінь Божих, подарованих людям. Я йому відповідаю, що чула це вже сто разів. А тоді й замислилася. Виходить, чула й не чула. Не відпустила я її. Голубонька моя доросла, їй літати з чоловіком хочеться, а я все крила перев'язую. Молюсь, шкода себе до сліз. І тут милосердний Бог привів мені на пам'ять усе, що я чула, читала, вивчала й переживала у своєму житті.

Що ж таке «відпустити»? Це не просто зачинити двері за дорослою дитиною. Щоб новостворена сім'я була щасливою, вона повинна залежати лише від Бога. Ми, люблячі матусі, дуже часто молимося за благополуччя та самостійність своїх дітей, а робимо навпаки — привчаємо молодят до думки, що мама поряд, виручить, щось вигадас. Навіть якщо статки невеликі, мама прийде, щось дасть, допоможе, зробить. Це все добре, та чи правильно?

Фото Олександра Осіпова

Відпустити — дати можливість самостійно приймати рішення. І прості побутові, і дуже важливі рішення повинні приймати чоловік і дружина, а не їхні батьки. Навіть якщо їх учинки не дуже нам подобаються, ми, батьки, мусимо пам'ятати про те, що в наших дітей є Керівник і Порадник, кращий від нас. Бог знає, як допомогти молодій сім'ї. Якщо ми довірили своїх синів і дочок у Його руки, то маємо довіряти Йому. Відпустити — значить довіряти Богові. Вірний не покине їх. Він — Бог. 🙏

Оксана Смірнова

Є такий невеселий жарт: «Якщо тебе щось болить, значить, ти ще живий». Практично кожна істота, що живе на землі, відчуває біль. З фізичним боєм людина стикається в момент свого народження, і так чи інакше він супроводжує її до самої смерті.

Благословення і прокляття болю

Можна сказати, що боєм пронизана вся історія людства. Найпершим від болю стиснулося серце Бога, коли створені Ним люди, вінець Його творіння, друзі, з якими Він спілкувався під тінню райських дерев, поставили під сумнів Його любов і, знехтувавши заборону, скуштували плід із дерева пізнання добра і зла.

Відтак людству довелося вповні пізнати, що таке зло, страждання і біль. Ось Єва в муках народжує свого первістка Каїна, а згодом ридає над молодшим — Авелем, убитим рідним братом. Ось Адам вкритою кривавими мозолями рукою стирає солоний піт із чола. А далі мільйони Адамів і Єв продовжують пожинати плоди свого трагічного вибору.

Сигнал про небезпеку

Фізичний біль — це страждання нашого тіла в результаті голоду, холоду, хвороби, травми тощо. Фізичного болю бояться всі, іноді навіть більше, ніж смерті, і намагаються за будь-яку ціну уникнути його.

Навіщо ж Бог, так досконало створивши людське тіло, дав йому здатність відчувати біль? Чи завжди, коли болить, це погано?

Батьки чотирнадцятирічної Ешлін Блокер з містечка Паттерсон (Джорджія, США) були б надзвичайно раді, якби їхня донечка відчула біль,

побивши коліно чи обпікши руку. Дівчинка має дуже рідкісне генетичне захворювання — відсутність больових відчуттів — і її родичі перебувають у постійному хвилюванні за її життя. Таких людей приблизно сто на всій планеті.

Дуже рідко ті, хто не відчуває болю, доживає до двадцяти років. Вони помирають від обмороження, теплових ударів, запізнілого виявлення захворювань (наприклад, зараження крові після непоміченої подряпини). Так Ешлін, коли була ще зовсім маленькою, могла запросто відкусити собі шматочок пальця, засунути руку в окріп і навіть не поморщитися, а під час їжі наскрізь прокусити собі язик. Попереду в неї дуже складне, сповнене небезпек життя, яке свідчить про те, що відчуття болю може бути бажаним і корисним.

Отже, біль — це сигнал про небезпеку, він допомагає уникати небезпечних ситуацій і відіграє важливу роль у навчанні, формуванні рефлексів, звичок і усвідомлених способів поведінки.

Що робити, коли болить?

Як реагувати на фізичний біль ми трішки знаємо. У випадку хвороби: знеболюючі препарати, візит до лікаря, обстеження, діагноз, лікування. (Попри всі нарікання на медицину й

медиків — медичні установи переповнені!) Якщо ж біль — це результат з'ясування стосунків, то слід шукати можливостей уникати подібних ситуацій, учитися вирішувати конфлікти без рукоприкладства. Якщо біль став результатом покарання за непослух або збитки (батьківська різочка, приміром) — зробити правильні висновки й не провокувати застосування дисциплінарних заходів.

Щоправда трапляються випадки, коли болю неможливо уникнути і його потрібно просто перетерпіти. Тоді доводиться втішатися думкою, що рано чи пізно він припиниться. Слава Богу, зазвичай так і відбувається. А ще покладатися на Слово Боже: «...хто тілом постраждав, той перестав грішити» (1 Петр. 4:1).

Подарувавши людині такий індикатор фізичного стану як біль, Господь потурбувався і про запобіжник. Ось як сказав про це Олександр Турчинов у книзі «Ілюзія страху».

«У людини досить невисокий больовий поріг, за яким її свідомість і відчуття болю просто відключаються. Больовий шок — і ви в нірвані. Та й сам біль у більшості випадків у людей не просто фізіологічний сигнал про проблеми в організмі, а проекція переляканої свідомості, відчуття матеріалізованого страху. Чим боязливіша людина, чим нестримніший її страх, — тим сильніший її біль, тим більше її страждання... Якщо психіка людини, завдяки силі духу, стійка до

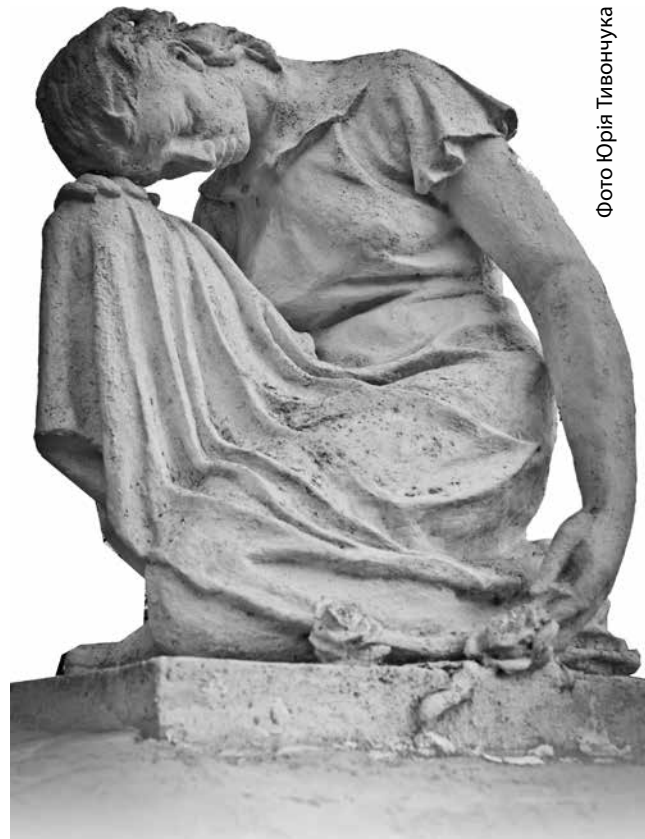

Фото Юрія Тивончука

подібних перевантажень... біль не виходить за межі фізіології...

Біль плоті — це дискомфорт свідомості, завданий їй легкою вразливою тілесною оболонкою... Тому всякий біль — це передусім біль душевний. Наші душі страждають у наших тілах, що повільно розкладаються. Наші душі страждають у нашому недосконалому, жорстокому, розбещеному світі. Нашим душам страшно й боляче. Вони прагнуть добра і світла» [2, С. 37].

Знадобилося б чимало часу, щоб дослідити фізіологію і психологію фізичного болю, але мусимо погодитися, що він нам потрібен.

«...бо людина народжується на страждання, як іскри, щоб угору летіти...»
Йов. 5:7

Страждання — школа життя

Подібно до фізичного, душевний біль також знайомий практично всім людям. Як писав Володимир Марцинковський, люди відчують його «через самих себе та один від одного, через наклепи та заздрість... поневіряються від самотності й непорозумілості... отруєні гіркотою розчарування, муками зрадженого кохання або скорботою за втраченими рідними! Хто з нас не знайомий з поневолюючим жахом безцільності й жахом безсилля у намірі перемагати зло і чинити за правдою?... Скільки тяжких хвилин спричиняє нам усвідомлення своєї недосконалості, а також і недосконалості світу...» [1, С. 6].

Однак, як фізичний біль змушує відсмикнути руку від гарячого, так

У житті ми поділяємо часто й незаслужені скорботи, так само як і незаслужені радощі.

Володимир Марцинковський

душевні переживання стають для нас школою життя. Найперше, вони підтверджують наявність і необхідність дотримання морального закону, порушення якого й спричинило біль.

«Я образив людину, а незабаром і сам відчув гіркоту образи, завданої мені самому, можливо, іншою особою. Я пошкодував дати злиденному — а незабаром загубив на вулиці свій гаманець. Яків обманув Ісава, вкравши у нього первородство, а потім був і сам ошуканий Лаваном, який підмінив йому наречену» [1, С. 10].

Псалмоспівець Давид, переживши чимало випробувань, робить висновок: «Добре мені, що я змучений був, щоб навчитися Твоїх постанов!» (Пс. 118:71).

Перенесені страждання роблять людину сильнішою, здатною більше служити, співчувати, співпереживати, любити.

Страждання роблять нас схожими на Христа, якого пророк Ісаї назвав «Страдником, знайомим з хворобами» (Іс. 53:3). Він плакав, Його рани кровоточили, Він зазнав зради Свого учня і був відкинутий Своїм народом, несправедливо звинувачений і жорстоко вбитий. Він Сам пройшов увесь шлях людського страждання, тому може співчувати нам у наших немочах. «Направду ж Він немочі наші узяв і наші болі поніс, а ми уважали Його за пораненого, ніби Бог Його вдарив поразками й мучив... А Він був ранений за наші гріхи, за наші провини Він мучений був, кара на Ньому була за наш мир, Його ж ранами нас уздоровлено!» (Іс. 53:4-5). Однак, як писав

Томас Уатсон, пуританський богослов XVII ст., «між нашими стражданнями і стражданнями Христа є відмінність. Його страждання були спокутними, а наші — виправними» [3, С. 20].

Є й незбагненні страждання. Частково вони стануть зрозумілими тоді, коли розгорнеться уся книга нашого життя, усі причини та цілі. Їхня сутність сягає іншого, потойбічного плану буття.

І такі незрозумілі страждання Бог довіряє обраним, тим, хто у своїй безмежній любові й довірі до Бога спроможний страждати, не питаючи, чому і навіщо, бо вони мають дар — жити вірою, а не баченням.

Життя без болю і страждань — небезпечне.

Премудрий цар Соломон напомуляв свого сина: «Карання Господнього не відкидай, і картання Його не вважай тягарем, бо кого Господь любить, картає того, і кохає, немов батько сина!» (Пр. 3:12). У Книзі Об'явлення Івана Богослова записані слова Самого Господа: «Кого Я люблю, тому докоряю й караю того. Будь же ревний і покайся!» (Об. 3:19).

За правду чи за гріх?

За аналогією з фізичним болем, переживаючи душевні страждання, насамперед слід визначити їх природу. Є страждання, які потрібно покірно зносити, а є ті, яких слід уникати, а то й непримиренно боротися.

«Скупий усихає від жадоби, алкоголік нудиться, не зайшовши збуджуючого напою, жорстока людина не спить ночей через те, що не вдається помститися, розпуну людину мучить палаюча у ній брудна жага» [1, С. 27]. Це все також страждання, їх також посиляє Бог, але їхня причина — гріх, який потрібно викоренити з людського серця, і таким чином, через біль, Господь підводить людину до покаяння. «Бо смуток для Бога чинить каяття на спасіння, а про нього не жалуємо, а смуток світський чинить смерть» (2 Кор. 7:10).

Інша річ, коли людина страждає за правду, за свідчення Євангелії, через покору Божому слову. А це неминує, бо в духовному розумінні християни живуть у ворожому оточенні, на окупованій ворогом душ людських території. У них зі світом різні цілі, різна природа, різні володарі. Проте такі страждання не повинні засмучувати, це радісне надбання і честь: «Бо вчинено вам за Христа добродійство, не тільки вірувати в Нього, але і страждати за Нього» (Флп. 1:29).

Перетворити страждання на радість може лише любов. Тільки любов, що стоїть на твердій основі віри й тримається за досвід надії, заглушує

Фото Віри Муляра

й долає біль. А така любов є результатом пізнання Христової, жертвовної і безумовної любові.

Тож важливо відрізнати страждання за правду від страждань через порушення правди, однак і в тому, і в іншому випадку — допомогу знаходимо лише в Ісусі Христі.

Благословенна трансформація

Не потрібно впадати в крайнощі й змушувати себе називати і вважати погане хорошим. Біль за своєю природою — результат прокляття, але всемогутня Божя рука здатна перетворити зло на добро, так що врешті «тим, хто любить Бога, хто покликаний Його постановою, усе допомагає на добре» (Рим. 8:28). На підтвердження цього скористаємося низкою біблійних прикладів, які наводить Томас Уатсон.

Яків боровся з ангелом, і той звихнув йому суглоб стегна, однак лише після цього Яків упокорився перед Богом і отримав благословення.

Брати Йосипа продали його в рабство, та згодом він став другою людиною в Єгипетському царстві і врятував свій народ від голодної смерті.

Цар Манасія був закований у ланцюги, але у в'язниці покався і був помилуваний, незважаючи на всі свої численні гріхи.

Йов пережив невимовні страждання, але потім Господь воздав йому вдвоє більше, ніж він мав; до того ж він став прикладом терпеливості й надії для багатьох поколінь.

Апостол Павло був уражений сліпотю, але це стало початком його навернення [3, С. 17-19].

Хто стане у виломі?

Продовжуючи розгляд біблійних прикладів, варто звернути увагу ще на один особливий вид болю та страждання, якого зазнавали мужі Божі, — це переживання за становище свого народу. Святе Письмо дуже яскраво показує їхні внутрішні боріння і дії в драматичні моменти історії Божого народу, що може слугувати прикладом для християн України в нашій нинішній надскладній ситуації.

За повелінням Божим вивівши ізраїльський народ з єгипетського рабства, Мойсей упродовж сорока років не припиняв навчати народ і заступатися за нього перед Богом. Його невпинна молитва забезпечила Ізраїлю перемогу над ворогами (Вих. 17:9-13) і зберегла від знищення за гріх ідолопоклонства (Вих. 32). Він так любив свій народ, що зважився на такі слова: «О, згрішив цей народ великим гріхом, вони зробили собі золотих богів! А тепер, коли б Ти пробачив їм їхній гріх! А як ні, витри мене з книги Своєї, яку Ти написав...» (Вих. 32:31-32).

Під час гніву Божого на народ за його ремствування первосвященик Аарон увійшов у стан із кадилицею, помолився й став між мертвими й живими — «і затрималась поразка» (Чис. 17:13).

Ангели заздять людям, бо їм не дано страждати за Бога. Франциск Ассізьський

Перебуваючи у вавилонському полоні, Неемія досягнув високого становища — був чашником царя Артаксеркса. Але він так перейнявся тяготами свого народу, що не міг приховати смутку свого серця від царя (а з'являтися на очі цареві з сумним обличчям було смертельно небезпечно), помолившись Богу, висловив своє бажання й отримав неочікувану милість. А далі залишив славу й комфорт Вавилону й поклав своє життя на відбудову рідного міста.

Долею свого народу палко опікувалися пророки: Самуїл (1 Сам. 7), Ездра (Езд. 9), Єремія (Єр. 14), Даниїл (Дан. 9). І це приємно Господу, бо Він Сам сказав: «Шукав Я між ними чоловіка, що поставив би загороду, і став

Фото Тома Мерченга

би в виломі перед Моїм обличчям за цей Край, щоб Я не знищив його, та Я не знайшов!» (Єз. 22:30). Зрештою нашим вічним і досконалим Заступником став Ісус Христос. «Христос Ісус є Той, що вмер, надто й воскрес, Він праворуч Бо га, і Він і заступається за нас» (Рим. 8:34).

Вірний послідовник свого Господа, апостол Павло теж палав любов'ю до свого народу й молився, подібно до Мойсея: «...Маю велику скорботу й невпинну муку для серця свого! Бо я бажав би сам бути відлучений від Христа замість братів моїх, рідних мені тілом» (Рим. 9:2-3).

Чи готові ми стати бодай у молитовному проломі за наш український народ?

Там болю не буде

Бог, який першим зазнав болю, сказав, що настане час, коли біль і страждання (дуже хочеться написати «зникне», але Слово Боже не дає нам таких підстав) будуть навіки локалізовані разом із усім злом і його ініціатором в озері огненному, а в Божій присутності «не буде вже смерті, ані смутку, ані крику, ані болю... і Бог кожену сльозу з очей їхніх зітре» (Об. 21:4).

Бажаємо всім читачам часопису «Слово вчителю» примиритися з Богом, жити переможним християнським життям, досягнути Небесних осель і вічно жити там у Божій присутності. 🙏

Надія Доля

«...ті, що через долину Плачу переходять, чинять її джерелом, — і дощ ранній дає благословення!»
Пс. 83:7

Джерела

1. Марцинковський В. Ф. Сене страждання. — К.: Світло на Сході, 1993. — 56 с.
2. Турчинов А. Иллюзия страха. — К.: Криница, 2004. — 231 с.
3. Уатсон Т. Усе допомагає на добре. — Рівне: ХМ «Живе слово», 2014. — 112 с.

ПОЕЗІЯ МОЛИТВИ

Кожний християнин є дитиною Божою, а тому має неоціненний привілей — безпосередньо спілкуватися зі своїм Небесним Батьком. Щомиті від землі до небес підносяться тисячі молитов, у них — благання про допомогу і вдячність за порятунок, гімни прославлення і сльози покаяння. Подані нижче молитви — це приклади молитовних зітхань відомих і маловідомих людей, які є підтвердженням того, що в усі часи існування людства люди знаходили свої слова, звернені до Бога, як щире свідчення їхньої віри в Бога, як показник глибокої потреби людини в Богові, як визнання повної залежності від Бога. І дійшли до нас вони не випадково, а щоб і ми знайшли свій шлях до Бога через молитву. Про це молився у Своїй первосвященицькій молитві Божий Син Ісус Христос, коли благав про тих, «що ради їхнього слова ввірують у Мене».

Молитва Ісуса Христа

...Ісус очі Свої звів до неба й промовив:

«Прийшла, Отче, година, прослав Сина Свого, щоб і Син Твій прославив Тебе, бо Ти дав Йому владу над тілом усяким, щоб Він дав життя вічне всім їм, яких дав Ти Йому.

Життя ж вічне — це те, щоб пізнали Тебе, єдиного Бога правдивого, та Ісуса Христа, що послав Ти Його.

Я прославив Тебе на землі, довершив Я те діло, що Ти дав Мені виконати.

І тепер прослав, Отче, Мене Сам у Себе тією славою, яку в Тебе Я мав, поки світ не постав.

Я Ім'я Твоє виявив людям, що Мені Ти із світу їх дав. Твоїми були вони, і Ти дав їх Мені, і вони зберегли Твоє слово.

Тепер пізнали вони, що все те, що Ти Мені дав, від Тебе походить, бо слова, що дав Ти Мені, Я їм передав, і вони прийняли й зрозуміли правдиво, що Я вийшов від Тебе, і ввірували, що послав Ти Мене.

Я благаю за них. Не за світ Я благаю, а за тих, кого дав Ти Мені, Твої-бо вони!

Усе-бо Моє — то Твоє, а Твоє — то Моє, і прославивсь Я в них.

І не на світі вже Я, а вони ще на світі, а Я йду до Тебе. Святий Отче, заховай в Ім'я Своє їх, яких дав Ти Мені, щоб як Ми, єдине були!

Коли з ними на світі Я був, Я беріг їх у Ймення Твоє, тих, що дав Ти Мені, і зберіг, і ніхто з них не згинув, крім призначеного на загибель, щоб збулося Писання.

Тепер же до Тебе Я йду, але це говорю Я на світі, щоб мали вони в собі радість Мою досконалу.

Я їм дав Твоє слово, але світ їх зненавидів, бо вони не від світу, як і Я не від світу.

Не благаю, щоб Ти їх зо світу забрав, але щоб зберіг їх від злого.

Не від світу вони, як і Я не від світу.

Освяти Ти їх правдою! Твоє слово — то правда.

Як на світ Ти послав Мене, так і Я на світ послав їх.

А за них Я посвячую в жертву Самого Себе, щоб освячені правдою стали й вони.

Та не тільки за них Я благаю, а й за тих, що ради їхнього слова ввірують у Мене, щоб були всі одно: як Ти, Отче, в Мені, а Я — у Тобі, щоб одно були в Нас і вони, щоб увірував світ, що Мене Ти послав.

А ту славу, що дав Ти Мені, Я їм передав, щоб єдине були, як єдине і Ми.

Я — у них, а Ти — у Мені, щоб були досконалі в одно, і щоб пізнав світ, що послав Мене Ти, і що їх полюбив Ти, як Мене полюбив.

Бажаю Я, Отче, щоб і ті, кого дав Ти Мені, там зо Мною були, де знаходжуся Я, щоб бачили славу Мою, яку дав Ти Мені, бо Ти полюбив Мене перше закладин світу.

Отче Праведний! Хоча не пізнав Тебе світ, та пізнав Тебе Я. І пізнали вони, що послав Мене Ти.

Я ж Ім'я Твоє їм об'явив й об'являтиму, щоб любов, що Ти нею Мене полюбив, була в них, а Я в них!..»

Євангеліє від Івана, 17 розділ

Моли́тва Антуана де Сент-Екзюпері

Навчи мене мистецтва маленьких кроків

Господи! Я прошу Тебе не про чудеса і не про міражі, а про силу для кожного дня. Навчи мене мистецтва маленьких кроків. Зроби мене спостережливим і розумним, щоб у яскравості буднів вчасно зупинитися на відкриттях та досвіді, котрі мене хвилювали. Навчи мене правильно розпоряджатися часом власного життя. Подаруй мені розуміння, аби я міг правильно відрізнити головне від другорядного.

Прошу про силу стриманості та міри, щоб я не літав і не ковзав по життю, а розумно планував перебіг дня, міг би бачити вершини й простори, і хоча б інколи знаходити час для насолоди мистецтвом.

Допоможи мені зрозуміти, що мрії не можуть бути допомогою. Ні згадки про минуле, ні мрії про майбутнє. Допоможи мені бути тут і тепер, і сприймати цю хвилину як найважливішу.

Збережи мене від наївної віри, що все в житті повинно бути гладко. Подаруй мені чітке розуміння того, що труднощі, поразки, падіння і невдачі є лише природною складовою життя, завдяки якій ми ростемо й стаємо зрілими.

Нагадуй мені, що серце досить часто сперечається з розумом.

Пошли мені в потрібний момент когось, у кого вистачить мужності сказати мені правду, але сказати її з любов'ю.

Я знаю, що багато проблем вирішується тоді, коли нічого не робиш, тому навчи мене терпінню.

Ти знаєш, як сильно ми потребуємо дружби. Дай мені бути гідним цього найпрекраснішого й найніжнішого дарунка долі.

Дай мені багату фантазію, щоб у потрібний момент, у потрібний час, у потрібному місці мовчки чи щось говорячи, подарувати комусь душевне тепло.

Зроби мене людиною, яка може достукатися до тих, хто перебуває на самому «дні», у самій прірві.

Збережи мене від страху пропустити щось у житті. Дай мені не те, що я сам собі бажаю, а те, що мені справді необхідне.

Навчи мене мистецтва маленьких кроків!

Моли́тва Блеза Паскаля

Господи, допоможи мені виконувати великі справи так, як ніби вони незначні, тому що Ти зміцнюєш мене; а незначні — так, як ніби вони великі, тому що я роблю їх у Ім'я Твоє.

Моли́тва Олександра Солженіцина

Господи! Дай мені сили любов виявляти там, де мене ненавидять; поєднувати, де панує сварка; правду говорити, де панує омана; прощати, де мене ображають; щоб віру приносити, де тисне сумнів; щоб надію пробуджувати, де мучить відчай; щоб світло засвічувати, де царює темрява; і радість давати, де живе смуток; прагнути не до того, щоб я був потішений, але щоб утішав; щоб не мене зрозуміли, а я розумів; щоб не мене любили, а я любив.

Як легко мені жити з Тобою, Господи! Як легко мені вірити в Тебе! Коли стихає мій розум, коли найрозумніші люди не бачать далі сьогоdnішнього вечора й не знають, що потрібно робити завтра, — Ти посилаєш мені чітку впевненість, що Ти є і що Ти потурбуєшся, щоб усі шляхи зла були закриті.

На хребті слави земної я з подивом озираюся на той шлях через безнадію сюди, звідки і я зміг послати людству відблиск проміння Твого. І скільки потрібно буде, щоб я їх ще відбивав, Ти даси мені. А скільки не встигну, значить, Ти призначив це для інших.

Сила молитви

Мойсей молився. І його молитва врятувала від загибелі ізраїльський народ.
Ісус Навин молився. І сонце зупинилося, і його вороги полягли на пагорбах і в долинах.
Анна молилася. І Бог дав їй сина, і він навернув заблудлий народ до Бога.
Соломон молився. І Господь зробив його наймудрішою людиною у світі.
Ілля молився. І зійшов вогонь з неба, і Бог послав дощ.
Єлисей молився. І отримав одяг Іллі, а з ним — подвійний дар пророцтва.
Йона молився. І Господь звільнив його з черева риби.
Три єврейські юнаки молилися. І вогонь не завдав їм шкоди, і Подібний до Сина Божого був із ними.
Даніїл молився. І Бог закрив лев'ячі пащі, і вони не пошкодили його.
Десять прокажених молилися. І отримали зцілення.
Розбійник на хресті молився. І відійшов із Христом у рай.
Учні молилися. І Дух Святий зійшов на них, і віра наповнила серця людей, і тисячі людей прийняли хрещення.
Церква молилася. І ангел вивів апостола Петра із в'язниці.
Петро молився. І Тавіта встала зі свого смертельного сну.
Молімося з живою вірою про душі, що гинуть, — і світ побачить Божу славу.

Якби Давид, автор стількох псалмів, жив сьогодні, він, можливо, написав би новий псалом на зразок цього.

Хваліть Господа!
Хваліть Господа, коли сяє сонечко.
Хваліть Його, коли на вулиці холодна мжичка.
Хваліть Його, коли йдете до церкви.
Хваліть Його, коли йдете до дантиста.
Хваліть Його, коли стоїте в черзі чи заторі.
Хваліть Його, коли дорога вільна.
Хваліть Господа на роботі.
Хваліть Його під час відпустки.
Хваліть Його, коли ви отримуєте зарплатню і коли платите за квартиру.
Хваліть Господа, коли вранці розплющуєте очі.
Хваліть Його, коли не можете заплющити їх пізньої ночі.
Хваліть Його за різноманітну їжу.
Хваліть Його за комп'ютери та електронну пошту.
Хваліть Бога, коли вам тринадцять років.
Хваліть Його, коли вам дев'яносто три роки.
Хваліть Його в гомоні зібраної родини.
Хваліть Його в тиші порожньої кімнати.
Хваліть Бога на касетах та дисках удома та в машині.
Хваліть Його на валторні, чи на барабані, чи на казу.
Хваліть Його всім серцем і голосно
Або мовчки.
Нехай усе, що дихає, хвалить Господа.
Хваліть Господа!²

Дарлін Сейла

² Сейла Д. Слова підбадьорення для жінок: Пер. з англ. — Черкаси: Смірна, 2010. — С. 45-46.

Молитва за Україну

Боже великий, єдиний,
Нам Україну храни,
Волі і світу промінням
Ти її осіни.
Світлом науки і знання
Нас, дітей, просвіти,
В чистій любові до краю
Ти нас, Боже, зрости.
Молімося, Боже єдиний,

Нам Україну храни,
Всі Свої ласки-щедроті
Ти на люд наш зверни.
Дай йому волю, дай йому долю,
Дай доброго світу,
Щастя дай, Боже, народу
І многая, многая літа.

Олександр Кониський

Молитва Рут Хамс Кокін¹

Я хотіла б знати

Ти знаєш, Господи,
як я служу Тобі
з великим запалом,
коли перебуваю в центрі уваги.
Ти знаєш, як гаряче я молюся до Тебе
на жіночих зібраннях.
Ти знаєш, як я пожвавлююсь,
коли веду групу чи спілкування.
Ти знаєш мій щирий ентузіазм
на занятті з вивчення Біблії.
Але якою була б моя реакція,
хотіла б я знати,
якщо Ти покажеш мені на чашу з водою
і попросиш мене мити
зашкарублі ноги
згорбленої та зморщеної старої жінки
день за днем,
місяць за місяцем
у кімнаті, де ніхто цього не бачить
і ніхто не знає?

¹ Сейла Д. Слова підбадьорення для жінок: Пер. з англ. — Черкаси: Смірна, 2010. — С. 130-131.

Символ віри

Вірую в Єдиного Бога Отця, Вседержителя, Творця неба і землі, усього видимого і невидимого.

І в Єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого, єдинородного, від Отця рожденного, несотворенного перше всіх віків.

Світло від Світла, Бога істинного, від Бога істинного, рожденного, несотворенного, одноістотного з Отцем, через Котрого все сталося.

Він заради нас, людей, і для нашого спасіння з неба зійшов, і тіло прийняв від Духа Святого і Марії Діви, і стався Людиною.

І був розп'ятий за нас при Понтійським Пилаті, страждав, помер і був похований.

І в третій день воскрес, як було написано.

І вознісся на небо, і сидить праворуч Отця.

І вдруге прийде у славі судити живих і мертвих, а Його царству не буде кінця.

І в Духа Святого, Господа оживляючого, що від Отця і Сина походить.

Що Йому з Отцем і Сином однаковий поклін і однакова слава, що говорив через пророків.

В єдину, святу, соборну й апостольську Церкву.

Визнаю одне хрещення на відпущення гріхів.

Чекаю воскресіння мертвих і життя будучого віку.

Амінь.

Фото Вячеслава Артерчука

Ранкова молитва вчителя

Господи Ісусе Христе, Наставнику мій і Учителю, нині йду до учнів, яких Ти подарував мені, Ти ж мене укріпи, світлом Своїм просвіти й помилуй.

Дай, Господи, мені бачити в кожному учневі Твій образ і подобу й дорогоцінного друга Твого, заради якого Ти прийняв хресну смерть.

Дай, Господи, мені терпіння, покори, любові, уваги й тверезості. Просвіти Своїм світлом усіх, хто навчає і хто навчається, і помилуй учнів моїх, про яких насмілюся недостойний молитися (імена учнів).

Дай, Господи, мені розуміння, як і коли належить мені діяти. Коли з необхідною суворістю та твердістю, коли з поблажливістю та милосердям, а коли залишанням, мовчанням і молитвою.

Зміцни в мені віру, щоб не журився через безліч моїх прогріхів, помилок і невдач, а при кожному утрудненні сподівався на Твою допомогу й напоумлення. Зціли душевні рани учнів моїх, моїми гріхами завдані. Оберни Своїм Промислом мої слабкості й недоліки на користь учням.

Подай, Боже, душевний мир і здоров'я батькам учнів, дідусям і бабусям і всім рідним, заспокой сімейні негаразди, розтопи кригу нерозуміння та байдужості й усіх Своєю любов'ю просвіти й зігрій.

Навчи мене, Господи, відкрито й дружньо співпрацювати з усіма вчителями й працівниками школи, щиро й старанно допомагаючи їм у кожній справі, що не суперечить моїй вірі та сумлінню.

У випадку різномудства та незгоди з колегами й начальниками навчи мене бути спокійним і доброзичливим і говорити прямо й просто, ніколи не ображаючи й не бентежачи. Відвідай, Господи, спаси й помилуй моїх колег і начальників і прийми мою молитву про них (імена).

Навчи мене бути чутливим і відкритим до всього, що дарує мені прийдешній день, і не підміняти сьогоднішню зустріч вчорашнім баченням і досвідом.

Ти, Господи-Чоловіколюбче, наш Наставнику й Учителю! Напоуми нас, просвіти й на шлях істинний направ...

Андрій Єлісов

Молитва учня

Коли мої ноги ведуть мене до гріха, зупини їх, Господи!

Коли мої очі оглядатимуть щось нечисте, заплющ їх, Господи!

Коли мої уста хочуть промовити щось недобре, замкни їх, Господи!

Коли моя думка занурюється у гріх, наверни її, Господи!

Коли б я хоч на крок хотів відступити від Тебе, не допусти того, Господи!

Як Мишко мріяв стати дорослим

Мишко мовчки дивився у вікно. Сіре небо, сірі дахи, сірий день... Третій день у Мишка сірий настрій. Третій день ллє дощ, тому тато вкотре відклав обіцяну риболовлю. А Мишко мріяв про неї так давно! Адже тато буває вдома рідко. Ось, нарешті, він приїхав, а через тиждень знову поїде, як пояснює мама, заробляти гроші... Якщо дощ не припиниться, риболовлі Мишкові не бачити. На річку самому мама ніколи не дозволить піти, та й до річки просто так не доберешся — треба їхати майже дві години. «Ех, і чому мені тільки дев'ять років? — з прикстією думав хлопчик. — Вирос-ту — куплю іномарку! І поїду на риболовлю. Буде дощ чи ні, байдуже, уже ніхто не примусить мене сидіти вдома! А коли приїду до річки, поставлю намет, розпалю вогнище... Наловлю риби й зварю юшки...»

Та раптом у мрії Мишка увірвалася думка про те, що одному-однісінькому навіть на риболовлі якось не дуже весело... «З ким поїду? З Юрком із сусіднього під'їзду? Еге ж, на той час він теж буде дорослим і, може, уже житиме в іншому місті. Може, у нього вже й діти будуть... А в мене? Звичайно, у мене буде син! Так-так, син. Такий кмітливий, розумний... як я! А... якщо він неслухняний буде?» Мишко уявив, як його син одного дощового вечора придумує під-

ступний план утечі на нічну риболовлю. «Отримає він у мене риболовлю! — розсердився Мишко, уявляючи себе суворим татом. — Бач, придумав! Нехай сидить і чекає, як усі слухняні діти, коли дощ закінчиться! А якщо син усе одно не слухатиметься? І пасок не допомагатиме? Біда! Що робитиму? Він же на голову залізе, ноги звисить!

...Ех, ще й одружуватися доведеться... бо хтось же повинен годувати мене та сина... А одружуватися з ким?» Мишко згадав Оксанку, відмінницю з його класу. «Такі коси в неї кучеряві, а вії довгі-довгі... Та ні, занадто горда ця Оксанка... Задере носа та й буде ходити по хаті, звисока не мене дивитися... ще на-сміхатиметься, що я задачку не можу розв'язати... Маринка?.. Гарна, але плакса. Білява красуня Ангеліна? — ця балакуча занадто... Голова від неї болітиме. Яка ж це тяжка задача, виявляється, потрібну дружину знайти. А яка мені потрібна? — Мишко замислився. — Ну... Щоб готувала смачно, як мама, і прибирала в моїй кімнаті, а не примушувала мене це робити! І щоб купувала мені улюблене морозиво, а ввечері не заважала за комп'ютером сидіти! Ну от, де ж я таку знайду?..

А де я працюватиму? На заробітки їздити, як тато? Щось не хочеться місяцями пропадати далеко від

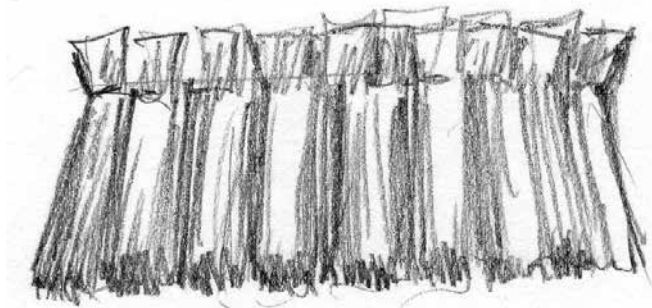
дому.... Стану бізнесменом!» Та тут Мишко згадав знайомого бізнесмена — дядька Бориса. Того майже ніколи вдома не буває, і його дві доньки-близнючки нещодавно скаржилися, що тато рідко з ними гуляє... «Ні, не бізнесменом! Треба таку роботу знайти, щоб і часу вільного було вдосталь, і грошей багато. Ой-ой-ой! Де ж я таку роботу знайду?» Якщо чесно, про такі серйозні речі Мишко замислювався вперше.

І недарма замислився. Адже зрозумів Мишко, яке ж це щастя — дитинство! Коли турботи твої — дитячі турботи. Яке щастя... Коли ти у своїй кімнаті малюєш кораблики й слухаєш, як співає мама на кухні, і крім її співу до тебе доносяться ще й аромати усілякої смакоти... Коли ти виходиш із ванної, закутаний у велетенський рушник, а тато підхоплює тебе на руки, притискає до колінової щокви й говорить: «Який же ти в мене вже великий!» Коли ти спокійно засинаєш під теплою ковдрою, задоволений, що встиг зробити уроки на завтра... Коли ти не боїшся зими, тому що впевнений, що батьки потурбуються про зимовий одяг...

Мишко не помітив, що всміхається сам до себе: «Як добре, що мені лише дев'ять...»

Ольга Новікова

Одного разу

Дійові особи: оповідач, собака Рекс, кінь Сивко, Сова, Сорока, Овечка.

Декорації хліва.

Оповідач. Під стріхою старого хліва тихо дрімала Сова. Сьогодні вночі вона планувала потрапити до будинку, де жили старенькі дід Тимко та бабуса Уляна. Напередодні ця хижка птаха вгледіла там маленьку мишку й тепер мріяла вполювати її та поласувати нею. Ой, тихіше, бо можете її розбудити! Пізно. Прокинулася.

Сова. Пугу! От як залечу! Як упіймаю! З'їм!

Рекс. Гав! Знову вона за своє! Щодня всіх лякає. Через неї до стареньких ніхто в гості не приходить. А я так скучив за дзвінкоголосою малечею! Хоч би Миколка на канікули до них приїхав. Гав! Буду з ним бігати, з гірки санчата наздоганяти! Гав, гав, гав!

Сова. Пугу! Ич, який! Малеча йому потрібна. Та навіть взагалі оті діти? Як на мене, я б їх усіх полякала! Тільки морока з ними.

Сорока. Хто про мене згадав? Я чула.

Сова. Що ти чула?

Сорока. Ти казала «сорока».

Сова. Та ні, я казала «морока». Усе одно, ти краща співрозмовниця, як Рекс. Привіт.

Сорока. Я не морока. Он морока в людей. Вони якесь там Різдво чекають. От нема на що гроші витратити, так вони ще якісь там «різдва» в гості запрошують.

Сова. Та Різдво — не гість, це свято. Правда, про нього вже майже всі забули, ніхто його вже не святкує. І правильно. Нема чого святкувати. Нехай сплять, бо полякаю! Пугу!

Сивко. Ти помиляєшся, Різдво святкують. Усі християни святкують.

Сорока. А як вони його святкують?

Сивко. Співають різдвяних пісень, дарують подарунки та розповідають історію про Народженого Спаси.

Сова. А ти звідки знаєш?

Сивко. Ми щороку з бабусею та дідусем по селу їздили, людей вітаємо.

Сорока. Якщо ти такий розумний, то розкажи нам цю, як її, історію.

Сивко. Слухайте. Колись давно мої далекі-далекі предки жили у Віфлеємі. Стійла в конюшні не було, і моїх пра-пра просто спутували. А біля нас жили овечки.

Овечка. Точно, ми цю історію знаємо! Нам розповідали!

Сова. Помовчи, кудлата.

Сорока. І що далі?

Сивко. Одного разу в хлів поселилися люди!

Сорока. Та ну, скажеш таке. Не може бути.

Сивко. Не просто люди, а майбутні батьки Царя царів.

Овечка. А бабуса моєї прапрабабусі казала, що її прапрабабуса, кудлата овечка, на власні очі бачила Його!

Сорока. Та тихо ти.

Сивко. На вулицях Віфлеєма тоді було багато подорожніх. Усі шукали місце для ночівлі. Чув я, що Марія і Йо-

сип не знайшли собі місця в будинках. От їх і запросили в хлів. Їм було дуже холодно, і тому овечки гріли подорожніх ось так: хе-хе-хе.

Овечка. Та ні, ху-ху-ху, ось так! Так тепліше.

Сивко. А Марія чекала Дитину — довгоочікуваного Месію. Зовсім скоро в хліві стало тепло й усі послули. Тоді й народилося Дитя.

А на полі, де пастушки пасли вівці, було темно. Усі овечки на пасовиську теж спали. Лише багаття кидало в небо яскраві іскорки. Ураз почувся дивний спів. З'явився ангел і проголосив: «Не лякайтеся, бо сьогодні в Давидовім місті народився для вас Спаситель, Який є Христос Господь».

Сорока. Кого ж Він спасає? Від чого?

Сивко. Бог доручив Ісусові спасіння всіх людей від смерті вічної. А щоб до Ісуса зміг прийти кожен, Отець передбачив Його народження в хліві. Про це й сповістив ангел пастухам.

Овечка. Ото галас зчинився тієї ночі в отарі! Усі мекали, бекали, а пастухи зігнали всіх до загону й пішли у Віфлеєм. І навіть темряви не злякалися.

Сорока. Ого, не боягузи. А що ж Дитя?

Сивко. А Ісус зростав мудрістю, і віком, та благодаттю в Бога й людей. А коли виріс, тоді віддав Своє життя, заплативши за гріхи людей кров'ю. Такий був план спасіння всіх людей.

Сова. Шкода Його.

Овечка. Та Ісус прийшов на землю добровільно, лише тому, що любить усіх людей.

Сова. Любить? І дітей також?

Сивко. Дітей по-особливому. Бог каже, що їм належить Царство Небесне.

Овечка. Тому-то діти по-особливому люблять Ісуса: співають Йому, славлять Його. І подарунки дарують одне одному на честь дня народження Ісуса.

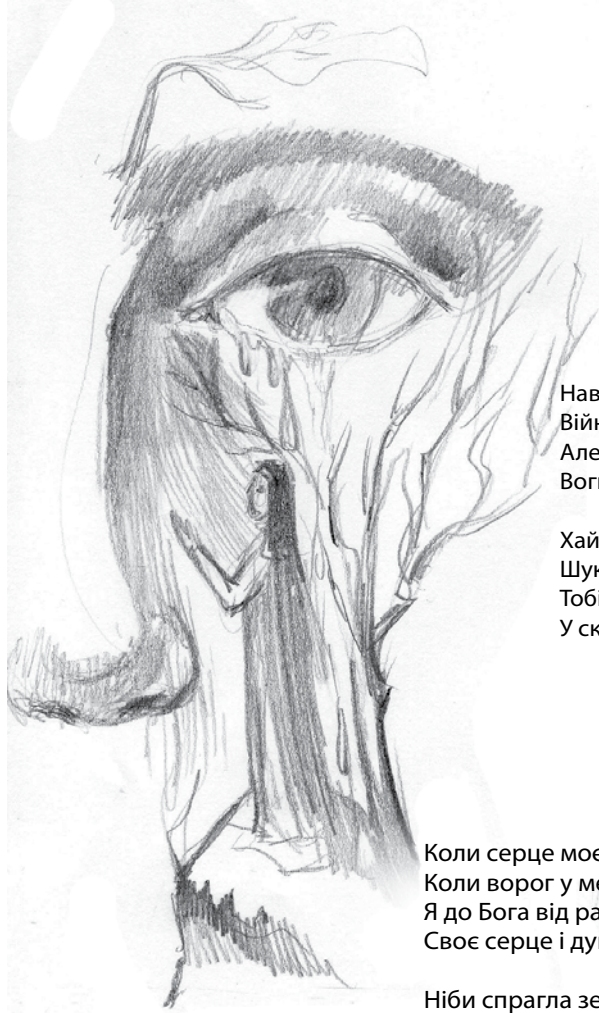
Сорока. От би й мені таку різдвяну пісню почути.

Сивко. Заспіваймо разом, подякуймо Богові за Народженого Ісуса!

Різдвяна пісня. 🎵

Оксана Смірнова

Восхвалю Тебе, Боже!

Вірність

Навколо крики, відчай, стогін, жах,
Війна і смерть, злоріччя без упину...
Але в моєму серці Божий страх
Вогнем мені висвітлює стежину!

Хай навіть тіснота, безвихідь, грати —
Шукаю я Твоє Лице, о Тату!
Тобі я вибираю довіряти,
У скінії Твоїй Тобі співати!

Тут добре. Я щаслива, Боже мій!
Але чи знов у світ я йти готова?!
Навчи мене, бо рвуся я у бій
За душі, що у темряві й оковах.

Молитва! Слово! Є броня і щит,
Що зупиняє всі вогненні стріли!
«Чи понесеш ти благовістя в світ?!» —
У ньому сутність вірності й довіри.

Моя скеля

Коли серце моє у мені омліває,
Коли ворог у мене таємно стріляє,
Я до Бога від рання в молитві взиваю:
Своє серце і душу Йому довіряю!

Ніби спрагла земля без води — моє тіло...
Може все в мить одну розлетітись, як пара.
Не врятують мене добрий намір і діло.
Ти потрібен мені! Я без Тебе — примара...

Я сама не зйду на цю скелю високу,
Не здолаю стіну, що стрімка й прямовисна.
Ніби в пастці... Сльозою заповнене око,
Бо я бачу, як біль звідусіль мене тисне.

Я сама не здолаю укріплень ворожих,
Бо сама я не маю ні сили, ні вміння.
Але Ти, мій Господь — моя сила й сторожа,
Перемога моя, і надія, й спасіння!

Те, що бачу, — дочасне. Просвіти мої очі!
Хто я? Плід соковитий? Жмут сухої трави?!
У хворобах і болях доживати не хочу.
Ти по Слову Своїм мене оживи.

На Тобі я стою. Бог мій — Скеля найвища!
Світлом Слова крушу безнадію і страх.
Не здола мою віру підступний вітрище.
Восхвалю Тебе, Боже, у вічних віках!

Славлю Бога!

В день, коли щаслива і усе так гоже,
Буду вибирати славить Тебе, Боже!
Славлю, величаю, серцем припідношу,
Бо лиш Ти достойний, Царю, Вічний Боже!

І коли з втоми вибратись не можу,
Знову вибираю славить Тебе, Боже!
У небесні брами з славослов'ям вхожу...
Ти хвали достойний, Царю, Вічний Боже!

І коли недоля, і усе негоже —
Буду вибирати славить Тебе, Боже!
І коли на серці непосильно наша,
Буду вибирати славить Тебе, Боже!

Коли навіть ляжу я на смертне ложе —
Знову вибираю славить Тебе, Боже!
У небесні брами з славослов'ям вхожу...
Ти хвали достойний, милосердний Боже!

Галина Левицька

Ілюстрації
Наталії Рябушко

Прикрашаємо свій дім

Дім. У кожного він різний. Але яким би він не був за розмірами, усім хочеться, щоб він був затишний. У Біблії згадуються різні будинки різних епох. Були скромні, були величні. Цар Соломон, побудувавши храм Господу, звів і для себе будинок. І був він більший за Божий храм (1 Цар. 6:2; 7:2). А Ісусу випало народитись у хліві, бо Йому не знайшлося місця в домі.

Швидко промайне час, і незабаром ми святкуватимемо одне з найбільших християнських свят — Різдво Христове. До цього свята всі прикрашають свої будиночки. А яким буде ваш дім? Поміріємо?

Запропонуйте дітям намалювати будиночок своєї мрії. Ці малюнки можна використати як шаблон для майбутнього будиночка в техніці «Об'ємна аплікація з тканини».

Інструменти і матеріали: ножиці, картон, папір, клей ПВА, цупка бавовняна непрозора тканина, матеріали для декору (фарби, стрічки, намистинки, штучні квіти).

Хід роботи

1. Вирізаємо з картону силует майбутнього будиночка (можна скористатись шаблоном-малюнком). Не обов'язково брати новий картон. Підійде й шматок старої коробки.

2. Готуємо деталі (фото 1).

3. Приклеюємо на картон клаптики тканини різних кольорів. Спочатку обклеюємо нижню частину будинку (фото 2). Для цього змащуємо шаблон тонким шаром клею, кладемо трішки вати або синтепону по центру, закриваємо тканиною (фото 3). Розмір тканини має бути більшим за картон, щоб краї можна було охайно загорнути на інший бік (фото 4, 5).

4. Обклеюємо дах. Це можна зробити з тканини, а можна використати соломку, висушені листки-обгортки з кукурудзи або що ще знайдеться під рукою (фото 6).

5. Другий бік теж треба обклеїти папером або тканиною, попередньо приклеївши мотузку для підвіски (фото 7). Якщо бажаєте використовувати будиночок не як підвіску, а як декоративну шпалку, то замість мотузки потрібно приклеїти паличку (фото 10).

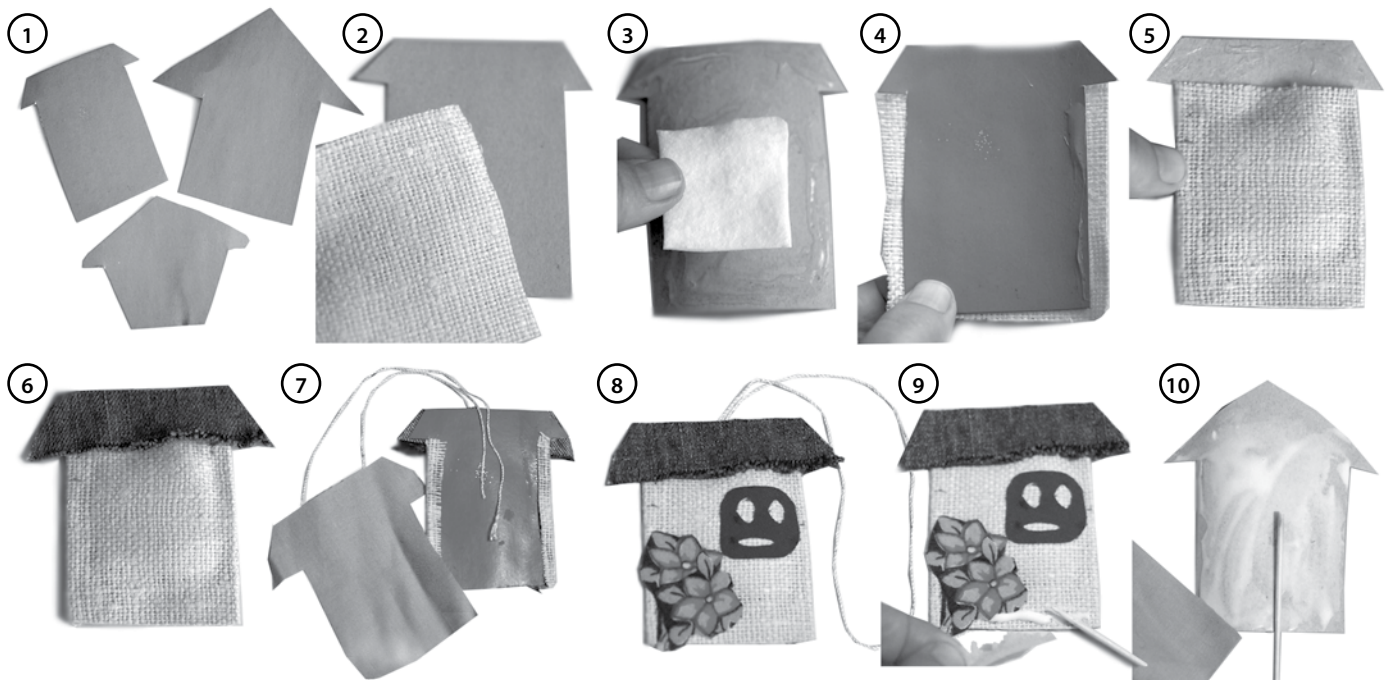
6. І найцікавіше – прикрашаємо будиночки! (Фото 8-9). Якщо тканина була світла, то їх можна просто розмалювати. По тканині добре малюють фломастери й фарби (краще брати акрилові). Аквапель та гуаш розтікатиметься й вироби матимуть неохайний вигляд. Можна приклеїти намистинки, стрічки, зробити вікна, двері, паркан, димар і навіть «посадити» біля нього дерево чи прикріпити якусь тваринку.

Такий будиночок стане гарною прикрасою як класної кімнати, так і квартири чи будинку. Він може бути осіннім, літнім чи зимовим. А ще оригінальний вигляд матимуть однакові за формою будиночки, але декоровані відповідно до різних пір року.

Виріб буде доречно виготовити на таких уроках: «Крилаті вислови з Біблії» («Будувати будинок на піску»), «Віра і спасіння» («Віруй в Господа Ісуса, — і будеш спасений ти сам та твій дім», Дії 16:31). А зимовий будиночок — на Різдво.

За цією ж технологією можна виготовити фігурки тварин (див. фото на звороті).

Сніжана
Дужук

Прикрашаємо свій дім

На жаль, настав той час, коли ми змушені сповістити нашим вірним і шановним читачам про те, що часопис «Слово вчителю» припиняє своє служіння, можливо, тимчасово, чого б дуже хотілося. Причина банальна — брак ресурсів для розвитку. Необхідно визнати й те, що число читачів в останній період не зростало, і це також стало аргументом на користь такого невтішного рішення. Отож, маємо, що маємо...

Але годі про сумне. Є всі підстави славити Бога за те, що при мінімальних можливостях, починаючи з осені 2007 р., часопис жив, служив, приносив користь читачам, засіваючи безсмертні людські душі золотим зерном Істини.

Приємно було читати свідчення і відгуки про те, що наша праця не була марною, а сприяла духовному збагаченню багатьох учителів і реально допомагала їм у вихованні учнів. Це

й було метою колективу редакції «Слово вчителю», над чим відповідально, старанно й творчо працювали брати та сестри, докладючи зусиль, щоб слово Великого Вчителя вселяло віру, надію, любов у серця сучасного українського вчителя і підбадьорювало й заохочувало його до самовідданого служіння наступним поколінням.

Хочемо зазначити, що в бібліотеках, удома в читачів і в електронному форматі видані номери «Слово вчителю» продовжують жити, і наша молитва про те, щоб діти, внуки та правнуки наших читачів свого часу не лише руками чи поглядами, але й серцями доторкнулися до вічної Істини. Дай, Боже, щоб для когось і в майбутньому часопис став стежиною до вічних небесних скарбів, захованих у Бозі.

3 повагою — редакційна колегія